

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πολυτεχνική Σχολή

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΜΣ - Χωρική Ανάλυση και Διαχείριση Περιβάλλοντος

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ολοκληρωμένη θαλάσσια Πολιτική - θαλάσσια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Όλγα Χριστοπούλου

Ηλίας Μπεριάτος

ΦΟΙΤΗΤΗΣ

Μουλουδάκης Παντελής

ΒΟΛΟΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
---------------	---

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
----------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Εισαγωγή	5
--	---

1.1 Η Ευρωπαϊκή Συνθήκη της Βαρκελώνης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου.....	9
--	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : Πράσινη Βίβλος για μια Ευρωπαϊκή Θαλάσσια Πολιτική.....	10
---	----

2.1 Το θαλάσσιο περιβάλλον.....	10
---------------------------------	----

2.2. Έρευνα.....	11
------------------	----

2.3 Καινοτομία.....	11
---------------------	----

2.4 Η τεχνογνωσία του εργατικού δυναμικού.....	11
--	----

2.5 Οι «συνεργατικοί σχηματισμοί» («clusters») και το κανονιστικό πλαίσιο.....	11
--	----

2.6 ποιότητα ζωής στις παράκτιες περιοχές.....	12
--	----

2.7 Νέα εργαλεία για τη διαχείριση των σχέσεων με τους ωκεανούς.....	10
--	----

2.8 Νέοι τρόποι διακυβέρνησης θεμάτων που αφορούν τη θάλασσα.....	11
---	----

2.9 Προστασία της θαλάσσιας κληρονομιάς και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.....	11
--	----

2.10 Πλαίσιο.....	12
-------------------	----

2.11 Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ)	14
---	----

2.12 Εισαγωγή.....	14
--------------------	----

2.13.2 Νομική βάση	14
--------------------------	----

2.14 ιστορικό του θεσμικού πλαισίου ΟΘΠ.....	14
--	----

2.15 Στόχοι.....	15
------------------	----

Κεφάλαιο 3: Η Συμβολή της Θαλάσσιας Οικονομίας στην Ανάπτυξη και στην Απασχόληση.....	17
---	----

3.1 Γαλάζια ανάπτυξη, μια πρώτη ματιά	17
---	----

3.2 Θαλάσσιες μεταφορές	18
-------------------------------	----

3.3 Ενέργεια.....	18
-------------------	----

3.4 Ναυπηγία	19
--------------------	----

3.5 Αλιεία και ιχθυοκαλλιέργεια.....	20
--------------------------------------	----

3.6 Διατομεακή και Διασυνοριακή Συνεργασία για την Εξασφάλιση Βέλτιστων Συνθηκών Ανάπτυξης για την Οικονομία.....	20
3.7 Μεγιστοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στις ακτές και στη θάλασσα.....	20
3.8 Προστασία των ευρωπαϊών πολιτών και των θαλάσσιων κλάδων έναντι απειλών που συνδέονται με τη θάλασσα.....	21
3.9 Θαλάσσια απασχόληση και επαγγελματική κινητικότητα	22
3.10 Γεφύρωση του χάσματος μεταξύ έρευνας και καινοτομίας.....	22
3.11 Διασφάλιση της ηγετικής θέσης της Ευρώπης όσον αφορά τις θάλασσες και την ναυτιλία μέσω της καινοτομίας και της έρευνας.....	22
3.12 Τα εδαφικά οφέλη από την θαλάσσια πολιτική.....	23
3.13 Περιφερειακή πολιτική.....	23
3.14 Στρατηγικές που αφορούν τη θαλάσσια λεκάνη.....	23
3.15 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και μετριασμός της.....	24
3.16 Η αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής μόλυνσης από τα πλοία.....	24
3.17 Τι έχει γίνει μέχρι σήμερα.....	26
3.18 Η αμηχανία του Νέου και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.....	27
Κεφάλαιο 4^ο :Γαλάζια ανάπτυξη.....	29
4.1 Εισαγωγή.....	26
4.1 Η στήριξη των κρατών μελών στην Γαλάζια ανάπτυξη.....	28
4.2 Πολιτικές της ΕΕ για μια επιτυχή γαλάζια οικονομία.....	30
4.3 Προτεραιότητες της γαλάζιας ανάπτυξης.....	31
4.4 Γαλάζια ενέργεια.....	33
4.5 Εναλλακτικές τεχνολογίες ανανεώσιμης ενέργειας.....	33
4.6 Υδατοκαλλιέργεια.....	34
4.7 Θαλάσσιος, παράκτιος τουρισμός και τουρισμός με κρουαζιερόπλοια....	36
4.8 Θαλάσσιοι ορυκτοί πόροι.....	37
4.9 Γαλάζια βιοτεχνολογία.....	38
Κεφάλαιο 5^ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ)	40
5.1 Εισαγωγή.....	40
5.2 Η Αναγκαία κινητικότητα της ΕΕ στην ολοκλήρωση του ΘΧΣ.....	41
5.3 Ανάγκη ύπαρξης ενός ΘΧΣ.....	41

5.4 Τα οφέλη μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης.....	42
5.5 Σημερινή πραγματικότητα για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό...	43
5.6 Σχέδια χρηματοδοτούμενα με ευρωπαϊκούς πόρους.....	45
5.7 Θεσμικά Μέσα που έχουν αντίκτυπο στο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.....	46
5.8 Κοινή αλιευτική πολιτική (ΚΑΠ).....	47
5.9 Η χρήση του ΘΧΣ και οι αρχές του.....	47
5.10 Καθορισμός στόχων για τον προσανατολισμό του ΘΧΣ.....	49
5.11 Σχέση του ΘΧΣ με την ΟΔΠΖ.....	50
5.12 Μια ισχυρή βάση δεδομένων και γνώσεων είναι αναγκαία για τον ΘΧΣ.....	53
5.13 Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ελλάδα	54
Κεφάλαιο 6^ο : Θαλάσσια στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος	57
6.1 GENIKA.....	57
6.2 Γενικές πληροφορίες για την Οδηγία Πλαίσιο 2008/56/EK.....	59
6.3 Γεωγραφικά Όρια.....	60
6.4 Θαλάσσιες υποδιαιρέσεις – Περιοχές Αξιολόγησης	63
6.5 Σχέδιο Δράσης.....	63
6.6 Αρχική Αξιολόγηση Θαλάσσιων Υδάτων.....	64
6.7 Προσδιορισμός των χαρακτηριστικών της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης	75
6.8 Περιβαλλοντικοί στόχοι και δείκτες.....	76
6.9 Κριτική στην οδηγία πλαίσιο 2008/56/EK.....	77
6.10 Θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική θάλασσα και Ιόνιο πέλαγος.....	80
6.10.1 Καθορισμός μιας Ατζέντας με στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη από την θάλασσα.....	83
6.11 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και Δεδομένων.....	91
6.12 Ολοκληρωμένη θαλάσσια επιτήρηση.....	99
Συμπεράσματα.....	102
Βιβλιογραφία.....	103

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείτε μια προσπάθεια παρουσίασης της σχετικά πρόσφατης πολιτικής της Ευρωπαϊκής ένωσης για την θάλασσα καθώς και την στρατηγική που προτάθηκε για την αειφορική διαχείριση και αξιοποίηση με σκοπό την ώθηση της βιώσιμης οικονομίας. Κατά την διάρκεια της διαδικασίας αυτής που επιταχύνθηκε ύστερα από την επικύρωση και λειτουργία της συνθήκης της Λισαβόνας, τα κράτη μέλη καθώς και οι εμπλεκόμενοι φορείς, σε μια άνευ προηγουμένου διαδικασία διαβούλευσης, επιχειρούν να συμμετάσχουν στην δόμηση και ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου που θα καλύπτει οικονομικά και γεωγραφικά όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια της ένωσης που θα αποσκοπεί στην απρόσκοπτη λειτουργία της.

Είναι μια διαδικασία δυναμική και ενεργοποιεί όλες τις δημοκρατικές δομές της ένωσης για την υλοποίηση των στόχων που κάθε φορά ορίζονται. Από τα εργαστήρια του Θαλάσσιου Χωροταξικού σχεδιασμού (ΘΧΣ) και την θαλάσσια στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, μέχρι το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και Δεδομένων CISE και την ενοποιημένη θαλάσσια επιτήρηση, η Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνει να βρίσκει τον βηματισμό της προς την Ολοκλήρωσή της τονίζοντας τα δυνατά της σημεία που δεν είναι αλλά από την αλληλεγγύη των λαών, την αειφορική διαχείριση των πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Λέξεις – κλειδιά

Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική, Θαλάσσια Στρατηγική, Γαλάζια Ανάπτυξη, Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός, Θάλασσα, Περιβάλλον, Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη

Πρόλογος

Χρειάστηκαν δύο ολέθριοι και απολύτως καταστροφικοί πόλεμοι στην Ευρωπαϊκή ήπειρο με γενοκτονίες, σωρούς ερειπίων, επιδημίες και οικονομικές καταστροφές ώστε κάποιοι οι εμπνευσμένοι Ευρωπαίοι πολιτικοί να επανακαθορίσουν τον πολιτικό τους προσανατολισμό προς όφελος των πολιτών με επανανοσηματοδότηση βασικών εννοιών και οραμάτων. Ήδη αμέσως μετά την λήξη του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου ο Winston Churchill ξεσπά με μια συγκινητική ομιλία στην Ζυρίχη το 1946, προτάσσοντας ως θεραπεία στα προβλήματα που προκύπτουν από τους ανταγωνισμούς των κρατών, μια Ευρώπη ενωμένη: «να αναδημιουργήσουμε την Ευρωπαϊκή Οικογένεια και να της εξασφαλίσουμε μια δομή μέσα στην οποία να μπορεί να ζήσει με ειρήνη, ασφάλεια και ελευθερία, ένα είδος Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης». Αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων όπως ο Σουμάν, ο Αντενάουερ, ο Ντε Γκασπερι με οξύ πνεύμα αλλά και διορατικότητα, συνειδητοποίησαν ότι τα ευρωπαϊκά έθνη, τα οποία μόλις είχαν βγει από έναν πολύ σκληρό και ανόητο πόλεμο κυριαρχίας, θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια ενιαία γεωγραφική, οικονομική και πολιτική ενότητα.

Το όραμα αυτό θα έδινε στους λαούς της Ευρώπης την δυνατότητα να βρεθούν σε μία κατάσταση ειρήνης και ευημερίας μέσω μιας Ενιαίας αγοράς στα σπλάχνα της Ευρώπης. Ένα έργο καθόλου αυτονόητο και εύκολο την εποχή εκείνη μιας και έπρεπε αφενός να καταστεί λειτουργικό σε επίπεδο οικονομίας και πολιτικής και αφετέρου να πειστούν οι πολίτες της Ευρώπης που αποτελούν και την βάση αλλά και τον πυρήνα αυτού. Εξήντα χρόνια μετά το τέλος της τραυματικής εμπειρίας του χειρότερου πολέμου που είχε λάβει χώρα στην ευρωπαϊκή ήπειρο αλλά και των πρώτων αναφορών και εκκλήσεων για ενότητα στον ευρωπαϊκό χώρο, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι οι προσδοκίες των εμπνευστών του Ευρωπαϊκού οράματος για ενοποίηση έχουν εκπληρωθεί.

Η Ευρωπαϊκή ένωση έχει δημιουργήσει ένα πλούσιο κεκτημένο που αποτελείται από την βάση της τελωνειακής ένωσης, της κοινής αγοράς και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και αποτελεί το επιστέγασμα των πολιτικών προσπαθειών των τελευταίων 60 χρόνων. Η συνεχής εξέλιξη όλων των κοινών πολιτικών η οποία εκδηλώνεται με τη συνεχή θέσπιση νέων νομικών πράξεων και την τροποποίηση των παλαιότερων, προκαλεί τη συνεχή πρόοδο της διαδικασίας πολυεθνικής ολοκλήρωσης. Πράγματι, η ανάπτυξη των κοινών πολιτικών δημιουργεί όλο και πιο ισχυρούς οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς μεταξύ των λαών της Ευρώπης. Όμως, κατά παράδοξο τρόπο, η διαρκής πρόοδος της ολοκλήρωσης σε όλα τα πεδία καταδεικνύει τόσο την αποτελεσματικότητα του ευρωπαϊκού μοντέλου ολοκλήρωσης όσο και τις ατέλειές του. Ένας οργανισμός και μια διαδικασία που βρίσκονται σε κατάσταση συνεχούς εξέλιξης δεν μπορεί ποτέ να είναι τέλειοι. Μπορούν μόνο να βελτιώνονται συνεχώς. Το «**σύνδρομο συνεχούς εξέλιξης**» (Βαληνάκης, Γ, 2010) είναι το δυνατό στοιχείο αλλά και η διαρκής πρόκληση του Ευρωπαϊκού μοντέλου ολοκλήρωσης.

Στα πλαίσια της εξέλιξης αυτής αναδείχθηκαν και προωθήθηκαν αειφορικές πολιτικές στον Ευρωπαϊκό χώρο, ειδικά μετά την ψήφιση και εφαρμογή της συνθήκης της Λισσαβόνας, που καλύπτουν ένα μεγάλο θεσμικό κενό που υπήρχε και αφορούσε τομείς και κλάδους της οικονομίας και επηρέαζε την λειτουργία όλων των κρατών μελών της ένωσης. Δόθηκε έτσι το θεσμικό πλαίσιο στο οποίο πλέον τα κράτη μέλη μπορούν να εργαστούν προς εκπλήρωση τόσο των περιβαλλοντικών όσο και των οικονομικών στόχων που απορρέουν από τις προγραμματικές συμβάσεις μεταξύ αυτών. Συγκεκριμένα πολιτικές που αφορούν συνολικά το θαλάσσιο χώρο, ομαδοποιήθηκαν και συνδέθηκαν μεταξύ τους με κύριο σκοπό, όπως θα δούμε στην συνέχεια, την προστασία του περιβάλλοντος και την βιώσιμη ανάπτυξη στην ευρωπαϊκή επικράτεια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεχίζει να εξελίσσεται, προσπαθώντας να πλησιάσει ένα ιδανικό ολοκλήρωσης, το οποίο όμως δεν θα το φθάσει ποτέ, γιατί τα ιδανικά, εξ ορισμού, δεν επιτυγχάνονται πλήρως...

Κεφάλαιο 1

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βιώσιμη ανάπτυξη (sustainable development), έννοια που επικράτησε να αποδίδεται στα ελληνικά με το «αιεφόρος ανάπτυξη») ορίστηκε σε μια έκθεση του 1987 των Ηνωμένων Εθνών ως μια ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενιών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βοσκόπουλος Γ. 2009). Το άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση δηλώνει ότι η Ένωση εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τη Συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ), οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης, ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη (άρθρο 11 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ένωση συμβάλλει στην ειρήνη, την ασφάλεια, την αειφόρο ανάπτυξη του πλανήτη (άρθρο 3 ΣΕΕ). Η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινές πολιτικές και δράσεις και εργάζεται για την επίτευξη υψηλού βαθμού συνεργασίας σε όλους τους τομείς των διεθνών σχέσεων, με στόχους, μεταξύ άλλων: την προώθηση, στις αναπτυσσόμενες χώρες, της αειφόρου ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη, με πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας· και τη συμβολή στην ανάπτυξη διεθνών μέτρων για τη διαφύλαξη και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και την αειφόρο διαχείριση των παγκόσμιων φυσικών πόρων, με στόχο τη διασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης (άρθρο 21 ΣΕΕ).

Πράγματι, το πρόγραμμα για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποβλέπει σε μια ανάπτυξη που αντιμετωπίζει τα προβλήματα του παρόντος χωρίς να υποθηκεύει τις δυνατότητες ανάπτυξης των μελλοντικών γενεών¹. Για να είναι βιώσιμη, η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να αποσυνδεθεί από τις περιβαλλοντικά αρνητικές επιπτώσεις και να βασιστεί σε βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής. Αυτό σημαίνει ότι η επιδίωξη βραχυπρόθεσμων οικονομικών οφελών εις βάρος του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων θα πρέπει να αντικατασταθεί από την κατάσχεση και εφαρμογή ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης, το οποίο να αποτελεί τη βάση σταθερών κερδών για την Ένωση και τον κόσμο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (15-16 Ιουνίου 2001) ενέκρινε τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την οποία πρότεινε η Επιτροπή², και η οποία βασίζεται σε τρία στοιχεία:

¹ [COM (2001) 31], Ανακοίνωση από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας .

² [COM (2001) 264]

- **συντονισμένη ανάπτυξη όλων των κοινών πολιτικών** που αφορούν τις οικονομικές, τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης, οι οποίες πρέπει να έχουν ως βασικό στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη·
- **μια δέσμη στόχων προτεραιότητας** για τον περιορισμό της αλλαγής του κλίματος και την αύξηση της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας, τον περιορισμό των κινδύνων για τη δημόσια υγεία, τη διαχείριση των φυσικών πόρων με πιο υπεύθυνο τρόπο, τη βελτίωση των συστημάτων μεταφορών και την καλύτερη διαχείριση του εδάφους·
- **μέτρα εφαρμογής** και παρακολούθησης της στρατηγικής σε κάθε εαρινή σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (διαδικασία του Κάρντιφ που ξεκίνησε το 1998).

Η Ένωση έχει συμφωνήσει να επιτύχει μείωση τουλάχιστον κατά 20% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2020 (30%, υπό τον όρο ότι και άλλες ανεπτυγμένες χώρες θα δεσμευτούν για συγκρίσιμες μειώσεις εκπομπών και ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θα συμβάλουν επαρκώς ανάλογα με τις ευθύνες και τις δυνατότητες της καθεμίας), να εξασφαλίσει, έως το 2020, ότι το 20% της κατανάλωσης ενέργειας προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές και να επιτύχει να περικόψει τη χρήση πρωτογενούς ενέργειας κατά 20% σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα επίπεδα, βελτιώνοντας την ενεργειακή απόδοση.

Το έβδομο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον³ έως το 2020 «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας» για τα έτη 2014 έως 2020 «7ο ΠΔΠ» (με τον τίτλο «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας»), σκιαγραφεί τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για την επίτευξη των στόχων αυτών [Απόφαση 1386/2013]. Το 7ο πρόγραμμα έχει τους ακόλουθους στόχους προτεραιότητας:

(α) προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης·

(β) μετατροπή της Ένωσης σε μια πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων·

(γ) προστασία των πολιτών της Ένωσης από περιβαλλοντικές πιέσεις και κινδύνους για την υγεία και την ευημερία·

(δ) μεγιστοποίηση των οφελών της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης μέσω βελτίωσης της εφαρμογής·

(ε) βελτίωση της βάσης γνώσεων και αποδεικτικών στοιχείων για την περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης·

(στ) διασφάλιση των επενδύσεων στην περιβαλλοντική και την κλιματική πολιτική και αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού εξωτερικού κόστους·

(ζ) βελτίωση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης και της συνοχής των πολιτικών·

(η) ενίσχυση της βιωσιμότητας των πόλεων της Ένωσης·

(θ) αύξηση της αποτελεσματικότητας της Ένωσης όσον αφορά την αντιμετώπιση διεθνών περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων,

³ Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με γενικό ενωσιακό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον έως το 2020 «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας» COM(2012) 710 final.

Το παράλληλο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα, το οποίο καλύπτει την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2014 έως την 31η Δεκεμβρίου 2020 (το «**πρόγραμμα LIFE⁴**»). έχει τους ακόλουθους γενικούς στόχους [Κανονισμός 1293/2013]:

(α) να συμβάλει στη στροφή προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, με αποδοτικότητα των πόρων και ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος, στην προστασία και στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, καθώς και στην ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένης της στηρίξεως του δικτύου Natura 2000, και στην αντιμετώπιση της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων·

(β) να βελτιώσει την ανάπτυξη, την υλοποίηση και την επιβολή της περιβαλλοντικής και κλιματικής πολιτικής και νομοθεσίας της Ένωσης καθώς και να ευνοήσει και να προαγάγει την ολοκλήρωση και την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων σε άλλες πολιτικές της Ένωσης και στην πρακτική του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μεταξύ άλλων και μέσω της αύξησης των δυνατοτήτων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα·

(γ) να υποστηρίξει τη βελτίωση της περιβαλλοντικής και κλιματικής διακυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένης της βελτιωμένης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, των ΜΚΟ και τοπικών παραγόντων· και

(δ) να υποστηρίξει την υλοποίηση του 7ου Περιβαλλοντικού Προγράμματος Δράσης.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Συνθήκη της Βαρκελώνης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου

Η ευρωπαϊκή Ένωση και οι χώρες που περιβάλλουν την Μεσόγειο είναι συμπράττοντα μέρη της Σύμβασης αυτής, η οποία εφαρμόζεται μέσω του Μεσογειακού Προγράμματος Δράσης (Mediterranean Action Plan) και διαμορφώνει πολιτικές και στρατηγικές για την προστασία της βιοποικιλότητας και του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος. Σε αναγνώριση της σημασίας της κλιματικής αλλαγής για την περιοχή της Μεσογείου, το 2008 τα κράτη της Σύμβασης της Βαρκελώνης υπέγραψαν το Πρωτόκολλο για μια Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης της Μεσογείου, θέτοντας ως προτεραιότητα την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Η διακήρυξη του Marrakesh, που υιοθετήθηκε από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης τον Νοέμβριο του 2009, επισημαίνει την ανάγκη για άμεση δράση προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι σοβαρές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα οικοσυστήματα και στους πόρους.

⁴ Το πρόγραμμα LIFE είναι το χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον. Το LIFE συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη και στην επίτευξη των σκοπών και στόχων της στρατηγικής Ευρώπη 2020, στηρίζει την εφαρμογή του 7ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον και άλλες στρατηγικές και σχέδια της ΕΕ για το περιβάλλον και για το κλίμα. Μέσω του προγράμματος LIFE χρηματοδοτούνται μέτρα και έργα με ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία για τα κράτη-μέλη. Ο νέος κανονισμός LIFE δημοσιεύτηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2013 στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πρόγραμμα LIFE για την επόμενη περίοδο χρηματοδότησης 2014-2020, καθιερώνονται δύο υποπρογράμματα, το πρώτο για το Περιβάλλον και το δεύτερο για την Κλιματική Δράση.

Κεφάλαιο 2

2.1 Πράσινη Βίβλος για μια Ευρωπαϊκή θαλάσσια πολιτική

Η Πράσινη Βίβλος εντάσσεται άμεσα στη στρατηγική της Λισσαβόνας. Στόχος είναι η επίτευξη αιεφόρου ανάπτυξης με τη συμφιλίωση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης της αξιοποίησης των πόρων των ωκεανών και των θαλασσών. Για το λόγο αυτό, οι πόροι αυτοί πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο της συζήτησης.

Οι θαλάσσιες δραστηριότητες αποτελούν έναν σημαντικό τομέα για τη στρατηγική της Λισσαβόνας, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της θαλάσσιας οικονομίας. Εκτιμάται ότι οι τομείς οι οποίοι συνδέονται με την εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων αντιπροσωπεύουν ποσοστό μεταξύ 3-5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταλαμβάνει την πρώτη θέση σε παγκόσμιο επίπεδο, στους εξής τομείς:

- θαλάσσιες μεταφορές (χάρη στο μέγεθος των εμπορικών συναλλαγών διά θαλάσσης)·
- παράκτιος τουρισμός (χάρη στο γεγονός ότι τα δύο τρίτα των συνόρων της Ένωσης βρέχονται από θάλασσες)·
- προμήθεια ενεργειακών πόρων στην ανοικτή θάλασσα (χάρη στους πόρους πετρελαίου και φυσικού αερίου της Βόρειας Θάλασσας)·
- ναυπηγική τεχνολογία (χάρη στην κατασκευή πλοίων τα οποία διακρίνονται από πλευράς πολυπλοκότητας, ασφάλειας και περιβαλλοντικών επιπτώσεων)·
- συναφείς υπηρεσίες (χάρη στην ανάπτυξη τεχνογνωσίας στον τομέα της θαλάσσιας τεχνολογίας).

Επιπλέον, η ΕΕ κατέχει ηγετική θέση σε πολλούς τομείς με αναπτυξιακό δυναμικό, όπως η κατασκευή κρουαζιερόπλοιων, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι λιμένες.

Έχει μεγάλη σημασία να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα σε αυτούς τους τομείς οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικότατο κοινωνικοοικονομικό ρόλο. Για το λόγο αυτό, η Πράσινη Βίβλος εξετάζει τους παράγοντες που συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα: την κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τις επιστημονικές γνώσεις για όλες τις πτυχές που συνδέονται με τους ωκεανούς, την καινοτομία και την τεχνογνωσία του εργατικού δυναμικού.

2.1 Το θαλάσσιο περιβάλλον

Το θαλάσσιο περιβάλλον αντιμετωπίζει, μεταξύ άλλων:

- την επιταχυνόμενη μείωση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας (με συνέπειες για την αξιοποίηση του δυναμικού της «γαλάζιας βιοτεχνολογίας»)·
- την υπεραλίευση (με συνέπειες στην αλιεία)·
- την κλιματική αλλαγή (με συνέπειες στην αλιεία και στον παράκτιο τουρισμό)·
- τη ρύπανση από χερσαίες πηγές·
- την οξίνιση των θαλασσών·
- τη ρύπανση που οφείλεται σε απορρίψεις των πλοίων·
- τα ναυτικά ατυχήματα (λόγω ανεπαρκούς ασφάλειας στη θάλασσα).

Για τη μείωση των επιπτώσεων αυτών των φαινομένων στο περιβάλλον, η θεματική στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον θα έχει ως στόχο:

- να ενισχυθεί η νομοθεσία που αφορά την θαλάσσια ασφάλεια·
- να καθιερωθεί η εκτίμηση των κινδύνων για την επεξεργασία πολιτικών στον τομέα αυτό·
- να υποστηριχθούν οι αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να εφαρμόσουν το «γενικό πρόγραμμα διαχείρισης του υδάτινου έρματος».

2.2 Έρευνα

Η έρευνα είναι σημαντική για να πραγματοποιούνται τεκμηριωμένες πολιτικές επιλογές. Θα μπορούσε να επωφεληθεί από το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο, το οποίο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στους επιστημονικούς τομείς προτεραιότητας που καλύπτουν ταυτόχρονα περισσότερα του ενός θέματα. Εντούτοις, τα κράτη μέλη δύνανται επιπλέον να συντονίσουν τα εθνικά ερευνητικά τους προγράμματα στο πλαίσιο ενός πανευρωπαϊκού χώρου έρευνας και να αποφύγουν τις επαναλήψεις. Η συνεργασία μεταξύ των επιστημονικών κλάδων και εκείνων που παράγουν τεχνολογία είναι επίσης σημαντική.

2.3 Καινοτομία

Η καινοτομία μπορεί να συμβάλει στην εξεύρεση λύσεων σε τομείς που βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, όπως η ενέργεια και η κλιματική αλλαγή. Από τις λύσεις αυτές θα μπορούσαν να επωφεληθούν και τρίτες χώρες, εφόσον προσανατολίζονται προς μια αειφόρο ανάπτυξη· κατ' αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να αποτελέσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η αιολική ενέργεια, τα παλιπροϊκά ρεύματα και οι πόροι πετρελαίου και φυσικού αερίου βαθέων υδάτων μπορούν να αποτελέσουν νέες πηγές ενέργειας. Η δέσμευση του άνθρακα, η μείωση των εκπομπών NO_x που προέρχονται από τα πλοία, η μετάβαση από τις οδικές μεταφορές στις θαλάσσιες, καθώς και το ένυδρο μεθάνιο μπορούν να συμβάλουν στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

2.4 Η τεχνογνωσία του εργατικού δυναμικού

Η Πράσινη Βίβλος εξετάζει τις δυνατότητες που υπάρχουν για την κάλυψη των κενών σε ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, τα οποία δημιουργήθηκαν με την αλληλεπίδραση ορισμένων αρνητικών παραγόντων.

2.5 Οι «συνεργατικοί σχηματισμοί» (clusters) και το κανονιστικό πλαίσιο

Οι παράγοντες αυτοί μπορούν επίσης να συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη. Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να οργανωθεί σε δίκτυα ναυτιλιακής αριστείας, τους λεγόμενους «συνεργατικούς σχηματισμούς», οι οποίοι αρθρώνονται γύρω από κοινά προγράμματα. Από την πλευρά του, ο νομοθέτης πρέπει να απλοποιήσει τη νομοθεσία, έτσι ώστε οι στόχοι μιας πολιτικής να μην έχουν καταστροφικές και αντιφατικές επιπτώσεις σε άλλους στόχους συναφείς με τη θάλασσα. Είναι ουσιαστικής σημασίας να επιτευχθεί ένα σταθερό και συνεκτικό κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο θα έχει την έγκριση όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Η Πράσινη Βίβλος αξιολογεί επίσης τους μηχανισμούς για την παροχή κινήτρων σε πλοιοκτήτες ή ακόμα την επιτήρηση της εφαρμογής των διεθνών κανόνων στην ανοικτή θάλασσα για την καταπολέμηση των σημαίων ευκαιρίας.

2.6 Η ποιότητα ζωής στις παράκτιες περιοχές

Το ήμισυ περίπου του πληθυσμού της Ευρώπης ζει κατά μήκος των ακτών ή κοντά σε αυτές και η ελκυστικότητά τους διαρκώς αυξάνεται. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να καταρτισθούν στοχοθετημένες στατιστικές, προκειμένου να προσδιοριστούν οι υποδομές μεταφορών και οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας που είναι κατάλληλες για τις τάσεις αυτές.

Παράλληλα με την αύξηση του παράκτιου πληθυσμού, πολλαπλασιάζονται επίσης οι κίνδυνοι που πρέπει να αντιμετωπίσει ο πληθυσμός αυτός, οι οποίοι οφείλονται στην κλιματική αλλαγή. Οι δημόσιες αρχές οφείλουν επομένως να αξιολογήσουν τους κινδύνους αυτούς ώστε να μπορέσουν να σχεδιάσουν τους μηχανισμούς προστασίας του πληθυσμού, των οικονομικών δραστηριοτήτων και του περιβάλλοντος, και να είναι σε θέση να διαχειριστούν τις δαπάνες που αυτό συνεπάγεται. Η εξεύρεση νέων λύσεων στους εν λόγω κινδύνους παρέχει στη συνέχεια τη δυνατότητα εξαγωγής της σχετικής τεχνογνωσίας.

Η Πράσινη Βίβλος εξετάζει τον αντίκτυπο του βιώσιμου τουρισμού⁵ στις τοπικές οικονομίες. Μελετά επίσης την αλληλεπίδραση ξηράς/θάλασσας. Λαμβάνει υπόψη τον αλληλένδετο χαρακτήρα αυτών των δύο στοιχείων για να προτείνει την ενσωμάτωσή τους σε μια ενιαία διαχείριση της θάλασσας, της ξηράς και ενδιάμεσων ζωνών. Αυτή η ολοκληρωμένη διαχείριση αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμη όσον αφορά τη θαλάσσια ρύπανση από χερσαίες πηγές ή την επέκταση των λιμένων ως πολυλειτουργικών πλατφόρμων.

2.7 Νέα εργαλεία για τη διαχείριση των σχέσεων με τους ωκεανούς

Ένα ευρωπαϊκό δίκτυο δεδομένων όσον αφορά το θαλάσσιο περιβάλλον είναι απαραίτητο. Το δίκτυο αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ήδη υπάρχοντα εθνικά δίκτυα. Στόχος του θα είναι η εναρμόνιση και η συλλογή δεδομένων τα οποία θα προέρχονται από ποικίλες πηγές και θα μπορούν να χρησιμοποιούνται σε μεγάλο αριθμό εφαρμογών. Εντάσσεται στο πλαίσιο του συστήματος «Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας» GMES⁶.

Η βελτίωση των δεδομένων και η διάδοσή τους σε πραγματικό χρόνο θα διευκολύνουν τη ναυσιπλοΐα και τον εντοπισμό παράνομων δραστηριοτήτων στη θάλασσα. Η ΕΕ τηρεί τις διατάξεις του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού επί του θέματος. Ωστόσο, η διαλειτουργικότητα με τρίτα συστήματα μπορεί να βελτιωθεί.

Η Πράσινη Βίβλος προτείνει επίσης να δημιουργηθεί ένα σύστημα χωροταξικού σχεδιασμού προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνύπαρξη διαφόρων δραστηριοτήτων κατά μήκος των ακτών και να αντιμετωπιστούν οι αβεβαιότητες των επενδυτών όσον αφορά την απόκτηση αδειών. Είναι σκόπιμο να καθοριστούν οι αρχές του χωροταξικού σχεδιασμού και να αντληθούν διδάγματα από την εμπειρία του Καναδά.

Όσον αφορά την οικονομική στήριξη, η Πράσινη Βίβλος υπογραμμίζει την ανάγκη να βελτιωθούν τα δεδομένα σχετικά με το συνολικό επίπεδο της οικονομικής βοήθειας και να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο τα οικονομικά αυτά μέσα θα μπορούσαν να συμβάλουν στη θαλάσσια πολιτική.

⁵ ανακοίνωση της Επιτροπής, της 17ης Μαρτίου 2006, με τίτλο «Η ανανεωμένη πολιτική της ΕΕ για τον τουρισμό: για μια ισχυρότερη σύμπραξη υπέρ του ευρωπαϊκού τουρισμού» [COM(2006) 134 τελικό

⁶ Ανακοίνωση με τίτλο «Προς μια διαστημική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπηρεσία του πολίτη» 4.4.2011 COM (2011) 152

2.8 Νέοι τρόποι διακυβέρνησης θεμάτων που αφορούν τη θάλασσα

Η διακυβέρνηση, η οποία εφαρμόζεται ανά τομέα ή γεωγραφική περιοχή, πρέπει να αντικατασταθεί από μια διατομεακή προσέγγιση η οποία θα έχει συνέπειες σε εθνικό, ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο.

Ορισμένα κράτη μέλη αναθέτουν ήδη πολλές κυβερνητικές αρμοδιότητες σε ενιαίες εθνικές αρχές. Ωστόσο τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ενισχύσουν την ενοποίηση στον τελωνειακό τομέα ή στον τομέα της ασφάλειας των εμπορευμάτων, κατά το παράδειγμα του Οργανισμού Διαχείρισης Εξωτερικών Συνόρων Frontex⁷ ή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα. Η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής υπηρεσίας ακτοφυλακής και η υλοποίηση ενός κοινού θαλάσσιου χώρου για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που θα διέπεται από τους ίδιους κανόνες, αποτελούν άλλα προβλεπόμενα σχέδια.

Η ενοποίηση καθιστά δυνατή τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Καθιστά δε ορισμένα είδη εξοπλισμών ή ορισμένες τεχνολογίες, όπως τα συστήματα επιτήρησης των θαλασσών, πιο προσιτά.

Λόγω ορισμένων χαρακτηριστικών, η διαχείριση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων μπορεί να γίνεται καλύτερα σε περιφερειακό επίπεδο. Το ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να αναλάβει την προάσπιση κοινών συμφερόντων, καθώς και την προμήθεια εργαλείων χωροταξικού σχεδιασμού και την εποπτεία της χρήσης τους.

Η κλιματική αλλαγή, η προστασία της βιοποικιλότητας, η παράνομη μετανάστευση, η πειρατεία, η πρόσβαση στην αγορά ναυτιλιακών υπηρεσιών που δεν εισάγει διακρίσεις και άλλα φαινόμενα υποχρεώνουν την Ένωση να μοιραστεί τις νέες αυτές ιδέες με τη διεθνή κοινότητα και να προβληματιστεί σχετικά με τις καλύτερες μεθόδους που μπορεί να χρησιμοποιήσει για να προωθήσει τη δική της θεώρηση των πραγμάτων.

2.9 Προστασία της θαλάσσιας κληρονομιάς και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης

Οι διάφοροι θαλάσσιοι κλάδοι πρέπει να συνεργάζονται με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης όσον αφορά τη θαλάσσια κληρονομιά και το ρόλο που διαδραματίζουν οι ωκεανοί και οι θάλασσες στη ζωή μας. Η Επιτροπή προτείνει ότι η εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει μοχλό δράσης. Μια θετικότερη εικόνα του ναυτικού επαγγέλματος θα διευκολύνει την πρόσληψη ναυτικών.

2.10 Πλαίσιο

Η θαλάσσια πολιτική εντάσσεται στη στρατηγική της Λισσαβόνας προτείνοντας την αξιοποίηση των συνεργιών μεταξύ της περιφερειακής πολιτικής και των πολιτικών της αλιείας, της έρευνας

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2004 σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

και της καινοτομίας, των επιχειρήσεων, των θαλάσσιων μεταφορών, του περιβάλλοντος και της ενέργειας για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης (Bobinger T.,2009).

Επιπλέον, η Επιτροπή εξήγγειλε στους στρατηγικούς στόχους της για την περίοδο 2005-2009, την κατάρτιση μιας συνολικής θαλάσσιας πολιτικής, δηλαδή μιας πολιτικής η οποία στοχεύει στην αύξηση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία μιας ισχυρής, αναπτυσσόμενης, ανταγωνιστικής και βιώσιμης θαλάσσιας οικονομίας, εναρμονισμένης με το θαλάσσιο περιβάλλον.

2.11 Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική της ΕΕ

Οι θάλασσες και οι ωκεανοί της Ευρώπης αποτελούν πλούσια και συχνά υποτιμημένη πηγή καινοτομίας, ανάπτυξης και απασχόλησης. Παρέχουν πολύτιμες υπηρεσίες οικοσυστήματος και πόρους από τους οποίους εξαρτώνται όλες οι θαλάσσιες δραστηριότητες.

Από τη δημιουργία της το 2007, η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) επεδίωξε να αυξήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής θαλάσσιας οικονομίας και να προστατεύσει καλύτερα το θαλάσσιο περιβάλλον μέσω της διευκόλυνσης της συνεργασίας όλων των παικτών στον τομέα της θάλασσας, τόσο διατομεακά όσο και διασυνοριακά.

Μια επταετία αργότερα, το οικονομικό κλίμα έχει μεταβληθεί ριζικά. Στο πλαίσιο της στρατηγικής με τίτλο «Ευρώπη 2020», η ΕΕ επιδιώκει να επαναφέρει την ευρωπαϊκή οικονομία στον ορθό δρόμο, ώστε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα και η κοινωνική συνοχή. Το δυναμικό ανάπτυξης στη θαλάσσια οικονομία αποτελεί ευκαιρία, την οποία η Ευρώπη, ως ήπειρος που βρέχεται από θάλασσα, πρέπει να εκμεταλλευτεί και να την αξιοποίηση δίνοντας ένα επιπλέον αναπτυξιακό εργαλείο στην υφεσιακή Ευρώπη.

Από το 2009, η ΕΕ ξεκίνησε καίριες πρωτοβουλίες σε όλους τους τομείς πολιτικής που συνδέονται με τη θάλασσα, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Αποφεύγοντας την επικάλυψη όσον αφορά τις δαπάνες και τις προσπάθειες που καταβάλλονται και ενθαρρύνοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, η ΟΘΠ πρόσφερε πραγματικά οφέλη στους τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας και της θάλασσας στα κράτη μέλη.

Η Ευρώπη διανύει περίοδο περικοπών ως προς τις δημόσιες δαπάνες, συνεπώς είναι καίριας σημασίας η επίτευξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερων αποτελεσμάτων με περιορισμένα μέσα.

Η συνεργασία καθιστά τις δραστηριότητες στη θάλασσα πιο αποδοτικές από άποψη κόστους και ευνοεί τη βέλτιστη χρήση δεδομένων. Καθώς αναπτύσσονται καθημερινά νέοι τρόποι εκμετάλλευσης της θάλασσας, είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να θεσπίσουν σταθερά συστήματα σχεδιασμού τα οποία θα ευνοούν τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις και τη διασυνοριακή συνοχή.

Οι επενδύσεις στην έρευνα πρέπει να αποδίδουν πλήρως το δυναμικό τους για καινοτομία στον τομέα της θαλάσσιας οικονομίας. Η στρατηγική της ΕΕ όσον αφορά τη θάλασσα και ναυτιλιακή έρευνα συνέβαλε στην επίτευξη του στόχου αυτού. Με την οδηγία πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική μπορούμε να διαχειριστούμε τις θάλασσες και τους ωκεανούς μας με βιώσιμο τρόπο .

Η βιωσιμότητα αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας και αποτελεί κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη προηγμένων τεχνολογιών, που συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης⁸.

2.12 Εισαγωγή

Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) της ΕΕ είναι μια ολιστική προσέγγιση όλων των πολιτικών που αφορούν τη θάλασσα. Βάσει της ιδέας ότι η Ένωση, συντονίζοντας τις πολιτικές της, μπορεί να αποκομίσει περισσότερα οφέλη από τις θάλασσες και τους ωκεανούς με μικρότερο αντίκτυπο στο περιβάλλον, η ΟΘΠ καλύπτει διάφορους τομείς όπως η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια, η ναυτιλία και οι θαλάσσιοι λιμένες, το θαλάσσιο περιβάλλον, η θαλάσσια έρευνα, η υπεράκτια παραγωγή ενέργειας, η ναυπηγική βιομηχανία και οι κλάδοι της βιομηχανίας που σχετίζονται με τη θάλασσα, η θαλάσσια επιτήρηση, ο θαλάσσιος και ο παράκτιος τουρισμός, η απασχόληση στους τομείς της ναυτιλίας, η ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, καθώς και οι εξωτερικές σχέσεις στις θαλάσσιες υποθέσεις.

2.13 Νομική βάση

Η βάση της νέας αυτής πολιτικής είναι συμπυκνωμένα από τα συμπεράσματα της Προεδρίας σχετικά με τη θαλάσσια πολιτική του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών της 14ης Δεκεμβρίου 2007· Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1255/2011 της 30ής Νοεμβρίου 2011 σχετικά με την καθιέρωση προγράμματος για τη στήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης θαλάσσιας που θα αντικατασταθεί από την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με κανονισμό για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας⁹.

2.14 Ιστορικό του θεσμικού πλαισίου ΟΘΠ

Το Μάρτιο του 2005 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με μια ΟΘΠ για την ΕΕ, στην οποία καθορίζονται οι στόχοι για μια Πράσινη Βίβλο που αφορά το μέλλον της θαλάσσιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήταν μια πρώτη αναφορά στην νέα πολιτική της Ένωσης.

Στην συνέχεια τον Οκτώβριο του 2007 η Επιτροπή κατέθεσε πρόταση για μια ΟΘΠ για την ΕΕ, γνωστή ως Γαλάζια Βίβλος (COM(2007)0575) και ένα αντίστοιχο σχέδιο δράσης όπως αυτό παρουσιάζεται στο SEC(2007)1278.

Το Δεκέμβριος 2007 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρέτισε την ΟΘΠ και κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει έκθεση για την πρόοδο που επιτεύχθηκε στα τέλη του 2009. Είναι η αρχή της νέας προσπάθειας¹⁰.

⁸ Για λεπτομέρειες και παραπομπές σχετικά με κάθε πρωτοβουλία που αναφέρεται στην παρούσα έκθεση μπορείτε να ανατρέξετε στο συνοδευτικό έγγραφο SWD(2012) 255 τελικό.

⁹ (COM(2011)0804).

¹⁰ Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2007 – Έγγρ. 16616/1/07 REV 1.

Το Σεπτέμβριος 2010 η Επιτροπή υπέβαλε την πρότασή της για κανονισμό που θεσπίζει ένα πρόγραμμα για τη συνέχιση της χρηματοδοτικής στήριξης της ΟΘΠ, για την περίοδο 2011-2013 (COM(2010)0494). Και τέλος το Δεκέμβριο του 2011 το Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εγκρίνουν τον προαναφερθέντα κανονισμό που αποτελεί την σημερινή νομική βάση για την ΟΘΠ.

2.15 Στόχοι

Η ΟΘΠ έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου που θα διευκολύνει την ανάπτυξη ποικίλων και μερικές φορές αντικρουόμενων δραστηριοτήτων που βασίζονται στη θάλασσα, με σκοπό τη μεγιστοποίηση της αειφόρου χρήσης των ωκεανών και των θαλάσσιων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη των θαλάσσιων περιφερειών και των παράκτιων περιοχών όσον αφορά:

- τη ναυτιλία: τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των θαλάσσιων μεταφορών στην Ευρώπη και την εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητάς της, μέσω της δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού χώρου θαλάσσιων μεταφορών χωρίς σύνορα, και την προετοιμασία μιας στρατηγικής θαλάσσιων μεταφορών για την περίοδο 2008-2018,
- τους θαλάσσιους λιμένες: την έκδοση κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας που αφορά τους λιμένες και την πρόταση μιας νέας πολιτικής για τα λιμάνια,
- ναυπηγική βιομηχανία: την προώθηση της τεχνολογικής καινοτομίας και ενός ευρωπαϊκού δικτύου θαλάσσιων πολυτομεακών συνεργατικών σχηματισμών,
- θέσεις εργασίας στη θάλασσα: την ενίσχυση επαγγελματικών προσόντων με σκοπό την προσφορά καλύτερων προοπτικών σταδιοδρομίας στον τομέα,
- περιβάλλον: τη μείωση των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή στις παράκτιες ζώνες, καθώς και τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα πλοία,
- διαχείριση της αλιείας: την εξάλειψη των απορρίψεων, των καταστροφικών αλιευτικών πρακτικών (π.χ. η αλιεία με τράτες βυθού σε ευαίσθητους τομείς) και της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας, καθώς και την προώθηση περιβαλλοντικά ασφαλούς υδατοκαλλιέργειας.

Εξίσου σημαντική είναι και η δόμηση μιας βάσης γνώσεων και καινοτομίας για τη θάλασσα πολιτική, μέσω:

- μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη θάλασσα και τη ναυτιλιακή έρευνα,
- κοινών διατομεακών προτροπών εντός του 7ου προγράμματος-πλαισίου δραστηριοτήτων έρευνας για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τις θαλάσσιες υποθέσεις,
- της υποστήριξης της έρευνας για την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της στις ναυτιλιακές δραστηριότητες, το θαλάσσιο περιβάλλον, στις παράκτιες ζώνες και στα νησιά,

- μιας ευρωπαϊκής εταιρικής σχέσης για τη θαλάσσια επιστήμη με στόχο τη θέσπιση ενός διαλόγου μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, της βιομηχανίας και των φορέων χάραξης πολιτικής.

Επίσης η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις παράκτιες περιοχές είναι υψηλή προτεραιότητα και προωθείται μέσω

- της ενθάρρυνσης του παράκτιου και του θαλάσσιου τουρισμού,
- της προετοιμασίας μιας βάσης δεδομένων που αφορά την κοινοτική χρηματοδότηση για τα θαλάσσια προγράμματα και τις παράκτιες περιφέρειες,
- της δημιουργίας μιας Κοινοτικής Στρατηγικής για Πρόληψη Καταστροφών,
- της ανάπτυξης του θαλάσσιου δυναμικού των ιδιαίτερα απομακρυσμένων περιφερειών και νησιών της ΕΕ.

Ένας ακόμα στρατηγικής σημασίας στόχος της ΟΘΠ είναι και η ενίσχυση του ηγετικού ρόλου της ΕΕ στον διεθνή θαλάσσιο τομέα, μέσω:

- της συνεργασίας στις θαλάσσιες υποθέσεις στο πλαίσιο της πολιτικής για τη διεύρυνση και της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας καθώς και στο πλαίσιο της Βόρειας Διάστασης, με σκοπό την κάλυψη θεμάτων θαλάσσιας πολιτικής και διαχείρισης κοινών θαλασσών,
- της προώθησης της Θαλάσσιας Πολιτικής της ΕΕ μέσα από διαρθρωμένο διάλογο με τους βασικούς εταίρους.

Τέλος η ΟΘΠ επιδιώκει τη βελτίωση της προβολής της θαλάσσιας Ευρώπης, μέσω:

- της δρομολόγησης του Ευρωπαϊκού Άτλαντα των Θαλασσών, ως μέσου ανάδειξης της κοινής ευρωπαϊκής κληρονομιάς στη θάλασσα,
- του ετήσιου εορτασμού της Ευρωπαϊκής Ημέρας για τη Θάλασσα, στις 20 Μαΐου κάθε χρόνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η Συμβολή της Θαλάσσιας Οικονομίας στην Ανάπτυξη και στην Απασχόληση

3.1 Γαλάζια ανάπτυξη, μια πρώτη ματιά

Τον Σεπτέμβριο του 2012 η Επιτροπή ενέκρινε ανακοίνωση με τίτλο: Γαλάζια Ανάπτυξη, ευκαιρίες για βιώσιμη ανάπτυξη στη θάλασσα και στη ναυτιλία. Στόχος της είναι να αναληφθεί μια κοινή πρωτοβουλία με τα κράτη μέλη, με τις περιφέρειες και με όλους τους συναφείς ενδιαφερόμενους φορείς, ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό της γαλάζιας οικονομίας. Μια μελέτη που ξεκίνησε με πρωτοβουλία της Επιτροπής το 2010 εντόπισε ως συνήθη εμπόδια την έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων, την πρόσβαση σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, τον αποσπασματικό χαρακτήρα των θαλάσσιων δεδομένων, τις περιβαλλοντικές δυσκολίες και τον περίπλοκο χαρακτήρα των διαδικασιών σχεδιασμού. Στα κράτη μέλη λαμβάνονται σήμερα μέτρα για την αντιμετώπιση της έλλειψης δεξιοτήτων — για παράδειγμα μέσω της ενθάρρυνσης βιομηχανικών και εκπαιδευτικών συνεργασιών. Τα προβλήματα που αφορούν τα δεδομένα και τον προγραμματισμό αντιμετωπίζονται με ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες θαλάσσιας πολιτικής.

Εντούτοις, ορισμένοι τομείς απαιτούν μια πιο στοχοθετημένη προσέγγιση. Υπό το πρίσμα αυτό, πέντε τομείς που παρουσιάζουν δυναμικό ανάπτυξης — ο θαλάσσιος και ο παράκτιος τουρισμός, η ανανεώσιμη ενέργεια από τους ωκεανούς, οι θαλάσσιοι και οι ορυκτοί πόροι, η υδατοκαλλιέργεια και η γαλάζια βιοτεχνολογία — θα αναλυθούν σε μεγαλύτερο βάθος παρακάτω, ώστε να προταθούν πρόσθετα μέτρα τα οποία απαιτούνται για την αύξηση της ανάπτυξης και των θέσεων εργασίας.

3.2 Θαλάσσιες μεταφορές

Οι υπηρεσίες των θαλάσσιων μεταφορών είναι απαραίτητες ώστε η ευρωπαϊκή οικονομία να είναι σε θέση να είναι ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 2011 η Επιτροπή ενέκρινε λευκή βίβλο για τις μεταφορές. Στο έγγραφο αυτό διευκρινίζονται περαιτέρω οι προσανατολισμοί της στρατηγικής για τις θαλάσσιες μεταφορές έως το 2018: η ικανότητα παροχής αποδοτικών ως προς το κόστος θαλάσσιων υπηρεσιών μεταφορών· η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα του τομέα της ναυτιλίας της ΕΕ· τέλος, η δημιουργία αλυσίδων μεταφοράς συνεχούς ροής τόσο για επιβάτες όσο και για φορτία, σε όλους τους τρόπους μεταφορών.

Ύστερα από την ανακοίνωση του 2009 με τίτλο: Δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου θαλάσσιων μεταφορών χωρίς *σύννορα*, η οδηγία σχετικά με τις διατυπώσεις υποβολής δηλώσεων τέθηκε σε ισχύ το 2010. Η εν λόγω πρωτοβουλία απλουστεύει και εναρμονίζει τις διοικητικές διαδικασίες ώστε να ενισχυθούν οι θαλάσσιες μεταφορές εντός της ΕΕ. Το 2011 η Επιτροπή πρότεινε τις νέες κατευθυντήριες γραμμές για τα διευρωπαϊκά δίκτυα ώστε να διευρυνθεί ο ρόλος των θαλάσσιων αρτηριών ως κύριων ευρωπαϊκών αξόνων. Μέσω προσκλήσεων που απευθύνει σε πολυετή βάση, η Επιτροπή ανοίγει τον δρόμο για τη μείωση του περιβαλλοντικού αντικτύπου των μεταφορών και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των μεταφορών.

3.3 Ενέργεια

Οι πολίτες, η βιομηχανία και η οικονομία της Ευρώπης εξαρτώνται από ασφαλή, προστατευμένη, βιώσιμη και φθηνή ενέργεια. Οι υπεράκτιες εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας συμβάλλουν στο να επιτευχθεί ποσοστό ενέργειας ύψους 20 % από ανανεώσιμες πηγές έως το 2020. Αυτό αποτελεί προτεραιότητα του Στρατηγικού Σχεδίου Ενεργειακής Τεχνολογίας της ΕΕ, μέσω του οποίου η βιομηχανία, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή εργάζονται πάνω σε μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης. Το ερευνητικό πρόγραμμα πλαίσιο και το πρόγραμμα Ευφυής Ενέργεια στηρίζουν περαιτέρω την ανάπτυξη τεχνολογίας για την αιολική ενέργεια και την ενέργεια από τους ωκεανούς, που θα συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη στις παράκτιες περιοχές. Το 2011 η Επιτροπή πρότεινε κατευθυντήριες γραμμές για τη θέσπιση κανόνων όσον αφορά την ανάπτυξη και τη διαλειτουργικότητα των διευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων. Εντοπίστηκαν άξονες προτεραιότητας, περιλαμβανομένου του υπεράκτιου δικτύου στη Βόρειο Θάλασσα και του Σχεδίου Διασύνδεσης των Ενεργειακών Αγορών της Βαλτικής.

3.4 Ναυπηγία

Ο ευρωπαϊκός ναυτιλιακός κλάδος με τον ισχυρό χαρακτήρα καινοτομίας και το δυναμικό που τον διακρίνει, έχει να διαδραματίσει στρατηγικό ρόλο ως προς την αντιμετώπιση προκλήσεων όπως είναι η κλιματική αλλαγή, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η ενεργειακή απόδοση και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ανοικτή θάλασσα. Ως στρατηγική απάντηση στις προκλήσεις που

αντιμετωπίζει ο τομέας, η πρωτοβουλία με τίτλο LeaderSHIP προωθεί την ανταγωνιστικότητα με βάση τομείς στους οποίους η ΕΕ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο. Η εν λόγω πρωτοβουλία αποτελεί σήμερα αντικείμενο επανεξέτασης ώστε να ληφθούν υπόψη οι μελλοντικές δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει ο οικολογικός προσανατολισμός της ναυτιλίας και η διαφοροποίηση προς νέους επιχειρηματικούς τομείς όπως είναι η υπεράκτια αιολική ενέργεια.

Το πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις στη ναυπηγία καθορίζει ποια είδη κρατικής ενίσχυσης επιτρέπονται για τα ναυπηγεία. Ένα νέο πλαίσιο εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2011 και ισχύει έως τα τέλη του 2014. Το εν λόγω πλαίσιο περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις όσον αφορά τις ενισχύσεις για την καινοτομία και τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα υπέρ της ναυπηγικής βιομηχανίας, καθώς και διατάξεις για τις εξαγωγικές πιστώσεις. Το διευρυμένο αυτό πλαίσιο εφαρμόζεται πλέον σε πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας και σε πλωτές και κινητές κατασκευές ανοικτής θαλάσσης.

3.5 Αλιεία και ιχθυοκαλλιέργεια

Η αλιεία στην ΕΕ επηρεάζεται από διαφορετικά προβλήματα που συνδέονται μεταξύ τους. Παρατηρείται υπεραλίευση των αποθεμάτων, η οικονομική κατάσταση τμήματος των αλιευτικών σκαφών είναι εύθραυστη παρά τα υψηλά επίπεδα των επιδοτήσεων, οι θέσεις εργασίας δεν είναι ελκυστικές και η κατάσταση πολλών παράκτιων κοινοτήτων που εξαρτώνται από την αλιεία είναι επισφαλής.

Τον Ιούλιο του 2011 η Επιτροπή ενέκρινε πακέτο πρωτοβουλιών, περιλαμβανομένων νέων νομοθετικών προτάσεων, για τη μεταρρύθμιση της *Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής*¹¹. Το πακέτο αυτό αποσκοπεί στο να προσφέρει τις βάσεις επάνω στις οποίες θα οικοδομηθεί η βιώσιμη αλιεία, με σεβασμό για το οικοσύστημα, εξασφαλίζοντας, παράλληλα τον εφοδιασμό τροφίμων ποιότητας, την ευημερία των παράκτιων κοινοτήτων, την κερδοφορία της βιομηχανίας, και ελκυστικές και πιο ασφαλείς θέσεις εργασίας. Η μακροπρόθεσμη διαχείριση με σαφείς στόχους βιωσιμότητας όσον αφορά την εκμετάλλευση των πόρων και την απαγόρευση πρακτικών που οδηγούν στην άσκοπη σπατάλη αποτελούν την ουσία των προτάσεων. Στήριξη θα δοθεί επίσης για τη βελτίωση των δεδομένων ώστε να γίνει καλύτερη επιλογή πολιτικής και να εξασφαλιστεί η καλύτερη επιβολή και ο έλεγχος.

Η μετάβαση αυτή θα πλαισιωθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας¹² για τη βελτίωση της βιωσιμότητας, την ανάπτυξη της παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας, την προώθηση της υδατοκαλλιέργειας, τη στήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας στις θαλάσσιες κοινότητες και την προώθηση της αποδοτικότητας ως προς το κόστος στις θαλάσσιες επιχειρήσεις.

¹¹ Ο κανονισμός 2371/2002 θέτει τα θεμέλια της κοινής αλιευτικής πολιτικής (ΚΑΠ), της οποίας στόχος είναι να εγγυηθεί μία βιώσιμη εκμετάλλευση των έμβιων υδρόβιων πόρων σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο.

¹² ο Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Το ταμείο αυτό θα συμβάλει στην υλοποίηση των φιλόδοξων στόχων της μεταρρύθμισης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και θα βοηθήσει τους αλιείς στη μετάβαση προς τη βιώσιμη αλιεία, καθώς και τις παράκτιες κοινότητες στη διαφοροποίηση των οικονομιών τους. Μέσω τα ταμείου θα χρηματοδοτούνται έργα με στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής κατά μήκος των ευρωπαϊκών ακτών. Θα μειωθεί η γραφειοκρατία ώστε οι δικαιούχοι να έχουν εύκολη πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Το νέο ταμείο θα αντικαταστήσει το υφιστάμενο Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) καθώς και σειρά άλλων μέσων. Το ταμείο προτείνει να χρηματοδοτηθεί με κονδύλιο ύψους 6.5 δισεκ. ευρώ για την περίοδο από το 2014 έως το 2020.

3.6 Διατομεακή και Διασυνοριακή Συνεργασία για την Εξασφάλιση Βέλτιστων Συνθηκών Ανάπτυξης για την Οικονομία

Η ΟΘΠ παρουσιάζει μια συνεκτική στρατηγική για την αύξηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων τομέων. Ο συντονισμός είναι απαραίτητος για τη διαχείριση του αυξανόμενου αντικτύπου των θαλάσσιων δραστηριοτήτων σε καθέναν από αυτούς καθώς και στο περιβάλλον, ώστε να εξασφαλιστεί η ασφάλεια και η προστασία των ευρωπαϊών πολιτών και να διατηρηθεί ένα καταρτισμένο εργατικό δυναμικό.

3.7 Μεγιστοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στις ακτές και στη θάλασσα

Οι διαφορετικοί τομείς διεκδικούν τον χώρο και τους πόρους των θαλάσσιων λεκανών. Οι διαφωνίες μεταξύ των χρηστών της θάλασσας και η διεκδίκηση θαλάσσιου χώρου θα συνεχίσουν να αυξάνονται, ιδίως λόγω πρωτοεμφανιζόμενων δραστηριοτήτων στην ανοικτή θάλασσα. Καθώς η Ευρώπη πλήττεται σήμερα από σοβαρή οικονομική κρίση, χρειαζόμαστε εργαλεία τα οποία θα συμβάλουν στην ανάπτυξη μέσω της διευκόλυνσης της συνύπαρξης πολλαπλών δραστηριοτήτων, με ταυτόχρονη μείωση του περιβαλλοντικού αντικτύπου.

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός (ΘΧΣ)¹³ και η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) εξασφαλίζουν τον αποτελεσματικό διατομεακό και διασυνοριακό σχεδιασμό των θαλάσσιων υδάτων και τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Αυτά αποτελούν απαραίτητα εργαλεία για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας, της νομικής προβλεψιμότητας και της μείωσης των δαπανών για τους επενδυτές και τους φορείς εκμετάλλευσης, ειδικότερα εκείνους που δραστηριοποιούνται σε διασυνοριακές περιοχές.

Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος ως προς την παρουσίαση εθνικών στρατηγικών ΟΔΠΖ, αλλά οι εκθέσεις που έστειλαν 16 κράτη μέλη της ΕΕ το 2011 δείχνουν ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ αυτών. Το 2011 το Πρωτόκολλο ΟΔΠΖ στη σύμβαση της Βαρκελώνης τέθηκε σε ισχύ, καθιστώντας την ΟΔΠΖ υποχρεωτική για τα παράκτια κράτη μέλη της Μεσογείου. Η Επιτροπή λειτουργεί ως μεσολαβητής για την ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου για τον ΘΧΣ στην ΕΕ και ανήγγειλε ότι θα υποβάλει νομοθετική πρόταση σχετικά με τον ΘΧΣ και την ΟΔΠΖ πριν από τα τέλη του 2012. Μελέτες σχετικά με τα οικονομικά οφέλη και τον αντίκτυπο του ΘΧΣ και της ΟΔΠΖ, δύο πιλοτικά σχέδια σχετικά με τη διασυνοριακή συνεργασία και η «Ourcoast platform on best practices for ICZM» («πλατφόρμα Ourcoast για τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την ΟΔΠΖ») χρησίμευσαν ως βάση για την πρόταση αυτή.

3.8 Προστασία των ευρωπαϊών πολιτών και των θαλάσσιων κλάδων έναντι απειλών που συνδέονται με τη θάλασσα

¹³ Ο όρος **θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός** θα χρησιμοποιείται στο κείμενο παρόλο που υπάρχει η τάση να χρησιμοποιούνται παράλληλα και διαφορετικοί όροι, π.χ. από τα κράτη μέλη, στην τρέχουσα πρακτική. Προτιμάται ο όρος maritime (θαλάσσιος) χωροταξικός σχεδιασμός από τον όρο marine (ναυτικός) χωροταξικός σχεδιασμός προκειμένου να υπογραμμιστεί η ολιστική διατομεακή προσέγγιση της διαδικασίας.

Στην ΕΕ, 80 % περίπου του εξωτερικού εμπορίου διεξάγεται μέσω θαλάσσης. Η ανάπτυξη των θαλάσσιων οικονομικών δραστηριοτήτων απαιτεί ένα ασφαλές και προστατευμένο περιβάλλον. Ύστερα από τη διαδικασία του οδικού χάρτη που εγκρίθηκε το 2010, η Επιτροπή εργάζεται για την ανάπτυξη ενός κοινού περιβάλλοντος ανταλλαγής πληροφοριών (CISE)¹⁴ για τον θαλάσσιο τομέα στην ΕΕ. Αυτό θα βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα σε σχέση με το κόστος της θαλάσσιας επιτήρησης, προάγοντας την κατάλληλη, νόμιμη, ασφαλή και αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών διατομεακά και διασυνοριακά ανά την ΕΕ.

Η επιτυχία δύο πιλοτικών σχεδίων, του MARSUNO και του BluemassMed, τροφοδοτεί αυτή την προσπάθεια. Η θέσπιση του CISE αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς την καλύτερη ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ σχεδόν 400 τομεακών αρχών σε όλη την επικράτεια της ΕΕ. Αποτελεί επίσης ένα πρώτο βήμα προς τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ των τομεακών δραστηριοτήτων που συνδέονται με τις θαλάσσιες μεταφορές, την προστασία των εμπορικών σκαφών, τις αποστολές άμυνας με τις οποίες είναι επιφορτισμένο το πολεμικό ναυτικό εκάστου κράτους μέλους, τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης και τον τελωνειακό έλεγχο, την πρόληψη της παράνομης αλιείας και της ρύπανσης, καθώς και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Από το 2009 η ΕΕ και τα κράτη μέλη της ήταν πρωτοπόροι ως προς τη βελτίωση της *ασφάλειας της ναυσιπλοΐας*. Στόχος είναι η εξάλειψη της μη ανταποκρινόμενης στα σχετικά πρότυπα ναυσιπλοΐας, η αύξηση της προστασίας των επιβατών και των πληρωμάτων, η πρόληψη των ατυχημάτων και η μείωση του κινδύνου περιβαλλοντικής ρύπανσης. Η εφαρμογή της Τρίτης Δέσμης για την Ασφάλεια στη Θάλασσα το 2009 είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας των ευρωπαϊκών νηολογίων, του έργου που έχει αναληφθεί από εταιρείες νηογνωμόνων, της επιθεώρησης των σκαφών στους λιμένες, της παρακολούθησης της κυκλοφορίας, της έρευνας των ατυχημάτων και της προστασίας των θυμάτων.

Η προστασία των θαλάσσιων συνόρων της Ευρώπης αποτελεί πρόκληση για τα κράτη μέλη. Το 2011, η Επιτροπή πρότεινε τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος επιτήρησης των συνόρων. Στόχος είναι η ενίσχυση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων του Σένγκεν και η θέσπιση ενός μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών που επιτρέπει στις αρχές επιτήρησης των συνόρων των κρατών μελών να μειώνουν την απώλεια ζώων στη θάλασσα και τον αριθμό των λαθρομεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ.

3.9 Θαλάσσια απασχόληση και επαγγελματική κινητικότητα

Σε πολλούς θαλάσσιους τομείς παρουσιάζεται έλλειψη εργαζομένων με τα σωστά προσόντα, δεξιότητες και εμπειρία. Έχουν ληφθεί μέτρα για την ανάπτυξη ελκυστικών θέσεων εργασίας στον τομέα της θάλασσας με βάση την κινητικότητα μεταξύ τομέων και χωρών και με βάση τον έγκαιρο εντοπισμό των μελλοντικών αναγκών.

Ύστερα από την έγκριση της στρατηγικής για τις θαλάσσιες μεταφορές έως το 2018, μια *ειδική ομάδα για την απασχόληση* και την ανταγωνιστικότητα στη ναυτιλία διατύπωσε συστάσεις τον Ιούνιο του 2011, μεταξύ των οποίων και την ολοκλήρωση της επανεξέτασης της εξαίρεσης των ναυτικών από το πεδίο εφαρμογής της εργασιακής νομοθεσίας της ΕΕ, την επικαιροποίηση της

¹⁴ Κοινό Περιβάλλον Ανταλλαγής Πληροφοριών (CISE),

οδηγίας σχετικά με την κατάρτιση των ναυτικών και τη διασφάλιση της εφαρμογής της σύμβασης της ΔΟΕ για τη ναυτική εργασία.

3.10 Γεφύρωση του χάσματος μεταξύ έρευνας και καινοτομίας

Ο ευρωπαϊκός ναυτιλιακός κλάδος χαρακτηρίζεται από αγορές καινοτομίας και υψηλής ποιότητας. Η Επιτροπή ενισχύει αυτό το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αναπτύσσοντας ένα φιλόδοξο πρόγραμμα θαλάσσιας έρευνας και καθιστώντας τα θαλάσσια δεδομένα πιο προσιτά για την καινοτομία.

3.11 Διασφάλιση της ηγετικής θέσης της Ευρώπης όσον αφορά τις θάλασσες και τη ναυτιλία μέσω της καινοτομίας και της έρευνας

Η στρατηγική της ΕΕ για τη θαλάσσια και ναυτιλιακή έρευνα εφαρμόστηκε από τα τέλη του 2008 από την Επιτροπή ώστε να μεγιστοποιηθεί η αξία της θαλάσσιας οικονομίας με βιώσιμο τρόπο (Μπακατσιάνος Γ., 2010).

Η χρηματική συμβολή της ΕΕ στην έρευνα και στην καινοτομία σχετικά με το θαλάσσιο περιβάλλον ανήλθε σε 1,4 δισεκ. ευρώ μέσω 644 σχεδίων κατά τα έτη 2007-2010. Μέσω τριών κοινών προσκλήσεων υποβολής προτάσεων του ΠΠ7, υπό την επωνυμία *Ωκεανοί του μέλλοντος*, ενισχύθηκαν πολυτομεακά σχέδια για τη θάλασσα και τη ναυτιλία συνολικής συνδρομής ύψους 134 εκατ. ευρώ από την ΕΕ. Αυτή η προσπάθεια συμπληρώθηκε με την έναρξη της εξέτασης συντονισμένων θεμάτων το 2012, ώστε να στηριχθεί η εφαρμογή της οδηγίας πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική, με συνολική συνδρομή της ΕΕ ύψους 42 εκατ. ευρώ.

Βελτιωμένοι μηχανισμοί διακυβέρνησης, όπως είναι ο MARCOM+ *forum* και η εταιρική σχέση EMAR2RES, συμβάλλουν επίσης σε μια πιο συνεκτική έρευνα καθώς βελτιώνουν την αλληλεπίδραση μεταξύ του ερευνητή, των διαφορετικών κλάδων και των φορέων χάραξης πολιτικής.

Το Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει προσφέρει ανεξάρτητη επιστημονική γνωμοδότηση και τεκμηριωμένη με βάση στοιχεία για τη στήριξη της ανάπτυξης πολιτικών της ΕΕ όπως είναι στον τομέα της αλιείας, του περιβάλλοντος και της ασφάλειας και της προστασίας στη θάλασσα.

3.12 Τα εδαφικά οφέλη από την θαλάσσια πολιτική

Οι παράκτιες περιοχές διαθέτουν σημαντικότερες ανανεώσιμες πηγές για τη θαλάσσια ανάπτυξη, στις οποίες περιλαμβάνονται και η υδροηλεκτρική ενέργεια, η ενέργεια κυμάτων, η παλιρροϊκή, η αιολική ενέργεια, και η ενέργεια από βιομάζα. Ο παράκτιος τουρισμός¹⁵ εξαρτάται από την ύπαρξη ενός ελκυστικού και υγιούς θαλάσσιου περιβάλλοντος. Καθώς ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονος στις παράκτιες περιοχές και νήσους, είναι απαραίτητη η ανάπτυξη μιας θαλάσσιας οικονομίας που ευνοεί την κοινωνική ενσωμάτωση.

¹⁵ Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τη Γαλάζια ανάπτυξη, ο τομέας του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού θεωρείται ότι παρουσιάζει ιδιαίτερες δυνατότητες όσον αφορά την προώθηση μιας έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στην Ευρώπη.

3.13 Περιφερειακή πολιτική

Η Ευρώπη αποτελεί τόσο εδαφική όσο και θαλάσσια οντότητα. Για να στηρίξουν οι θαλάσσιοι τομείς την ανάπτυξη στην ξηρά, πρέπει να αυξηθεί η συνδεσιμότητα. Η ανακοίνωση του 2011 με τίτλο: Η περιφερειακή πολιτική συμβάλλει στην έξυπνη ανάπτυξη στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020 καλούσε τις εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις να δημιουργήσουν έξυπνες πλατφόρμες εξειδίκευσης όσον αφορά τις πολιτικές για την έρευνα, τις περιφέρειες, τις επιχειρήσεις, την καινοτομία και την εκπαίδευση. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει να συντονιστεί καλύτερα ο προγραμματισμός με στόχο την ανάπτυξη των παράκτιων περιφερειών και των οικονομιών τους. Ένα περαιτέρω βήμα προς την κατεύθυνση αυτή αποτελεί η πρόταση για *Κοινές διατάξεις* και ένα Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο για τη σύνδεση μεταξύ επενδυτικών προτεραιοτήτων στο πλαίσιο της συνοχής, της αγροτικής ανάπτυξης, της αλιευτικής και της θαλάσσιας πολιτικής μεταξύ 2014 και 2020.

Σειρά θαλάσσιων σχεδίων έχουν λάβει ενίσχυση μέσω των ταμείων περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ. Για παράδειγμα, μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και μονάδες αφαλάτωσης ή σχέδια υποδομών ανοικτής θαλάσσης για την παρουσίαση παραγωγής ενέργειας από τα κύματα. Πολλά διασυνοριακά προγράμματα συνεργασίας της ΕΕ έχουν επίσης προαγάγει τη θαλάσσια ανάπτυξη. Σε αυτά περιλαμβάνονται σχέδια που εξετάζουν τα φύκια ως δυνητική πηγή βιοκαυσίμων και βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε παράκτιες περιοχές.

3.14 Στρατηγικές που αφορούν τη θαλάσσια λεκάνη

Η διακρατική συνεργασία σε επίπεδο θαλάσσιας λεκάνης αποτελεί αποτελεσματική προσέγγιση στην ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Οι στρατηγικές θαλάσσιας λεκάνης λαμβάνουν υπόψη τα οικονομικά χαρακτηριστικά των λεκανών της Ευρώπης, επιτρέποντας ταυτόχρονα την καλύτερη χρήση του δημόσιου χρήματος. Προσαρμόζοντας υφιστάμενα ευρωπαϊκά και εθνικά ταμεία σε συμφωνημένες προτεραιότητες ανάπτυξης, λειτουργούν ως φορείς οικονομικής προόδου στις θαλάσσιες περιοχές. πάνω από 80 εμβληματικά σχέδια ο λεπτομερής αντίκτυπος των οποίων περιγράφεται στην έκθεση προόδου που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2011. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει μέτρα για τη μείωση της ρύπανσης από σκάφη, την ανάπτυξη βιώσιμων θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, την αντιμετώπιση του ευτροφισμού, τη δημιουργία νέων δικτύων για καινοτόμες ΜΜΕ, τη στήριξη της έρευνας και την ολοκλήρωση των συστημάτων θαλάσσιας επιτήρησης.

Τον Νοέμβριο του 2011 εγκρίθηκε η θαλάσσια στρατηγική για την περιοχή του Ατλαντικού¹⁶, ώστε να ενισχυθεί η δημιουργία θέσεων απασχόλησης και η ανάπτυξη στην περιοχή του Ατλαντικού, μέσω της βελτίωσης του θαλάσσιου δυναμικού της. Στο πλαίσιο φόρουμ για τον Ατλαντικό εντοπίζονται μέτρα προτεραιότητας που θα ληφθούν μέσω σχεδίου δράσης που θα εγκριθεί το 2013. Αυτό θα επιτρέψει τη στρατηγική χρήση της χρηματοδότησης από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ για την ενίσχυση της θαλάσσιας ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020.

Το 2009 εγκρίθηκε ανακοίνωση με τίτλο καλύτερη διακυβέρνηση στη Μεσόγειο με στόχο τη

βελτίωση της διαχείρισης των θαλάσσιων υποθέσεων και της περιβαλλοντικής προστασίας. Οι περιφέρειες και τα κράτη μέλη διοχέτευσαν εκ νέου μέρος της χρηματοδότησης του 2007- 2013

¹⁶ Απόφαση σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την περιοχή του Ατλαντικού της 9ης Μαρτίου 2011 (αναφ. Β7-0165/2011).

που προοριζόταν αρχικά για την εδαφική συνεργασία στην Ευρώπη, σε στόχους που αφορούν τη θάλασσα. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας προσφέρεται σήμερα, μέσω του σχεδίου IMP-MED, τεχνική ενίσχυση για τη στήριξη της ανάπτυξης από τη θάλασσα και τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής σε θέματα θαλάσσιου περιβάλλοντος, σε χώρες εταίρους εκτός της ΕΕ.

Η Ιταλία, η Σλοβενία, η Ελλάδα και η Κροατία συμμετέχουν σε πιο στενή θαλάσσια συνεργασία σε υποπεριφερειακό επίπεδο στην Αδριατική θάλασσα και στο Ιόνιο πέλαγος¹⁷. Μια θαλάσσια στρατηγική είναι υπό χάραξη ώστε να καθοριστούν οι τομείς προτεραιότητας για ανάπτυξη και να εξορθολογιστεί αναλόγως η χρηματοδότηση της ΕΕ.

3.15 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και μετριασμός της

Η κλιματική αλλαγή μπορεί να έχει δραματικές συνέπειες για τις παράκτιες περιφέρειες, να συνιστά απειλή ως προς την προστασία των ακτών, τη διάβρωση, τις πλημμύρες και την άνοδο της θάλασσας, και να έχει υψηλότερο αντίκτυπο σε συνδυασμό με άλλες πιέσεις που ασκούνται στο θαλάσσιο περιβάλλον. Τον Μάρτιο του 2012 η Επιτροπή δρομολόγησε την Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, τον πληρέστερο ιστότοπο για πληροφορίες όσον αφορά τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής και τα ευάλωτα σημεία στην Ευρώπη. Ο ιστότοπος αυτός αποσκοπεί στο να στηρίζει τους φορείς χάραξης πολιτικής στην ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, μεταξύ άλλων και σε παράκτιες περιοχές.

3.16 Η αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής μόλυνσης από τα πλοία

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (GHG) από τις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές αποτελούν σήμερα περίπου 3 % του συνόλου των εκπομπών GHG. Αυτό το ποσοστό είναι πιθανόν να αυξηθεί λόγω του αυξανόμενου παγκόσμιου εμπορίου και της ζήτησης για μεταφορές. Το 2011 η Επιτροπή έθεσε ως στόχο τη μείωση των εκπομπών GHG της ΕΕ από τις θαλάσσιες μεταφορές κατά 40 % έως το 2050. Σχέδια συνεργασίας για την παρακολούθηση των εκπομπών GHG από πλοία στην Ευρώπη ξεκίνησαν από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας, από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, από το Μετεωρολογικό ίδρυμα της Φινλανδίας και από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό.

Από όλα τα παραπάνω εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα ότι η νέα αυτή πολυεπίπεδη πολιτική της Ένωσης είναι ένα θεσμικό κεκτημένο που συμβάλει αποφασιστικά και ολοκληρωμένα στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει το θαλάσσιο περιβάλλον κατά τρόπο αειφορικό και αποτελεσματικό. Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική δημιουργήθηκε για να δηλωθεί η θαλάσσια διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με έναυσμα την ιδέα αυτή, εξελίχθηκε σε εργαλείο παροχής συγκεκριμένων οφελών όσον αφορά τη θαλάσσια ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα στην Ευρώπη. Η ισχυρή συμβολή των θαλάσσιων τομέων στην ευρωπαϊκή οικονομία και οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» ενισχύονται από τη συντονισμένη δράση για τη μείωση του

¹⁷ Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου παραπέμπουμε τον ορισμό του Διεθνούς Υδρογραφικού Οργανισμού που ορίζει το νότιο σύνορο του Ιονίου πελάγους ως τη γραμμή από το Ακρωτήριο Ταΐναρο έως το ακρωτήριο Passero

κόστους, τη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, τη μείωση των κινδύνων, τη στήριξη της καινοτομίας και την καλύτερη χρήση του δημόσιου χρήματος.

Η Γαλάζια Ανάπτυξη αποτελεί στρατηγικό στόχο τα επόμενα έτη όπως θα δούμε στην συνέχεια. Κατά τη διάρκεια της προεδρίας της Κύπρου μια ανεπίσημη υπουργική διάσκεψη σχετικά με την ΟΘΠ θα αποτελέσει σημαντικό σημείο εκκίνησης προς αυτόν τον στόχο. Η Γαλάζια Ανάπτυξη θα δώσει ώθηση στη δεύτερη φάση της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής ώστε να επιτευχθεί μια υγιής θαλάσσια οικονομία που θα οδηγήσει στην καινοτομία, στην ανάπτυξη και στη βιωσιμότητα για τους ευρωπαίους πολίτες.

3.17 Τι έχει γίνει μέχρι σήμερα

Μια σειρά από συγκεκριμένες δράσεις έχουν ξεκινήσει όπως η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την ενοποιημένη θαλάσσια διακυβέρνηση και τη διαβούλευση των ενδιαφερόμενων φορέων¹⁸, με την οποία ενθαρρύνεται η ανάπτυξη εθνικών ΟΘΠ, η δημιουργία εσωτερικών συντονιστικών δομών για τα ναυτιλιακά ζητήματα και ο καθορισμός των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων των παρακτίων περιοχών στοχεύοντας στην εθνική πλέον πρωτοβουλία για την εκκίνηση της ΟΛΠ.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με ευρωπαϊκή στρατηγική για θαλάσσια και ναυτιλιακή έρευνα¹⁹, με την οποία προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα και μηχανισμοί για τη βελτίωση της θαλάσσιας και της ναυτιλιακής έρευνας. Η Επιτροπή επίσης ανακοίνωσε τις φιλοδοξίες της ΕΕ και την περιοχή της Αρκτικής²⁰, με την οποία επιχειρείται ένας βαθύτερος προβληματισμός για το ρόλο της ΕΕ στην περιοχή της Αρκτικής και αναζητείται μια διαρθρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση με βάση τη βιώσιμη χρήση των πόρων. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την υπεράκτια αιολική ενέργεια²¹, με την οποία εντοπίζονται οι προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν προκειμένου να αξιοποιηθεί το ευρωπαϊκό δυναμικό για υπεράκτια αιολική ενέργεια και τονίζεται η ανάγκη για καλύτερες βιομηχανικές και τεχνολογικές λύσεις, για εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ επί τη βάση μιας ρεαλιστικής εκτίμησης των επιπτώσεων των θαλασσιών αιολικών πάρκων, καθώς και για βελτιωμένα ηλεκτρικά δίκτυα, ικανά να εξισορροπήσουν την παραγωγή και την ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας και να μεταφέρουν την ενέργεια στα κέντρα κατανάλωσης.

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός που θα αναλύσουμε παρακάτω, αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί ότι ο κατάλληλος σχεδιασμός αποτελεί τη βάση όλων των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, ώστε να επιτυγχάνονται μεγαλύτερες συνέργειες μεταξύ των διαφόρων θαλάσσιων δραστηριοτήτων. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τους στρατηγικούς στόχους και τις συστάσεις της πολιτικής της ΕΕ για τις θαλάσσιες μεταφορές, με την οποία επιχειρείται η προώθηση της ασφαλούς και αποτελεσματικής ναυτιλίας²², καθώς και ανακοίνωση

¹⁸ COM(2008)0395

¹⁹ COM(2008)0534

²⁰ COM(2008)0763

²¹ COM(2008)0768

²² COM(2009)0008

και σχέδιο δράσης για τη δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου θαλάσσιων μεταφορών χωρίς σύνορα²³, συνοδευόμενη από πρόταση οδηγίας σχετικά με τις διατυπώσεις υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου ή απόπλου από λιμένες των κρατών μελών²⁴, με στόχο τη μείωση της γραφειοκρατίας και τη διευκόλυνση των θαλασσιών μεταφορών μεταξύ των λιμανιών της ΕΕ.

Η Στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας²⁵, μια πρώτη ολοκληρωμένη στρατηγική σε επίπεδο «μακροπεριφέρειας» και ένα πρώτο βήμα προς την περιφερειακή εφαρμογή της ΟΘΠ· περιλαμβάνει κατάλογο με 80 βασικά σχέδια. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ΟΘΠ για καλύτερη διακυβέρνηση στη Μεσόγειο²⁶, που έχει ως στόχο να συμπληρώσει τις διάφορες τομεακές δράσεις που προωθεί η ΕΕ στη Μεσόγειο Θάλασσα.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη διεθνή διάσταση της ΟΘΠ²⁷, με την οποία συμπληρώνονται προηγούμενες περιφερειακές πρωτοβουλίες και διερευνώνται οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να επεκταθεί η ΟΘΠ στον ευρύτερο διεθνή χώρο· επιπλέον, προβλέπεται η δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου ώστε να προσεγγίζονται τα θαλάσσια ζητήματα σε διεθνή κλίμακα, ενισχύοντας έτσι το ρόλο της ΕΕ στους διεθνείς οργανισμούς. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ενοποίηση της θαλάσσιας επιτήρησης²⁸, στην οποία διατυπώνονται οι κατευθυντήριες αρχές για την ανάπτυξη κοινού περιβάλλοντος ανταλλαγής πληροφοριών· ακολουθώντας, ανακοίνωση σχετικά με σχέδιο χρονοδιαγράμματος για τη δημιουργία κοινού περιβάλλοντος ανταλλαγής πληροφοριών για την επιτήρηση του θαλάσσιου τομέα της ΕΕ²⁹, στην οποία ορίζονται συγκεκριμένες ενέργειες με σκοπό την προσέγγιση των εθνικών αρχών για την ανταλλαγή πληροφοριών που συγκεντρώνουν ακτοφύλακες και αρμόδιες αρχές για την κυκλοφορία των πλοίων, την παρακολούθηση του περιβάλλοντος, την πρόληψη της ρύπανσης, την αλιεία, τον έλεγχο των συνόρων, τη φορολογία και την επιβολή του νόμου εν γένει, καθώς και από τις αρχές του πολεμικού ναυτικού των κρατών. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη γνώση του θαλάσσιου περιβάλλοντος 2020³⁰, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση της χρήσης των επιστημονικών γνώσεων σχετικά με τις θάλασσες και τους ωκεανούς της Ευρώπης, μέσω μιας συντονισμένης προσέγγισης στη θαλάσσια συλλογή και συναρμολόγηση των δεδομένων.

Τέλος η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τα επιτεύγματα και τις μελλοντικές εξελίξεις του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στην ΕΕ, στην οποία επιχειρείται ανασκόπηση των εξελίξεων μετά τον οδικό χάρτη του 2008 και ζητείται να αναληφθεί δράση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός έχει ως στόχο αφενός την ανάπτυξη των θαλασσιών δραστηριοτήτων και, αφετέρου, την προστασία του περιβάλλοντος.

²³COM(2009)0010

²⁴COM(2009)0011

²⁵COM(2009)0248

²⁶COM(2009)0466

²⁷COM(2009)0536

²⁸COM(2009)0538

²⁹COM(2010)584

³⁰COM(2010)0461

3.18 Η αμηχανία του Νέου και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Παράλληλα με την ανάπτυξη της ΟΘΠ και των επιμέρους τεχνικών θεμάτων από την Επιτροπή και των φορέων, στο Κοινοβούλιο ξέσπασε έντονη συζήτηση σχετικά με το ποια επιτροπή θα είναι υπεύθυνη για την ΟΘΠ, δεδομένου ότι η πρόταση της Επιτροπής για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα συνδυάζει διάφορους τομείς πολιτικής, έφερε, από πολλές απόψεις, νέο πολιτικό λόγο. Τα θέματα θαλάσσιας πολιτικής εξακολουθούν να είναι αντικείμενο εργασίας για διάφορες επιτροπές, σε αντίθεση με την Επιτροπή και το Συμβούλιο (το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων είναι υπεύθυνο για την ΟΘΠ). Το Κοινοβούλιο, ως ένα πρώτο βήμα για την επίτευξη μεγαλύτερης συνέργειας, δημιούργησε τη διακομματική ομάδα «Θάλασσες και Παράκτιες Ζώνες», υπό την προεδρία της Corinne LEPAGE (ALDE), με μέλη 39 βουλευτές από διάφορες πολιτικές ομάδες, μια λειτουργική δομή με δυνατότητα να δρα οριζόντια και καθ' υπέρβαση των κομματικών περιχαράξεων.

Η ομάδα εργασίας του Κοινοβουλίου με σκοπό να συντάξει έκθεση σχετικά με την Πράσινη Βίβλο για την ΟΘΠ περιελάμβανε την Επιτροπή Μεταφορών και Τουρισμού και την Επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων και την Επιτροπή Αλιείας (συνδεδεμένες επιτροπές για γνωμοδότηση), καθώς και τις επιτροπές Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας και Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης (γνωμοδοτικές).

Ένα πρώτο ψήφισμα στις 12 Ιουλίου 2007 σχετικά με μια μελλοντική Θαλάσσια Πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση: ένα ευρωπαϊκό όραμα για τους ωκεανούς και τις θάλασσες, υπογράμμισε ότι η κλιματική αλλαγή, η οποία αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση της θαλάσσιας πολιτικής και πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα πλοία, της αξιολόγησης της σκοπιμότητας εμπορίας των δικαιωμάτων εκπομπής για τη ναυτιλία και της προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη ναυτιλία, όπως και η επιδίωξη για καλύτερη ευρωπαϊκή ναυτιλία με καλύτερα ευρωπαϊκά πλοία, μέσω της μείωσης των εκπομπών ρύπων από τα πλοία και, παράλληλα, τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα και την κοινωνική νομοθεσία για τους εργαζομένους. Επίσης η επιδίωξη για καλύτερη ευρωπαϊκή παράκτια πολιτική, συμπεριλαμβανομένων των καλύτερων ευρωπαϊκών λιμένων, με τη χρήση μέσων της πολιτικής για τη συνοχή.

Ο βιώσιμος παράκτιος τουρισμός, και η αναγνώριση του ζωτικού ρόλου που διαδραματίζει το περιβάλλον για την επιβίωση του τομέα είναι κρίσιμης σημασίας. Το βιώσιμο θαλάσσιο περιβάλλον, σε αναγνώριση της επιτακτικής ανάγκης για τη διατήρησή του και, σε πολλές περιπτώσεις, την αποκατάστασή του, πρέπει σύμφωνα με το ψήφισμα να τοποθετηθεί ψηλά στην ατζέντα των συζητήσεων καθώς και η ολοκληρωμένη πολιτική για την αλιεία με σκοπό να προστατεύσει τα συμφέροντα της αλιείας μικρής κλίμακας και να θέσει τέλος στα παρεμπόπτοντα αλιεύματα και στο πρόβλημα των απορρίψεων, καθώς και να αναγνωρίσει την αυξανόμενη κοινωνικοοικονομική σημασία της υδατοκαλλιέργειας.

Στην συνέχεια αναλύει το ψήφισμα την σημασία που αποκτά η θαλάσσια έρευνα, ενέργεια, τεχνολογία και καινοτομία, και πόσο σημαντική γίνεται η εξασφάλιση της δέουσας ανταπόκρισης στην πρόκληση της βιωσιμότητας, που υποστηρίζονται κατάλληλα με χρηματοδότηση από την ΕΕ και τα κράτη μέλη μέσω της «Ευρωπαϊκής Κοινοπραξίας Θαλάσσιας Επιστήμης» και της συγκέντρωσης γνώσεων. Τέλος, η κοινή θαλάσσια πολιτική αποσκοπεί στη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού θαλάσσιου χώρου και που θα συμβάλει στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς για τις ενδοενωσιακές μεταφορές και τις θαλάσσιες υπηρεσίες.

Στην συνέχεια το ψήφισμα της 20ής Μαΐου 2008 σχετικά με μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η συνέχεια που εγκρίθηκε ως απάντηση στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το θέμα, βάσει μιας έκθεσης της Επιτροπής Μεταφορών και Τουρισμού σχετικά με τις γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής Αλιείας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το Κοινοβούλιο επέκρινε τα πολύ λίγα πρακτικά μέτρα και επανέλαβε τα σημαντικότερα αιτήματα του προηγούμενου ψηφίσματός του το 2007.

Στο ψήφισμά του της 21ης Οκτωβρίου 2010 σχετικά με την «Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική Αξιολόγηση της προόδου που σημειώθηκε και νέες προκλήσεις», το Κοινοβούλιο επιβεβαίωσε την κατά βάση θετική αποτίμησή του σε ότι αφορά την ΟΘΠ. Το ψήφισμα εστιάζοταν στις διοικητικές και διακυβερνητικές δομές που απαιτούνται για την ΟΘΠ και στα δια-τομεακά μέσα, όπως είναι ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, η επιτήρηση και η έρευνα.

Στις 24 Νοεμβρίου 2011, κατά σύσταση της Επιτροπής Μεταφορών και Τουρισμού, ως αρμόδιας επί της ουσίας επιτροπής, το Κοινοβούλιο ενέκρινε τη θέση του σχετικά με το Πρόγραμμα για την υποστήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης μιας Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής.

Σε αυτήν, το Κοινοβούλιο επισήμανε ότι σκοπός της προτεινόμενης χρηματοδότησης — 50 εκατ. ευρώ — ήταν η συνέχιση των όσων είχαν αναληφθεί από το 2007 και υπενθύμιζε τα ψηφίσματά του από το 2007, 2008 και 2010 στα οποία υποστήριζε την ανάπτυξη της ΟΘΠ.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι διάφορες πρωτοβουλίες είχαν χρηματοδοτηθεί μέσω προπαρασκευαστικών δράσεων και πιλοτικών σχεδίων (με διετή ή τριετή κύκλο ζωής), το Κοινοβούλιο θεώρησε τον κανονισμό ως κατάλληλο πρόγραμμα για τη διατήρησή τους σε σταθερό πλαίσιο κατά την περίοδο 2011-2013. Το Κοινοβούλιο χαιρέτησε την πρόταση και συνέβαλε σε αυτήν, ιδίως μέσω: της διασάφησης των στόχων του προγράμματος, της σαφούς θέσης σχετικά με τη χρηματοδότησή του και τέλος την επιμονή για μεγαλύτερη εμπλοκή των συννομοθετών στην περαιτέρω λήψη αποφάσεων.

Η έκθεση έγινε δεκτή από το Συμβούλιο και πλέον ως κανονισμός αριθ. 1255/2011 έχει λειτουργήσει μέχρι σήμερα ως πλαίσιο για την ΟΘ.

Κατά την ψηφοφορία στην ολομέλειά του, της 16ης Απριλίου 2014, επί του κανονισμού για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε κονδύλι στον προϋπολογισμό ύψους 5% του συνολικού όγκου του ΕΤΘΑ για την ΟΘΠ για την περίοδο 2014-2020, που αντιστοιχεί σε τετραπλασιασμό της χρηματοδότησης της ΟΘΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Γαλάζια ανάπτυξη

4.1 Εισαγωγή

Γαλάζια Ανάπτυξη είναι η μακροπρόθεσμη στρατηγική για τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης του θαλάσσιου και ναυτιλιακού τομέα. Η στρατηγική αυτή αναγνωρίζει ότι οι θάλασσες και οι ωκεανοί είναι μοχλοί της ευρωπαϊκής οικονομίας, με μεγάλο δυναμικό για καινοτομία και ανάπτυξη. Αποτελεί τη συμβολή της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής "Ευρώπη 2020"¹ για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Η "γαλάζια" οικονομία αντιπροσωπεύει 5,4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σχεδόν 500 δισ. ετησίως. Υπάρχει, όμως, δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης σε ορισμένους τομείς που επισημαίνονται στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής.

Εάν συνεκτιμήσουμε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που εξαρτώνται από τη θάλασσα, τότε η γαλάζια οικονομία της ΕΕ αντιπροσωπεύει 5,4 εκατ. Θέσεις εργασίας και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία που ανέρχεται σε περίπου 500€ δισεκ. ετησίως². Συνολικά, 75% του εξωτερικού εμπορίου της Ευρώπης και 37% του εμπορίου εντός της ΕΕ διεξάγεται διά θαλάσσης. Μεγάλο ποσοστό αυτής της δραστηριότητας, όχι όμως το σύνολό της, είναι συγκεντρωμένο γύρω από τις ακτές της Ευρώπης. Ορισμένες χώρες που δεν βρέχονται από θάλασσα διαθέτουν πολύ αξιόλογους παραγωγούς εξοπλισμού πλοίων. Η θάλασσα και οι ακτές είναι σημαντικοί φορείς ανάπτυξης της οικονομίας. Λόγω του εξωστρεφούς γεωγραφικού τους χαρακτήρα, οι λιμένες και οι παράκτιες κοινότητες υπήρξαν παραδοσιακά κέντρα νέων ιδεών και καινοτομίας. Εκτός από αυτή την παραδοσιακή τάση για καινοτομία, υπεισέρχονται πλέον και τρεις νέοι παράγοντες.

- Πρώτον, έχει σημειωθεί ραγδαία τεχνολογική πρόοδος ως προς την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ανοικτή θάλασσα, σε ολόενα και πιο βαθιά ύδατα. Η τεχνολογία αυτοποιημένου χειρισμού (ρομποτική), η βιντεοεπιτήρηση και η τεχνολογία καταδυόμενου εξοπλισμού ενσωματώνονται πλέον συστηματικά σε μηχανήματα που χρησιμοποιούνται για δραστηριότητες που δεν ήταν εφικτό να πραγματοποιηθούν πριν από μια δεκαετία.
- Δεύτερον, συνειδητοποιούμε ολόενα και περισσότερο ότι η γη και το γλυκό νερό είναι πεπερασμένοι πόροι. Η περαιτέρω αποψίλωση των δασών ή η αποστράγγιση υδροτόπων θα στερήσει τις μελλοντικές γενιές από τα οφέλη που προσφέρουν. Πρέπει να εξετάσουμε τρόπους με τους οποίους το μέρος του πλανήτη που καλύπτεται από ωκεανό σε ποσοστό 71% μπορεί να προσφέρει αγαθά πρώτης ανάγκης για τον άνθρωπο, όπως είναι τα τρόφιμα και η ενέργεια, με πιο βιώσιμο

¹ Η δεκαετής αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης "Ευρώπη 2020" δεν είναι απλά ένα εργαλείο για την καταπολέμηση της κρίσης που εξακολουθεί να πλήττει πολλές από τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Στοχεύει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων του αναπτυξιακού μας μοντέλου και στη δημιουργία των αναγκαίων συνθηκών για μια ανάπτυξη πιο έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς.

² Με βάση δεδομένα από τη μελέτη για την Γαλάζια Ανάπτυξη με τίτλο: «Scenarios and drivers for sustainable growth from the oceans, seas and coasts» («Σενάρια για τη βιώσιμη ανάπτυξη από τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τις ακτές και φορείς ώθησής της»), ECORYS, 2012.
<https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>

τρόπο. Η υλοποίηση των περιβαλλοντικών στόχων μπορεί επίσης να αποτελέσει πηγή καινοτομίας και ανάπτυξης.

- Τρίτον, η ανάγκη να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου δεν είχε ως αποτέλεσμα μόνον την ανάπτυξη εγκαταστάσεων ανοικτής θαλάσσης για την εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά προσέφερε και περαιτέρω ώθηση για την εξοικονόμηση ενέργειας και έναν επιπλέον λόγο για να προωθηθούν οι θαλάσσιες μεταφορές σε σχέση με τις χερσαίες μεταφορές λόγω των χαμηλότερων εκπομπών αερίων ανά τόνο-χιλιόμετρο. Είναι σε μεγάλο βαθμό δυνατή η μείωση αυτών των εκπομπών που ανέρχονται σε ποσοστό περίπου 3% επί του συνόλου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, μέσω της περαιτέρω βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας των πλοίων.

Αυτά τα στοιχεία δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για μια γαλάζια ανάπτυξη μια πρωτοβουλία για εκμετάλλευση του αναξιοποίητου δυναμικού των ωκεανών, των θαλασσών και των ακτών της Ευρώπης με σκοπό τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη. Το δυναμικό θα είναι σημαντικό, εφόσον πραγματοποιηθούν οι κατάλληλες επενδύσεις και έρευνα. Η ανάπτυξη στο πλαίσιο της γαλάζιας οικονομίας προσφέρει νέους και καινοτόμους τρόπους που θα συμβάλουν ώστε η ΕΕ να εξέλθει από τη σημερινή οικονομική κρίση. Αντιπροσωπεύει τη θαλάσσια διάσταση της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Μπορεί να συμβάλει στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, στην αποδοτικότητα των πόρων, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και σε νέους πόρους ανάπτυξης, διατηρώντας παράλληλα τη βιοποικιλότητα και προστατεύοντας το θαλάσσιο περιβάλλον, διασφαλίζοντας έτσι τις υπηρεσίες που προσφέρουν τα υγιή και ανθεκτικά θαλάσσια και παράκτια οικοσυστήματα.

Η γαλάζια οικονομία πρέπει να είναι βιώσιμη και να λαμβάνει υπόψη ενδεχόμενους περιβαλλοντικούς προβληματισμούς δεδομένου του ευάλωτου χαρακτήρα του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Απαιτούνται προσπάθειες για τη μείωση του αρνητικού περιβαλλοντικού αντικτύπου θαλάσσιων δραστηριοτήτων όπως είναι οι εκπομπές ρύπων και η απόρριψη επιβλαβών ουσιών.

4.2 Η στήριξη των κρατών μελών στην Γαλάζια ανάπτυξη

Τα κράτη μέλη πραγματοποιούν ήδη στρατηγικές επενδύσεις ώστε να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες της γαλάζιας οικονομίας. Αυτές περιλαμβάνουν το πρόγραμμα INFOMAR³ της Ιρλανδίας για τη χαρτογράφηση των θαλάσσιων πόρων και την αναδιαμόρφωση του λιμένα Bremerhaven, ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες των κατασκευαστών και των προμηθευτών του κλάδου της αιολικής ενέργειας ανοικτής θαλάσσης.

Το σχέδιο ύψους 8 € δισεκ. «MOSE», η κατάρτιση του οποίου δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, αποσκοπεί στην προστασία της Βενετίας από πλημμύρες και μορφολογική υποβάθμιση. Τα νομοθετικά μέτρα που αποσκοπούν στο να καθησυχάσουν τους επενδυτές ότι δεν θα υπάρξουν απρόβλεπτες καθυστερήσεις στις διαδικασίες σχεδιασμού ή στις συνδέσεις υποδομής μπορεί να προσφέρουν στις επενδύσεις τόση ώθηση όση και η οικονομική στήριξη. Ένα «διάταγμα περί εξουσιοδότησης λιμένων» («Harbour Empowerment Order») του υπουργείου μεταφορών του ΗΒ παρείχε στην εταιρεία «London Gateway» αρμοδιότητες

³ Ολοκληρωμένη χαρτογράφηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων πόρων της Ιρλανδίας.

βάσει του νόμου όσον αφορά τη λειτουργία του ως λιμένα και κέντρου διανομής. Αυτή η ιδιωτική επένδυση ύψους 1.5 £ δισεκ. Όχι μόνον θα οδηγήσει στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα καθώς θα συμβάλει ώστε τα εμπορευματοκιβώτια να βρεθούν εγγύτερα στον τελικό τους προορισμό, αλλά θα προσφέρει και περίπου 12000 νέες θέσεις εργασίας έως τα τέλη του 2013.

Η απουσία πρόσβασης σε χρηματοδότηση και η ανεπάρκεια κατάλληλα καταρτισμένων εργαζομένων έχουν εντοπιστεί ως παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη σε σχεδόν όλους τους οικονομικούς τομείς. Στο πλαίσιο της γαλάζιας οικονομίας, τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα μέσω της ανάπτυξης συναφών προς τη θάλασσα πόλων συνεργασίας. Αυτοί είναι σχηματισμοί που συμπεριλαμβάνουν μεγάλες βιομηχανίες, μικρούς προμηθευτές και εκπαιδευτικά ιδρύματα που αλληλοενισχύονται χάρη στην μεταξύ τους εγγύτητα. Καθώς αυτή η

γεωγραφική εγγύτητα θα οδηγήσει σε καλύτερη επικοινωνία, η κατάρτιση και η έρευνα θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του κλάδου σε τοπικό επίπεδο ενώ οι προμηθευτές θα κατανοούν την αγορά και θα προβλέπουν τις μελλοντικές τάσεις. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν τη βιομηχανία ενέργειας στην ανοικτή θάλασσα στη Σκωτία και τις δραστηριότητες επισκευής πλοίων στη Βρέστη, που φιλοξενεί τον μεγαλύτερο θαλάσσιο πόλο συνεργασίας στη Γαλλία, τον γνωστό ως: «Pôle de compétitivité mer» («Πόλος ανταγωνιστικότητας στη θάλασσα»).

Για να αντιμετωπιστούν πιο αποτελεσματικά τα σημαντικά ερευνητικά θέματα μέσω κοινά συμφωνημένων προγραμμάτων εργασίας, τα κράτη μέλη συνεργάζονται πάνω σε μια κοινή προγραμματική πρωτοβουλία με τίτλο «Υγιείς και παραγωγικές θάλασσες και ωκεανοί».

4.3 Πολιτικές της ΕΕ για μια επιτυχή γαλάζια οικονομία

Οι πολιτικές της ΕΕ χαράσσονται με στόχο την ενίσχυση των προσπαθειών των κρατών μελών και των περιφερειών και προσφέρουν κοινές βάσεις για μια επιτυχή γαλάζια οικονομία. Στις δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνονται:

- Μια πρωτοβουλία της Επιτροπής σχετικά με το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, που αναμένεται να προσφέρει στις επιχειρήσεις τη νομική ασφάλεια που απαιτείται για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Επίσης μια σειρά από αναγκαία μέτρα για τη διαχείριση του αυξανόμενου αριθμού θαλάσσιων και παράλιων δραστηριοτήτων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, και για την αρμονική συνύπαρξη των δραστηριοτήτων και την αποτροπή προστριβών στη χρήση των παράλιων και θαλασσιών περιοχών. Προτεραιότητα σε μια οικοσυστημική προσέγγιση της διαχείρισης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στις ακτές και στη θάλασσα.
- Η πρωτοβουλία με τίτλο «Γνώσεις για τη θάλασσα 2020». Αυτή θα προσφέρει μια ολοκληρωμένη υποδομή γνώσεων με βάση τα εθνικά συστήματα συλλογής δεδομένων, που θα διανέμουν προϊόντα δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω διαδικτύου. Θα περιλαμβάνει επίσης, έως το 2020, έναν εμβληματικό, πολλαπλής ανάλυσης ψηφιακό χάρτη του θαλάσσιου βυθού των ευρωπαϊκών υδάτων, καθώς και επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τη στήλη ύδατος. Χάρη στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της καινοτομίας, αναμένονται κέρδη ύψους τουλάχιστον 500 € εκατ. ετησίως.
- Ένα κοινό περιβάλλον ανταλλαγής πληροφοριών για την επιτήρηση του θαλάσσιου τομέα της ΕΕ (CISE). Αυτό θα επιτρέψει στις θαλάσσιες αρχές που είναι αρμόδιες για

δραστηριότητες όπως είναι η ασφαλής πλοήγηση ή ο έλεγχος της αλιείας, να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με κινδύνους και απειλές. Έτσι θα μειωθούν οι δαπάνες τους και ο κίνδυνος για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη θάλασσα.

- Η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική⁴, που προβλέπει μια προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα με στόχο να εξασφαλιστεί ότι η συλλογική άσκηση πίεσης στο περιβάλλον από την ανθρώπινη δραστηριότητα θα παραμένει σε επίπεδα που θα συνάδουν με την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης έως το 2020. Οι δεσμεύσεις της διάσκεψης κορυφής του Ρίο+20 αφορούν επίσης την αντιμετώπιση της βιώσιμης χρήσης ενός ποικιλόμορφου θαλάσσιου οικοσυστήματος.
- Το σχέδιο δράσης: «ευρωπαϊκός χώρος θαλάσσιων μεταφορών χωρίς σύνορα», που αποσκοπεί στην απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές⁵ το οποίο πρέπει να εξελιχθεί περαιτέρω σε «Γαλάζια Ζώνη» ελεύθερης θαλάσσιας κυκλοφορίας εντός και εκτός της Ευρώπης.
- Ένα σχέδιο δράσης για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για τα 23 εκατ. ΜΜΕ στην ΕΕ, που εγκρίθηκε από την Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2011⁶ και πρόταση για νέο πλαίσιο στην ΕΕ για τη δημιουργία μιας γνήσιας ενιαίας αγοράς κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου.
- Δράσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από το μελλοντικό πρόγραμμα «Erasmus για όλους», όπως η δράση «συμμαχίες γνώσης» και «συμμαχίες τομέων δεξιοτήτων»· μέσα για τη διευκόλυνση της αμοιβαίας αναγνώρισης δεξιοτήτων και προσόντων όπως είναι τα Ευρωπαϊκά Πλαίσια Προσόντων· τέλος, ο καλύτερος εντοπισμός των αναγκών της αγοράς όσον αφορά τις δεξιότητες και το εργατικό δυναμικό, μέσω των ευρωπαϊκών τομεακών συμβουλίων για τις δεξιότητες και του πανοράματος δεξιοτήτων στην ΕΕ.
- Τα προγράμματα της ΕΕ για έρευνα και καινοτομία στη θάλασσα και στη ναυτιλία¹⁴ που χρηματοδοτούνται μέσω του προγράμματος πλαίσιο. Αυτά περιλαμβάνουν εξειδικευμένες πρωτοβουλίες όπως είναι οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων του 7ου προγράμματος πλαίσιο: «Ωκεανοί του μέλλοντος», για την περαιτέρω κατανόηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των κλιματικών και μη κλιματικών παραγόντων επιβάρυνσής του και την προαγωγή της βιώσιμης χρήσης θαλάσσιων πόρων. Το μελλοντικό πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» θα στοχεύει στην έρευνα και στην καινοτομία όσον αφορά την επισιτιστική ασφάλεια, την καθαρή ενέργεια, τις οικολογικές μεταφορές, τη δράση για το κλίμα και την αποδοτικότητα των πόρων, καθώς και στη διαθεματική έρευνα όσον αφορά την έρευνα στους τομείς της θάλασσας και της ναυτιλίας. Επισημαίνεται η σημασία προγραμμάτων όπως το Ευρωπαϊκό δίκτυο Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και δεδομένων (EMODnet), για την διευκόλυνση της ανταλλαγής και της διάθεσης των ερευνητικών δεδομένων.
- Η πρωτοβουλία «LeaderSHIP 2015» η οποία επανεξετάζεται σήμερα με στόχο την προσαρμογή της στρατηγικής της για την καλύτερη αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο τομέας της ναυπηγίας την ΕΕ⁷. Η ενωσιακή χρηματοδότηση με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020 μπορεί να ενισχύσει αυτές τις προσπάθειες. Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα είναι σε θέση να επικεντρώσουν τις επενδύσεις με χρηματοδότηση από την ΕΕ σε αξιόλογες

⁴ 2008/56/EK.

⁵ COM(2009) 10

⁶ COM(2011) 870

⁷ COM(2003) 717

οικονομικές δραστηριότητες του τομέα της θάλασσας καθώς και στις συνοδευτικές τους υποδομές.

Η ενωσιακή χρηματοδότηση με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020 μπορεί να ενισχύσει αυτές τις προσπάθειες. Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα είναι σε θέση να επικεντρώσουν τις επενδύσεις με χρηματοδότηση από την ΕΕ σε αξιόλογες οικονομικές δραστηριότητες του τομέα της θάλασσας καθώς και στις συνοδευτικές τους υποδομές. Στρατηγικές επιπέδου θαλάσσιας λεκάνης, όπως αυτές για τη Βαλτική, τον Ατλαντικό και τη θαλάσσια λεκάνη Αδριατικής -Ιονίου, συμπληρώνουν τις προετοιμασίες για το νέο χρηματοδοτικό πλαίσιο μέσω του εντοπισμού κοινών προβλημάτων, λύσεων και δράσεων. Προσφέρουν δε μια πλατφόρμα στα κράτη μέλη, την οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν σε αρχικό στάδιο για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων. Για παράδειγμα, μέσω της στρατηγικής της Επιτροπής για τον Ατλαντικό, οι εθνικές και οι περιφερειακές αρχές κατά μήκος των ακτών του Ατλαντικού καθορίζουν ποιες επενδύσεις προτεραιότητας μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο του διαρθρωτικού δημοσιονομικού κονδυλίου για το 2014-2020 και ποια κενά γνώσεων μπορούν να συμπληρωθούν μέσω της έρευνας στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Ορίζοντας 2020». Η προσέλκυση δε κεφαλαίων του ιδιωτικού τομέα, μεταξύ άλλων μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, θα συμβάλει επίσης στην αξιοποίηση του δυναμικού της γαλάζιας οικονομίας.

4.4 Προτεραιότητες της γαλάζιας ανάπτυξης

Ύστερα από ανάλυση του δυναμικού για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, καθώς και του δυναμικού για την έρευνα και την ανάπτυξη με στόχο την επίτευξη βελτιώσεων ως προς την τεχνολογία και την καινοτομία και ανάλυση της ανάγκης για δράση σε επίπεδο ΕΕ, προέκυψε ότι οι εξής πέντε εννοιολογικές αλυσίδες προστιθέμενης αξίας μπορεί να οδηγήσουν σε βιώσιμη ανάπτυξη και σε θέσεις εργασίας στο πλαίσιο της γαλάζιας οικονομίας.

Οι εν λόγω αλυσίδες συνεπώς, θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μια πολιτική με σαφείς στόχους που θα επέτρεπε στον ιδιωτικό τομέα να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στο να βοηθήσει τη γαλάζια οικονομία να αξιοποιήσει το δυναμικό της ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στον κατάλογο αυτό υπάρχει περιθώριο για την προσθήκη και άλλων αλυσίδων προστιθέμενης αξίας. Οι τρέχουσες πρωτοβουλίες της ΕΕ ενθαρρύνουν ήδη την καινοτομία σε τομείς όπως οι θαλάσσιες μεταφορές. Άλλες αλυσίδες προστιθέμενης αξίας μπορεί να προκύψουν με την πάροδο του χρόνου, ως κατάλληλοι τομείς για τον περαιτέρω εντοπισμό προτεραιοτήτων πολιτικής.

4.5 Γαλάζια ενέργεια

Η θαλάσσια ενέργεια μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της αποδοτικότητας όσον αφορά την εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων της Ευρώπης, στην ελαχιστοποίηση των απαιτήσεων όσον αφορά τη χρήση γης από τον τομέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ευρώπη (κατά 65 Mt CO₂ περίπου έως το 2020).

Χάρη στους στόχους της ΕΕ όσον αφορά την ανανεώσιμη ενέργεια και τα κίνητρα για επενδύσεις όπως είναι τα τιμολόγια τροφοδότησης ή τα «πράσινα πιστοποιητικά», η

παραγωγή αιολικής ενέργειας ανοικτής θαλάσσης άρχισε να εξαπλώνεται ραγδαία στην Ευρώπη. Το 2011, η αιολική ενέργεια ανοικτής θαλάσσης ανερχόταν σε ποσοστό 10% της εγκατεστημένης ισχύος, ενώ απασχολούνταν άμεσα και έμμεσα σε αυτή 35.000 εργαζόμενοι στην Ευρώπη και αντιστοιχούσε σε 2,4 € δισεκ. σε ετήσιες επενδύσεις. Έως τα τέλη του 2011 η συνολική ισχύς που παραγόταν στην ανοικτή θάλασσα ανερχόταν σε 3,8 GW. Με βάση τα εθνικά σχέδια δράσης των κρατών μελών για την ανανεώσιμη ενέργεια, η ηλεκτρική ενέργεια που θα παράγεται από αιολική ενέργεια το 2020 θα ανέρχεται σε 494,6 TWh, εκ των οποίων 133,3 TWh θα παράγονται στην ανοικτή θάλασσα. Έως το 2030 η ετήσια εγκατάσταση ισχύος στην ανοικτή θάλασσα μπορεί να υπερβαίνει εκείνη που παράγεται στην ξηρά. Η αιολική ενέργεια στην ανοικτή θάλασσα μπορεί να ανέλθει σε ποσοστό 4% της ζήτησης για ηλεκτρική ενέργεια στην ΕΕ έως το 2020 και σε ποσοστό 14% έως το 2030. Αυτή η αύξηση μπορεί να μεταφραστεί σε 170.000 θέσεις εργασίας έως το 2020, αριθμός που μπορεί να αυξηθεί σε 300.000 έως το 2030. Οι συνεχιζόμενες προσπάθειες για τη μείωση του κόστους της αιολικής τεχνολογίας ανοικτής θαλάσσης θα επιταχύνει αυτή την αύξηση. Αυτός είναι ο πρωταρχικός στόχος του στρατηγικού σχεδίου ενεργειακών τεχνολογιών (SET-Plan)⁸ μιας Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας της Βιομηχανίας για την Αιολική Ενέργεια. Πολλά κράτη μέλη δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου.

4.6 Εναλλακτικές τεχνολογίες ανανεώσιμης ενέργειας

Άλλες τεχνολογίες ανανεώσιμης ενέργειας ανοικτής θαλάσσης βρίσκονται ακόμη σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης, καθώς ορισμένα κράτη μέλη προτίθενται να εγκαταστήσουν μια μέτρια μόνον ισχύ, ύψους 2 με 4 GW, έως το 2020. Η πρόκληση συνίσταται στο να επιταχυνθεί η εμπορική εκμετάλλευση της ενέργειας από τον ωκεανό μέσω μειώσεων στις δαπάνες της τεχνολογίας καθώς η ζήτηση σε παγκόσμιο επίπεδο αναμένεται να διπλασιαστεί σε ετήσια βάση στο κοντινό μέλλον. Σε διαφορετικούς συνδυασμούς γεωγραφικών και ωκεανογραφικών συνθηκών αντιστοιχούν διαφορετικές τεχνολογίες. Αυτές οι τεχνολογίες επιτρέπουν την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε μια πιο προβλέψιμη βάση, με αποτέλεσμα να αντισταθμίζεται η προμήθεια αιολικής ενέργειας που παρουσιάζει διακυμάνσεις:

- Εγκατάσταση για την παραγωγή παλιρροϊκής ενέργειας, μια διάταξη τύπου φράγματος που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ενέργειας από μάζες υδάτινου όγκου που κινούνται με κατεύθυνση προς το εσωτερικό ενός όρμου ή μιας εκβολής ποταμού ή αντίθετα. Το καλύτερο παράδειγμα αυτής της τεχνολογίας στην Ευρώπη είναι ο σταθμός ηλεκτρικής ενέργειας «La Rance» στη Γαλλία με ισχύ 240 MW, που αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη εγκατάσταση αυτού του τύπου στον κόσμο.
- Διατάξεις παραγωγής ενέργειας από τα κύματα βρίσκονται σήμερα στο στάδιο της επίδειξης και υποβρύχιες συσκευές που τίθενται σε λειτουργία από τους στροβιλισμούς των (παλιρροϊκών ή άλλων) ρευμάτων θα μπορούν σύντομα να διατεθούν στο εμπόριο. Συνολικά, 22 MW διατάξεων που λειτουργούν μέσω της ενέργειας που παράγεται από κύματα και ρεύματα εγκαταστάθηκαν το 2012.
- Η μετατροπή της ωκεάνιας θερμικής ενέργειας, η οποία χρησιμοποιεί τη διαφορά της θερμοκρασίας μεταξύ των πιο ψυχρών βαθέων ωκεάνιων υδάτων και των πιο θερμών και ρηχών ή επιφανειακών ωκεάνιων υδάτων για τη λειτουργία ενός θερμικού

⁸ COM (2007) 723 και COM (2009) 519

κινητήρα, μπορεί να αποτελεί εφικτή επιλογή για τα υπερπόντια εδάφη της ΕΕ στην Καραϊβική και στον Ινδικό Ωκεανό.

Η εμπορική εκμετάλλευση των τεχνολογιών παραγωγής γαλάζιας ενέργειας θα απαιτήσει επενδύσεις όσον αφορά τις συνδέσεις με το δίκτυο και την ικανότητα μεταφοράς. Μηχανισμοί μακροπρόθεσμης στήριξης, που συνέβαλαν με επιτυχία στην ενθάρρυνση επενδύσεων σε άλλους τύπους ανανεώσιμης ενέργειας, πρέπει να χρησιμοποιηθούν και για τις αναδυόμενες τεχνολογίες παραγωγής ενέργειας από τα κύματα και από τα παλιρροϊκά ρεύματα.

Όπως τονίστηκε πρόσφατα στην ανακοίνωση : «Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: σημαντικός παράγοντας στην ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας»⁹, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την ενίσχυση της έρευνας και της ανάπτυξης στον τομέα της ωκεάνιας ενέργειας. Αυτές οι προσπάθειες θα επιτρέψουν να μειωθούν περαιτέρω οι δαπάνες, να επιμηκυνθεί η διάρκεια ζωής του εξοπλισμού και να βελτιωθεί η επιμελητεία στις τεχνολογίες που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του 2020. Δεδομένου του χρόνου που απαιτείται για τα προγράμματα έρευνας της ΕΕ, πρέπει πλέον να αφιερωθεί περισσότερος χρόνος σε τεχνολογίες που θα ωριμάσουν πλήρως στις επόμενες δεκαετίες, όπως είναι αυτή που επιτρέπει την παραγωγή ενέργειας από κύματα και ρεύματα.

Τα μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ, μεταξύ των οποίων και η χρηματοδότηση, μπορεί να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στο να προσφέρουν στους επενδυτές την εμπιστοσύνη που χρειάζονται για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων δάνεισε 3,3 € δισεκ. για έργα παραγωγής αιολικής ενέργειας ανοικτής θαλάσσης μεταξύ του 2005 και του 2011. Η πώληση των πρώτων 200 εκατ. δικαιωμάτων για το χρηματοδοτικό μέσο NER300¹⁰ θα αποφέρει κέρδη ύψους 1,5 € δισεκ. έως τον Οκτώβριο του 2012. Ένα μέρος αυτού του ποσού προορίζεται για τη στήριξη έργων επίδειξης για την ενέργεια ανοικτής θαλάσσης στα κράτη μέλη.

Αυτές οι προσπάθειες που καταβάλλονται στις νέες τεχνολογίες πρέπει να ενταθούν, ενώ θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα διαρθρωτικά ταμεία για έργα επίδειξης. Ταυτόχρονα, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη συμφιλίωση των εγκαταστάσεων για την παραγωγή παλιρροϊκής ενέργειας με τη νομοθεσία της ΕΕ όσον αφορά την προστασία της φύσης, πιθανότατα στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών ή του στρατηγικού σχεδιασμού. Η βιομηχανία της ΕΕ είναι πρωτοπόρος στον τομέα της γαλάζιας ενέργειας και μπορεί να συμβάλει στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα εκτός της Ευρώπης μέσω των εξαγωγών.

Επιπλέον, συνέργειες μπορούν να αναζητηθούν και με τον τομέα της συμβατικής ενέργειας ανοικτής θαλάσσης, για παράδειγμα, μέσω της από κοινού αντιμετώπισης προβλημάτων που αφορούν την ασφάλεια και τις υποδομές. Η πρόταση της Επιτροπής για την ενίσχυση των προδιαγραφών ασφάλειας στον τομέα των υπεράκτιων δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης πετρελαίου και φυσικού αερίου σε ολόκληρη την ΕΕ¹¹ αποτελεί καίρια πρωτοβουλία. Η συνεργασία με τον τομέα της συμβατικής ενέργειας θα συμβάλει στην προστασία του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ σε προσιτές τιμές.

⁹ COM(2012) 271

¹⁰ http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ner300/index_en.htm

¹¹ COM(2011) 688 τελικό

4.7 Υδατοκαλλιέργεια

Τα ψάρια αντιστοιχούν στο 15,7% περίπου των ζωικών πρωτεϊνών που καταναλώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για τα τρόφιμα και τη γεωργία εκτιμά ότι¹² η υδατοκαλλιέργεια προσφέρει το ήμισυ από αυτές και ότι μέχρι το 2030 το ποσοστό αυτό θα ανέλθει σε 65%.

Σήμερα το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 25% στην ΕΕ. Παγκοσμίως, παρουσιάζει αύξηση 6,6% ετησίως, κάτι που την καθιστά τον πιο ραγδαία αναπτυσσόμενο τομέα παραγωγής τροφίμων ζωικής προέλευσης, και ταχύτερα αναπτυσσόμενο από την ετήσια παγκόσμια αύξηση το πληθυσμού, που ανέρχεται στο 1,8%. Έτσι, συμβάλλει στη συνολική βελτίωση της ανθρώπινης διατροφής.

Η ανάπτυξη στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας στην Ασία, που αντιστοιχεί σε περισσότερο από 89% της συνολικής παραγωγής, ανέρχεται σε ποσοστό άνω του 5% ετησίως, ενώ η ανάπτυξη του τομέα στην ΕΕ είναι στάσιμη. Πάνω από το 90% των επιχειρήσεων υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ είναι ΜΜΕ, οι οποίες παρέχουν περίπου 80.000 θέσεις εργασίας¹³. Η υδατοκαλλιέργεια μπορεί να αναπτυχθεί προσφέροντας εμπορεύματα καλύτερης ποιότητας στους καταναλωτές που επιθυμούν να επιλέγουν φρέσκα, αξιόπιστα προϊόντα, στα οποία περιλαμβάνονται ολοένα και περισσότερο εκείνα που παράγονται με βιώσιμο ή βιολογικό τρόπο. Επιπλέον, μπορεί να βοηθήσει τις παράκτιες κοινότητες να διαφοροποιήσουν τις δραστηριότητές τους μειώνοντας ταυτόχρονα την πίεση που ασκείται λόγω της αλιείας, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση των ιχθυοποθεμάτων.

Η έλλειψη διαθέσιμου θαλάσσιου χώρου για δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας, ο ανταγωνισμός στην παγκόσμια αγορά και οι διοικητικοί περιορισμοί, ειδικότερα όσον αφορά τις διαδικασίες χορήγησης άδειας, είναι μερικές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζονται όσον αφορά την ανάπτυξη. Για την βιώσιμη υδατοκαλλιέργεια πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ο πιθανός αντίκτυπος στα αποθέματα των μη εκτρεφόμενων πληθυσμών και στην ποιότητα του νερού. Από την αρχή της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, οι επενδύσεις περιορίστηκαν λόγω της έλλειψης κεφαλαίων.

Ως μέρος της μεταρρύθμισης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής¹⁴, η Επιτροπή προτείνει την προαγωγή της υδατοκαλλιέργειας μέσω μιας «ανοιχτής μεθόδου συντονισμού» που θα βασίζεται σε μη δεσμευτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές, σε πολυετή εθνικά στρατηγικά σχέδια και στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης των διοικητικών πρακτικών, ειδικότερα όσον αφορά τη χορήγηση αδειών.

Τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν γνώση τρόπων αύξησης της παραγωγής που είναι βιώσιμοι και ικανοποιούν τις ανησυχίες άλλων χρηστών παράκτιου ή θαλάσσιου χώρου – για παράδειγμα, εγκαθιστώντας κλωβούς δίπλα σε υπεράκτια αιολικά πάρκα ή μέσω ολοκληρωμένων πολυτροφικών συστημάτων υδατοκαλλιέργειας. Τα μέτρα αυτά θα λαμβάνουν οικονομική στήριξη από το προταθέν Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας¹⁵. Το μελλοντικό πρόγραμμα Ορίζοντας 2020 για την έρευνα και την καινοτομία πρέπει επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκμετάλλευση του δυναμικού

¹² Η κατάσταση της παγκόσμιας αλιείας και υδατοκαλλιέργειας σύμφωνα με τον FAO για το 2013.

¹³ 70258 δηλώθηκαν με βάση το πλαίσιο συλλογής δεδομένων της ΕΕ.

¹⁴ COM(2011)417 και COM(2011)425.

¹⁵ COM/2011/0804.

ανάπτυξης της υδατοκαλλιέργειας στην Ευρώπη, για παράδειγμα μέσω της εκτροφής νέων ειδών ή της δυνατότητας για περαιτέρω απομάκρυνση από τις ακτές.

4.8 Θαλάσσιος, παράκτιος τουρισμός και τουρισμός με κρουαζιερόπλοια

Η εξαιρετική ομορφιά και η ποικιλομορφία των ακτών της Ευρώπης, καθώς και το ευρύ φάσμα εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων που προσφέρονται, τις καθιστά προτιμώμενο προορισμό διακοπών για το 63% των ευρωπαίων τουριστών¹⁶. Ο υποτομέας του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού έχει πλέον καταστεί η μεγαλύτερη θαλάσσια οικονομική δραστηριότητα, στην οποία απασχολούνται 2,35 εκατ. άνθρωποι, ήτοι ποσοστό 1,1% επί του συνόλου της απασχόλησης στην ΕΕ. Πάνω από το 90% των επιχειρήσεων απασχολούν λιγότερα από 10 άτομα. Σε ορισμένες περιοχές ο τουρισμός αποτελεί πρόσθετη πηγή εισοδήματος για τις παράκτιες κοινότητες, ενώ σε άλλες μπορεί να κυριαρχεί στην τοπική οικονομία. Παρόλο ότι πολλοί από αυτούς τους τουρίστες μπορεί να μην απομακρύνονται πολύ από την ακτή, οι δραστηριότητες στη θάλασσα γνωρίζουν αύξηση. Η πλοήγηση με σκάφη αναψυχής αναμένεται να αυξηθεί κατά 2-3% ετησίως.

Ο κλάδος των κρουαζιερόπλοιων γνωρίζει επίσης ανάπτυξη. Εντός της Ευρώπης απασχολεί περίπου 150.000 άτομα και παρουσιάζει άμεσο κύκλο εργασιών ύψους 14,5€ δισεκ.¹⁷

Τα ναυπηγεία της ΕΕ εξυπηρέτησαν με επιτυχία αυτή την εξειδικευμένη αγορά – τόσο όσον αφορά τα μεγάλα κρουαζιερόπλοια όσο και όσον αφορά τα μικρά σκάφη αναψυχής. Ένα υγιές περιβάλλον είναι θεμελιώδες για οιαδήποτε μορφή «γαλάζιου» τουρισμού και ευνοεί την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού.

Τα υψηλής ποιότητας ύδατα κολύμβησης και τα παρθένα παράκτια και θαλάσσια ενδιαφέροντα έχουν υψηλή αξία αναψυχής. Έτσι, οι παράκτιες περιοχές γίνονται πιο ελκυστικές, γεγονός το οποίο ευνοεί την ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως είναι ο θαλάσσιος τουρισμός και τα αθλήματα καθώς και ο οικολογικός τουρισμός, π.χ η παρατήρηση φαλαινών. Η μεγάλη ποικιλία του ευρωπαϊκού τουρισμού σημαίνει ότι το μεγαλύτερο μέρος των πρωτοβουλιών που προωθούν την ανάπτυξη θα είναι τοπικής ή περιφερειακής κλίμακας.

Η καθεμιά από τις θαλάσσιες λεκάνες της Ευρώπης παρουσιάζει διαφορετικές προκλήσεις και ευκαιρίες, που απαιτούν συγκεκριμένες προσεγγίσεις. Οι δημόσιες διοικήσεις θα πρέπει να υιοθετήσουν μια στρατηγική προσέγγιση στις επενδύσεις ώστε να ευνοηθούν υποδομές όπως είναι η δυνατότητα προσδέσεως, οι λιμενικές εγκαταστάσεις και η μεταφορά. Η ανώτερη παιδεία πρέπει να προσφέρει στερεή βάση ως προς τα ειδικά προσόντα που απαιτούνται για τη διατήρηση και την αύξηση του μεριδίου αγοράς σε μια απαιτητική και ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά. Αυτό πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα που θα συμβάλουν ώστε να αυξηθεί η τουριστική προσφορά για την χαμηλή περίοδο και να μειωθεί το υψηλό αποτύπωμα άνθρακα και ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος του παράκτιου τουρισμού. Λόγω της μεγάλης σημασίας της δραστηριότητας, του επισφαλούς χαρακτήρα της δραστηριότητας και του χαμηλού επιπέδου δεξιοτήτων μεγάλου μέρους του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού καθώς και του κυρίαρχου αντικτύπου του τουρισμού σε πολλές παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές της Ευρώπης, τα μέτρα σε επίπεδο θαλάσσιας λεκάνης ή σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να έχουν σημαντικό θετικό αντίκτυπο.

¹⁶ «Facts and figures on the Europeans on holiday 1997–98», («Σχετικά με το προφίλ και τη συμπεριφορά των Ευρωπαίων στις διακοπές») Eurobarometer 48, Βρυξέλλες, 1998

¹⁷ European Cruise Council (2011). http://download.ecorys.com/fuu/downloads/Europe_cruise_industry_markets_2011_ecc_jun11.pdf

Ο διασυννοριακός συντονισμός, ως μέρος μιας στρατηγικής θαλάσσιας λεκάνης, μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη τουριστικών περιοχών υψηλής αξίας. Η Επιτροπή αντιμετωπίζει ήδη ζητήματα όπως είναι οι ρυθμιστικές επιβαρύνσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σύντομα θα ξεκινήσει αξιολόγηση των περαιτέρω ειδικών μέτρων για την ανάπτυξη του τομέα.

4.9 Θαλάσσιοι ορυκτοί πόροι

Μεταξύ 2000 και 2010 σημειώθηκε ετήσια αύξηση ύψους 15% περίπου στην τιμή πολλών μη ενεργειακών πρώτων υλών¹⁸, κυρίως ως αποτέλεσμα της ζήτησης των καταναλωτών στις αναδυόμενες οικονομίες. Υπάρχει κίνδυνος ανεπάρκειας του ανεφοδιασμού για πολλές από αυτές, μεταξύ των οποίων και εκείνων που θεωρούνται ως καίριας σημασίας για την οικονομία της Ευρώπης.

Η πρόοδος στην τεχνολογία καθώς και οι ανησυχίες ως προς την ασφάλεια του ανεφοδιασμού ενθάρρυναν τις εταιρείες εξόρυξης να εξετάσουν τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει η θάλασσα.

Η εκμετάλλευση και η εξόρυξη ορυκτών, εκτός της άμμου και του αμμοχάλικου, από τη θάλασσα, έχει μόλις ξεκινήσει. Η πιο πρόσφατη δραστηριότητα αναπτύσσεται σε ρηχά ύδατα. Έως το 2020, το 5% των ορυκτών σε παγκόσμιο επίπεδο, περιλαμβανομένου του κοβάλτιου, του χαλκού και του ψευδάργυρου μπορεί να προέρχεται από τον βυθό του ωκεανού. Αυτό το ποσοστό μπορεί να ανέλθει σε 10% έως το 2030.

Ο ετήσιος κύκλος εργασιών της θαλάσσιας εξόρυξης ορυκτών σε παγκόσμιο επίπεδο αναμένεται να αυξηθεί από σχεδόν μηδενικό επίπεδο σε 5 € δισεκ. κατά την επόμενη δεκαετία και έως 10 € δισεκ. έως το 2030¹⁹. Μπορεί επίσης να καταστεί οικονομικά εφικτός η αφαίρεση διαλελυμένων ορυκτών, όπως είναι το βόριο ή το λίθιο, από το θαλασσινό νερό. Οι αποθέσεις με τις καλύτερες προοπτικές συναντώνται σε σουλφίδια μετάλλων τα οποία αναδύονται από υδροθερμικά μεταλλεύματα (όπως είναι οι υδροθερμικοί πόροι «black smokers») σε περιοχές ενεργών ηφαιστειών. Οι θερμοκρασίες και οι πιέσεις σε αυτές τις περιοχές είναι πολύ υψηλές και ο αντίκτυπος της διαταραχής σε αυτά τα θερμά σημεία θαλάσσιας βιοποικιλότητας, που με βάση τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θαλάσσης (UNCLOS) πρέπει να προστατεύονται, είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστος. Αυτού του είδους η δραστηριότητα εντοπίζεται σήμερα περισσότερο σε περιοχές υπό εθνική δικαιοδοσία (αποκλειστικές οικονομικές ζώνες και υφαλοκρηπίδα) όπως είναι πιο εύκολο να μεταφερθούν μεταλλεύματα στην ξηρά.

Εντούτοις, υφίστανται δυνατότητες και εκτός των περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας. Στις περιοχές αυτές η Διεθνής Αρχή Θαλάσσιου Βυθού (ISA) είναι αρμόδια για τη διοργάνωση και των έλεγχου των δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένου και του ελέγχου όλων των δραστηριοτήτων που συνδέονται με ορυκτά.

¹⁸ ΠΟΕ (2010) «Trade growth to ease in 2011 but despite 2010 record surge, crisis hangover persists», («Η ανάπτυξη του εμπορίου αναμένεται να μειωθεί το 2011 αλλά, παρά τη σημαντικότερη αύξηση που σημειώθηκε το 2010, τα αποτελέσματα της κρίσης συνεχίζονται») PRESS/628, 7 Απριλίου 2011.

¹⁹ Με βάση εκτιμήσεις παραγόντων της βιομηχανίας στο πλαίσιο της μελέτης για τη γαλάζια ανάπτυξη

Στις αρμοδιότητες αυτές περιλαμβάνεται και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σύμφωνα με τις διατάξεις της UNCLOS, στις οποίες η ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη της είναι συμβαλλόμενα μέρη. Εάν πραγματοποιηθεί αυτή η επέκταση στην εξόρυξη ορυκτών από τον βυθό, οι ευρωπαϊκές εταιρείες, με την μακρά εμπειρία τους σε εξειδικευμένα πλοία και σε υποβρύχιους χειρισμούς, βρίσκονται σήμερα στην κατάλληλη θέση για να προσφέρουν υψηλής ποιότητας προϊόντα και υπηρεσίες. Η συνεχής ανταγωνιστικότητά τους εξαρτάται από την πρόσβαση στη χρηματοδότηση σε μια εγγενώς ριψοκίνδυνη αγορά, στη στοχευμένη έρευνα και στην ανάπτυξη τεχνικών εξόρυξης, από την ικανότητα έκδοσης αδειών σε διεθνή ύδατα και από ισχυρά μέτρα για την αποφυγή της καταστροφής μοναδικών οικοσυστημάτων.

Ο τομέας των θαλάσσιων ορυκτών θα επωφεληθεί από την πείρα που θα αντληθεί από τον τομέα της εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου στην ανοικτή θάλασσα. Η στήριξη της ΕΕ μπορεί να περιλαμβάνει μέτρα για την εξασφάλιση του ότι οι ευρωπαϊκές εταιρείες δεν θα ωθούνται εκτός της αλυσίδας προστιθέμενης αξίας των θαλάσσιων ορυκτών από ανταγωνιστές που λαμβάνουν στήριξη σε εθνικό επίπεδο. Στα μέτρα αυτά μπορεί να περιλαμβάνεται δοκιμαστικό σχέδιο δράσης εντός του πλαισίου της προτεινόμενης ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας σχετικά με τις πρώτες ύλες²⁰, που θα στηρίζεται από συντονισμένη ερευνητική προσπάθεια της ΕΕ που θα εξετάζει τις κύριες τεχνολογικές προκλήσεις. Η συμμετοχή της ΕΕ θα συμβάλει στο να εξασφαλιστεί ότι θα εφαρμόζονται αυστηρές νομικές διατάξεις όσον αφορά το περιβάλλον και την ασφάλεια.

4.10 Γαλάζια βιοτεχνολογία

Η ανεξερεύνητη και όχι επαρκώς μελετημένη φύση μεγάλου ποσοστού του βυθού σημαίνει ότι η ικανότητα των θαλάσσιων οργανισμών εκτός των ψαριών και των οστρακόδερμων να προσφέρουν στοιχεία στη γαλάζια οικονομία αρχίζει, μόνον, σήμερα να εκτιμάται, εν μέρει μέσω νέων τεχνολογιών για τον προσδιορισμό της αλληλουχίας του γονιδιώματος των ζωντανών οργανισμών.

Έχουν ήδη σημειωθεί κάποιες επιτυχίες. Τα αντιικά φάρμακα Zovirax και Acyclovir προέκυψαν από νουκλεοτίδια που απομονώθηκαν από σπόγγους της Καραϊβικής. Το «Yondelis», που αναπτύχθηκε από μικρά, ασπόνδυλα θαλάσσια είδη ήταν το πρώτο φάρμακο θαλάσσιας προέλευσης για την καταπολέμηση του καρκίνου. Η εξερεύνηση της βιοποικιλότητας της θάλασσας μας βοηθά σήμερα να κατανοήσουμε, για παράδειγμα, το πώς οι οργανισμοί που μπορούν να αντέξουν ακραίες συνθήκες θερμοκρασίας και πίεσης και αναπτύσσονται χωρίς φως μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη νέων βιομηχανικών ενζύμων ή φαρμακευτικών ουσιών.

Ταυτόχρονα, λόγω της ανησυχίας σχετικά με τον αντίκτυπο από τη χρήση του εδάφους και της ανάγκης για νερό των χερσαίων καλλιεργειών που προορίζονται για βιοκαύσιμα, καταβάλλονται προσπάθειες για τη διερεύνηση της δυνατότητας χρήσης των φυκιών ως πηγής βιοκαυσίμων, καθώς και για τη δυνατότητα χρήσης χημικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και βιοενεργών ενώσεων. Μολονότι το εκτιμώμενο ποσοστό της απασχόλησης στον εν λόγω τομέα στην Ευρώπη σήμερα εξακολουθεί να είναι σχετικά χαμηλό και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του εκτιμάται σε 0,8 € δισεκ., η ανάπτυξη του τομέα θα προσφέρει απασχόληση υψηλών προσόντων, ειδικότερα εάν αναπτυχθούν πρωτοποριακά φάρμακα από θαλάσσιους οργανισμούς και σημαντικές ευκαιρίες.

²⁰ COM(2012) 82.

Βραχυπρόθεσμα, ο τομέας αναμένεται να αναδυθεί ως μικρή αγορά που θα επικεντρώνεται σε προϊόντα υψηλής ποιότητας για τους τομείς της υγείας, των καλλυντικών και των βιομηχανικών βιο - υλικών. Έως το 2020, μπορεί να αναπτυχθεί ως αγορά μεσαίου μεγέθους, που θα επεκταθεί προς την παραγωγή μεταβολιτών και πρωτογενών ενώσεων (λιπιδίων, ζάχαρης, πολυμερών, πρωτεϊνών) με προορισμό τη βιομηχανία παραγωγής τροφίμων, ζωοτροφών και για τη χημική βιομηχανία.

Σε ένα τρίτο στάδιο, περίπου 15 έτη από σήμερα, και εφόσον σημειωθεί σημαντική τεχνολογική πρόοδος, ο τομέας της βιοτεχνολογίας μπορεί να εξελιχθεί σε προμηθευτή μαζικών προϊόντων στην αγορά, παράλληλα με μια σειρά ειδικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η επιτάχυνση αυτής της διαδικασίας θα απαιτήσει τον συνδυασμό βασικής έρευνας στον τομέα της θαλάσσιας ζωής και εφαρμοσμένης έρευνας σε πιθανές βιομηχανικές εφαρμογές οι οποίες, μολονότι έχουν χαμηλές πιθανότητες επιτυχίας, θα είναι πολύ αποδοτικές σε περίπτωση επιτυχίας.

Μια στρατηγική προσέγγιση στην έρευνα και στην καινοτομία θα προσφέρει τις επιστημονικές και τεχνολογικές βάσεις για την τεκμηρίωση των στρατηγικών αποφάσεων που χρειάζονται οι αναδυόμενοι βιομηχανικοί τομείς. Μέσω της μείωσης των τεχνικών εμποδίων στον εν λόγω τομέα το σύνολο του τομέα θα καταστεί πιο ελκυστικό για τους επενδυτές. Θα βοηθήσει επίσης την βιομηχανία στην ΕΕ να μετακινηθεί από το στάδιο της ανάπτυξης στην εμπορική εκμετάλλευση των καινοτόμων προϊόντων. Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση θα συνέβαλε στην αύξηση της ευαισθητοποίησης μεταξύ των φορέων χάραξης πολιτικής, του ιδιωτικού τομέα και του γενικού κοινού σχετικά με το δυναμικό των θαλάσσιων υδρόβιων προϊόντων.

Η επιτακτική ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας καθιστά απαραίτητη μία νέα πολιτική προσέγγιση της θαλάσσιας οικονομίας. Η πρωτοβουλία για τη γαλάζια ανάπτυξη περιλαμβάνει οραματικές προτάσεις για τους κλάδους του μέλλοντος μέσα σε ένα ρεαλιστικό και συγκροτημένο πλαίσιο, ανοίγοντας προοπτικές για ευρείες συνέργειες μεταξύ οικονομικών κλάδων, οι οποίοι δεν δραστηριοποιούνται μοναχά στις παράκτιες περιοχές της Ένωσης, αλλά στο σύνολό της επικράτειάς της.

Κεφάλαιο 5

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός

5.1 Εισαγωγή

Η αρχή έγινε στις 10 Οκτωβρίου 2007, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την Γαλάζια Βίβλο με την οποία προτείνεται ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική (ΟΘΠ) για την ΕΕ, καθώς και ένα λεπτομερές σχέδιο δράσης. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επετεύχθη συμφωνία για την ΟΘΠ και το σχέδιο δράσης, στις 14 Δεκεμβρίου 2007.

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός (ΘΧΣ) αποτελεί ένα κύριο μέσο εφαρμογής της ΟΘΠ. Ένα πολυεργαλείο στην διάθεση της Ένωσης με σκοπό να παρέχει βοήθεια στις δημόσιες αρχές και στους ενδιαφερόμενους για τον συντονισμό της δράσης τους και βελτιστοποιεί τη χρήση του θαλάσσιου χώρου προς όφελος της οικονομικής ανάπτυξης και του θαλασσίου

περιβάλλοντος. Προωθούνται συνεχώς μέσω των διαβουλεύσεων η ανάπτυξη του ΘΧΣ και την εφαρμογή της ανάμεσα στα Κ-Μ με απώτερο σκοπό την ομαλή διακρατική και πολυεπίπεδη λειτουργία της ΟΘΠ.

5.2 Η Αναγκαία κινητικότητα της ΕΕ στην ολοκλήρωση του ΘΧΣ

Για να αναπτυχθεί επιτυχημένα και λειτουργικά το θεσμικό πλαίσιο και γενικά η πολιτική και πρακτικές του ΘΧΣ, επιβάλλεται η καθιέρωση ενός συντονιστή που θα ρυθμίζει όλους τους φορείς και σταθμίζει όλους τους παράγοντες. Το ρόλο αυτόν τον αναλαμβάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σκοπό την ταχύτερη υλοποίηση του ΘΧΣ. Αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών να είναι έτοιμα να αναλάβουν δράση προκειμένου να διευκολύνουν τη συνεργασία και τη διαμόρφωση κοινής προσέγγισης. Μολονότι πολλά μπορούν να γίνουν σε εθνικό επίπεδο, η Επιτροπή θεωρεί σημαντική την ανάληψη δράσης σε ενωσιακό επίπεδο έτσι ώστε να επιτευχθεί ένα συνεκτικό πλαίσιο για τον ΘΧΣ εντός της ΕΕ:

- Μια κοινή προσέγγιση θα επιτρέψει την αποτελεσματική και ομαλή υλοποίηση του ΘΧΣ στις διασυνοριακές θαλάσσιες περιοχές, ευνοώντας την ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος με βάση ένα κοινό πλαίσιο και όμοιες νομοθετικές ρυθμίσεις.
- Εάν διασφαλισθεί ότι ο ΘΧΣ υλοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη, θα ενισχυθεί η βιώσιμη ανάπτυξη του ναυτιλιακού τομέα. Ο ΘΧΣ είναι κρίσιμης σημασίας για την ασφάλεια δικαίου, την προβλεψιμότητα και τη διαφάνεια, και αποφέρει μείωση του κόστους για τους επενδυτές και τους φορείς εκμετάλλευσης, ιδίως για εκείνους που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη. Τα στοιχεία αυτά είναι καθοριστικά για την προώθηση των επενδύσεων και τη δημιουργία ανάπτυξης και θέσεων απασχόλησης σύμφωνα με την πρωτοβουλία Ευρώπη 2020. Επιπροσθέτως, εάν δεν τεθεί σε εφαρμογή ο ΘΧΣ, ο αυξημένος κίνδυνος χωροταξικών αντιπαραθέσεων μεταξύ των επεκτεινόμενων χρήσεων της θάλασσας, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ανεπαρκή συνύπαρξη ανάπτυξης και αειφορίας.
- Ο ΘΧΣ θα στηρίζει την επιβολή της υφιστάμενης νομοθεσίας της ΕΕ
- Η κοινή προσέγγιση θα δώσει στα κράτη μέλη που εφαρμόζουν τον ΘΧΣ την ευκαιρία να ανταλλάξουν εμπειρογνωμοσύνη με άλλα κράτη μέλη (Βουλγαρικής, Γ., 2008).

5.3 Ανάγκη ύπαρξης ενός ΘΧΣ

Η ολοένα αυξανόμενη δραστηριότητα στις ευρωπαϊκές θάλασσες οδηγεί σε ανταγωνισμό μεταξύ συμφερόντων τομέων, όπως αυτού της ναυτιλίας και θαλασσιών μεταφορών, της ενέργειας στην ανοικτή θάλασσα, της ανάπτυξης λιμένων, της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και των περιβαλλοντικών προβληματισμών. Η όξυνση του ανταγωνισμού μπορεί να οδηγήσει σε σύγκρουση με αποτέλεσμα την αναστάτωση και διατάραξη της κανονικότητας εντός της Ε.Ε. Η αρρυθμία αυτή πρέπει να αντιμετωπιστεί και ο ΘΧΣ μπορεί να συμβάλει στα μέγιστα ως προς την κατεύθυνση αυτή.

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου και γενικά η κλιματική αλλαγή, ιδιαίτερα η άνοδος της θαλάσσιας στάθμης, η όξινη βροχή, η άνοδος της θερμοκρασίας των υδάτων και η συχνότητα

των ακραίων καιρικών φαινομένων είναι πιθανόν να μετατοπίσουν τις οικονομικές δραστηριότητες σε θαλάσσιες περιοχές και να προκαλέσουν την αλλοίωση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Οι πιέσεις που δέχεται το οικοσύστημα από την ανθρώπινη δραστηριότητα είναι τεράστια και πρέπει να παρθούν συνολικά μέτρα με συγκεκριμένη στόχευση. Ο ΘΧΣ μπορεί να συμβάλει σημαντικά στον μετριασμό των συνεπειών προωθώντας την αποτελεσματική χρήση του θαλάσσιου χώρου και των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, και σε μια αποδοτική από πλευράς κόστους προσαρμογή στον αντίκτυπο που έχει η κλιματική αλλαγή στις θαλάσσιες περιοχές και στα παράκτια ύδατα.

Ο ΘΧΣ είναι ένα εργαλείο για βελτιωμένα συστήματα λήψης αποφάσεων. Προσφέρει ένα πλαίσιο εντός του οποίου μπορούν να συμβιβαστούν ανταγωνιστικές ανθρώπινες δραστηριότητες και η διαχείριση του αντικτύπου των στο θαλάσσιο περιβάλλον. Στόχος του είναι η εξισορρόπηση των τομεακών συμφερόντων και η επίτευξη αειφόρου χρήσης των θαλάσσιων πόρων σε συμφωνία με τη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη²¹.

Ο ΘΧΣ πρέπει να βασίζεται στις ιδιαιτερότητες της κάθε θαλάσσιας περιοχής ή υποπεριοχής. Είναι μια διαδικασία η οποία συνίσταται στη συλλογή δεδομένων, στις διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους, στη συμμετοχική ανάπτυξη ενός σχεδίου, και εν συνεχεία στην εφαρμογή, στην εκτέλεση, στην αξιολόγηση και στην επανεξέτασή του.

5.4 Τα οφέλη μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης

Η εφαρμογή του ΘΧΣ αυτή υπάγεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ισχύει η αρχή της επικουρικότητας, ωστόσο η δράση σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία.

Ο ΘΧΣ θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της θαλάσσιας οικονομίας της ΕΕ, προωθώντας την ανάπτυξη και την απασχόληση σε συμφωνία με το Πρόγραμμα της Λισσαβώνας. Η θαλάσσια οικονομία είναι σημαντική για την Ευρώπη δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει περίπου πέντε εκατομμύρια θέσεις απασχόλησης. Εκτιμάται ότι 3 έως 5% του ευρωπαϊκού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) δημιουργείται από τις θαλάσσιες βιομηχανίες και υπηρεσίες²², ορισμένες εκ των οποίων παρουσιάζουν μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Ένα σταθερό χωροταξικό πλαίσιο το οποίο παρέχει ασφάλεια δικαίου και προβλεψιμότητα θα προωθήσει τις επενδύσεις σε τέτοιους τομείς, μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη ενέργειας στην ανοικτή θάλασσα, η ναυτιλία και οι θαλάσσιες μεταφορές, η ανάπτυξη λιμένων, η εκμετάλλευση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου και η υδατοκαλλιέργεια, ενισχύοντας την ικανότητα της Ευρώπης να προσελκύει ξένες επενδύσεις.

Η εφαρμογή τομεακών προσεγγίσεων σε ό, τι αφορά την χρήση των θαλάσσιων πόρων οδηγεί σε χάραξη κατακερματισμένης πολιτικής. Περιορίζει τις θαλάσσιες δραστηριότητες δεδομένου ότι περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξής τους και την ικανότητα των δημόσιων φορέων να προστατεύουν το θαλάσσιο περιβάλλον. Η συνεργασία για τον ΘΧΣ προσφέρει ένα πλαίσιο για τον συντονισμό των τομεακών προσεγγίσεων. Ενισχύει την αποτελεσματικότητα και την συνοχή μεταξύ των

²¹ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/>

²² Μη συμπεριλαμβανομένης της αξίας των πρώτων υλών όπως του πετρελαίου, του αερίου ή των ιχθύων. http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/com_2006_0275_en_part2.pdf.

πολιτικών της ΕΕ και των εθνικών πολιτικών, περιορίζοντας το οικονομικό κόστος που οφείλεται στην έλλειψη συντονισμού²³.

Οι θαλάσσιες δραστηριότητες έχουν διασυνοριακή διάσταση. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο έχουν αντίκτυπο στις γειτονικές χώρες. Τα κράτη μέλη που ακολουθούν κοινή προσέγγιση σε ό, τι αφορά τη διαχείριση του θαλάσσιου χώρου στην ίδια θαλάσσια λεκάνη θα αντιμετωπίσουν ευκολότερα τις προκλήσεις αυτές. Ο ρόλος της ΕΕ συνίσταται στην προώθηση κοινής προσέγγισης των κρατών μελών λαμβανομένου υπόψη του διασυνοριακού αντικτύπου.

Ο ΘΧΣ προσφέρει στην εσωτερική αγορά μια βάση για απλουστευμένα συστήματα χορήγησης αδειών και για τη μείωση του κόστους των ρυθμιστικών και διοικητικών διαδικασιών, παρέχοντας ένα διαφανές και αξιόπιστο χωροταξικό πλαίσιο.

Η θάλασσα είναι ένα πολυσύνθετο οικοσύστημα που δεν γνωρίζει διοικητικά όρια. Για την ισόρροπη μακροπρόθεσμη διαχείριση, πρέπει να ληφθεί υπόψη ολόκληρο το οικοσύστημα και οι παράγοντες που το προσδιορίζουν. Ο σχεδιασμός πρέπει να επιδιώκει την προστασία και την ενίσχυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η συνεργασία για τον ΘΧΣ σε επίπεδο ΕΕ προσφέρει στα κράτη μέλη το κατάλληλο φόρουμ για να συζητήσουν σχετικά με μια ολιστική προσέγγιση σε ό, τι αφορά τη διαχείριση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων με βάση τις απαιτήσεις για τα οικοσυστήματα.

5.5 Σημερινή πραγματικότητα για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

Τα κράτη μέλη έχοντας αναγνωρίσει το ζωτικό ρόλο του ΘΧΣ έχουν προχωρήσει μεμονωμένα ή και με διακρατικές συνεργασίες στην δημιουργία ενός θεσμικού μορφώματος, εξυπηρετώντας τα συμφέροντά τους και εξασφαλίζοντας την απρόσκοπτη λειτουργία τους των πολλές φορές αλληλεπικαλυπτόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων. Το Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα έχει ετοιμάσει ένα θαλάσσιο νόμο ο οποίος αποτελεί ένα συνολικό νομοθετικό πλαίσιο πολιτικής που καθορίζει ένα σύστημα θαλάσσιου σχεδιασμού για το σύνολο των υδάτων του ΗΒ²⁴. Η Σκωτία συνέταξε σχέδιο θαλάσσιου νόμου για τη διαχείριση των θαλασσών της²⁵. Οι δύο αυτοί νόμοι προβλέπουν νέα διοικητική δομή (Οργάνωση για τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος) για την απλούστευση των διαδικασιών έκδοσης αδειών. Στη Σουηδία η θέσπιση θαλάσσιου νόμου έχει προγραμματισθεί για τις αρχές του 2009. Το κοινό στοιχείο των νόμων αυτών είναι η ενιαία προσέγγιση σε ό, τι αφορά την εθνική θαλάσσια πολιτική, περιλαμβανομένης της χρήσης του ΘΧΣ.

Επιδίωξη της εθνικής στρατηγικής της Πορτογαλίας για τις θάλασσες (2006) είναι η ολοκλήρωση των τομεακών πολιτικών και ο καθορισμός αρχών για τον ΘΧΣ και την ενιαία διαχείριση της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ). Το 2007 συνεστήθη διυπουργική επιτροπή για τις θαλάσσιες υποθέσεις.

²³ Πιθανή αναφορά στις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη των λιμένων τις οποίες συνέταξαν η ΓΔ Περιβάλλον και η ΓΔ Μεταφορές και Ενέργεια.

²⁴ <http://www.defra.gov.uk/marine/legislation/index.htm>.

²⁵ www.scotland.gov.uk/marinebill.

Η Γερμανία επεξέτεινε τη νομοθεσία της περί χωροταξικού σχεδιασμού, και επομένως τις αρμοδιότητές της για ΘΧΣ, στην ΑΟΖ. Την επέκταση αυτή δικαιολογεί η ανάπτυξη του τομέα αιολικής ενέργειας ανοικτής θαλάσσης. Το πρόσφατα αναπτυχθέν σχέδιο θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού καλύπτει και τις τρεις διαστάσεις του ΘΧΣ (επιφάνεια, στήλη ύδατος και θαλάσσιος βυθός) και προσδιορίζει ζώνες για συγκεκριμένες θαλάσσιες δραστηριότητες. Τα σχέδια θα εφαρμοστούν με νομοθετικό διάταγμα.

Το Βέλγιο χρησιμοποιεί την υποδιαίρεση σε ζώνες στο πλαίσιο Ενιαίου Ρυθμιστικού Σχεδίου για την υποδιαίρεση του θαλάσσιου ανάλογα με τις διάφορες θαλάσσιες χρήσεις. Κινητήρια δύναμη είναι η εξόρυξη άμμου και χαλικιού και η αιολική ενέργεια ανοικτής θαλάσσης. Στη δεύτερη φάση σχεδιασμού θα προσδιοριστούν οι τόποι για θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (δίκτυο NATURA 2000). Το σχέδιο επιτρέπει την έκδοση αδειών για συγκεκριμένου είδους δραστηριότητα μόνο εντός των καθορισμένων ζωνών και τελεί υπό τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση²⁶.

Στην Πολωνία ο χωροταξικός σχεδιασμός στις θαλάσσιες περιοχές ρυθμίζεται με τον νόμο για τις θαλάσσιες περιοχές της Δημοκρατίας της Πολωνίας και τη θαλάσσια διαχείριση. Στο πλαίσιο του Interreg IIB ολοκληρώθηκε πρόσφατα ένα πειραματικό σχέδιο για τον ΘΧΣ στον κόλπο Puck, το οποίο περιλαμβάνει μελέτη για την χωροταξική ανάπτυξη της προσκείμενης γης.

Ο Πολωνία προτίθεται να τροποποιήσει την νομοθεσία της περί χωροταξίας για τη δημιουργία ενός νομικού καθεστώτος για τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια και για την ανάπτυξη παρόμοιων σχεδίων για όλα τα ύδατα της Πολωνίας²⁷. Η κυβέρνηση χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα του σχεδίου για να προσανατολίζει τις ενέργειές της.

Ορισμένα κράτη μέλη και κάποιες ευρωπαϊκές χώρες έχουν εκπονήσει σχέδια ολοκληρωμένης θαλάσσιας διαχείρισης, τα οποία παρέχουν κατευθύνσεις για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με συγκεκριμένο θαλάσσιο χώρο.

Οι Κάτω Χώρες έχουν αναπτύξει ένα σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης για τη Βόρειο Θάλασσα 2015. Το κύριο κίνητρο για το εν λόγω σχέδιο είναι η ανάγκη προγραμματισμού για την παραγωγή αιολικής ενέργειας ανοικτής θάλασσας. Το σχέδιο καθιερώνει ένα πλαίσιο ολοκληρωμένης εκτίμησης για το σύνολο των δραστηριοτήτων οι οποίες απαιτούν χορήγηση άδειας. Έχουν σχεδιαστεί χάρτες περιοχών για θαλάσσιες χρήσεις σε συγκεκριμένες τοποθεσίες οι οποίες αναμένεται ότι θα έχουν τις μεγαλύτερες αναπτυξιακές δυνατότητες²⁸.

Η Νορβηγία έχει εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης για τη Θάλασσα του Μπάρεντς και το θαλάσσιο χώρο στα ανοικτά των νήσων Lofoten. Το σχέδιο αυτό παρέχει πλαίσιο για την αειφόρο χρήση των πόρων τόσο για τις παρούσες όσο και για νέες δραστηριότητες. Λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η ευαισθησία του θαλάσσιου περιβάλλοντος ποικίλλει διαχρονικά και υπογραμμίζει τη σημασία της επιστημονικής γνώσης. Η Νορβηγία προτίθεται να εκπονήσει σχέδια ολοκληρωμένης διαχείρισης για τη θάλασσα της Νορβηγίας και για το νορβηγικό τμήμα της Βορείου Θαλάσσης²⁹.

²⁶ <http://www.mumm.ac.be/EN/Management/Sea-based/index.php>.

²⁷ <http://www.plancoast.eu/>.

²⁸ <http://www.noordzee.org/nz/index.jsp>.

²⁹ http://www.regjeringen.no/en/dep/md/Selected-topics/Svalbard_og_polaromradene/Integrated-Management-of-the-Barents-Sea.html?id=87148.

Η Γαλλία έχει εκπονήσει σχέδιο αξιοποίησης της θάλασσας³⁰ για τη λίμνη Thau στη Μεσόγειο και τη λεκάνη της Arcachon στον Ατλαντικό. Το σχέδιο αυτό επικεντρώνεται στη ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης, περιλαμβάνει μέτρα όπως τη δημιουργία ζωνών δραστηριοτήτων και εντοπίζει περιοχές για συγκεκριμένες θαλάσσιες χρήσεις. Η Γαλλία τώρα καταρτίζει νόμο πλαίσιο για το περιβάλλον ο οποίος θα περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις για τη διαχείριση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων.

Αρκετά κράτη μέλη και περιφέρειες έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν στρατηγικές για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για τον ΘΧΣ. Μεταξύ τούτων συγκαταλέγεται η ιταλική περιφέρεια Emilia-Romagna, που βάσει σχεδίου του INTERREG IIB ανέπτυξε στρατηγική για την εφαρμογή των αρχών της ΟΔΠΖ³¹. Η Σλοβενία συμμετέχει επίσης στο έργο αυτό και εξεδήλωσε ενδιαφέρον για συνεργασία με την Ιταλία και την Κροατία σε ό, τι αφορά τον ΘΧΣ.

Το 2007, η Ισπανία υιοθέτησε στρατηγική για την αειφορία των ακτών. Οι ισπανικές περιφέρειες Αστουρίες, Κανταβρία και Ανδαλουσία έχουν εκπονήσει ολοκληρωμένα σχέδια για τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών τους. Η Ισπανία έχει επίσης δρομολογήσει μελέτη σχετικά με τη δημιουργία ζωνών στα χωρικά της ύδατα για τη χρήση της αιολικής ενέργειας ανοικτής θάλασσας³².

Ο Καναδάς έχει εγκρίνει στοχοθετημένη στρατηγική για τη διαχείριση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, η οποία παρέχει κατευθύνσεις για την επίλυση συγκρουόμενων διατομεακών συμφερόντων. Η Αυστραλία έχει προοδεύσει σε ό, τι αφορά τη χρήση τρισδιάστατων θαλάσσιων ζωνών και στη διαδικασία αυτή συμμετέχουν οι ενδιαφερόμενοι.

5.6 Σχέδια χρηματοδοτούμενα με ευρωπαϊκούς πόρους

Μέσω του στόχου για την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) δύναται να χρηματοδοτήσει έργα χωροταξικής ανάπτυξης, πολλά εκ των οποίων προσφέρονται για ΘΧΣ³³. Αφορούν χαρτογράφηση, κοινά κριτήρια για ΘΧΣ και διασυννοριακές προσεγγίσεις για τη διαχείριση της χρήσης της θάλασσας.

Από τη δεκαετία του '80 τα προγράμματα έρευνας της ΕΕ υποστηρίζουν την πολυτομεακή έρευνα στις παράκτιες και θαλάσσιες επιστήμες. Ιδιαίτερα υποστηρίζεται η έρευνα για τη διάβρωση των ακτών και τις πλημμύρες, την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) και τα όρια του θαλάσσιου οικοσυστήματος.

Το MESMA εστιάζει στη παρακολούθηση και αξιολόγηση των υπό χωροταξική διαχείριση περιοχών και θα αναπτύξει καινοτόμες μεθόδους και στρατηγικές

³⁰ Σχέδιο βελτίωσης των θαλασσών (ΣΒΘ)

³¹ <http://www.plancoast.eu/>.

³² <http://www.mityc.es/Electricidad/Seccion/InstalacionesEolicas/EstudioEstrategico/>.

³³ Για παράδειγμα, σχέδια που χρηματοδοτούνται από διεθνή προγράμματα για την Βαλτική Θάλασσα, τη Βόρειο Θάλασσα και τις περιοχές: Κεντρική Ευρώπη, Αδριατική, Δούναβης και Νοτιοανατολική Ευρώπη (CADSES).

ολοκληρωμένου σχεδιασμού. Στόχος του HERMES είναι η περαιτέρω διερεύνηση των οικοσυστημάτων του υφαλοπλαισίου μεγάλου βάθους.

Στο πλαίσιο του προγράμματος TEN-T μπορεί να δοθεί ενίσχυση για έργα προτεραιότητας και προπαρασκευαστικές μελέτες για "Θαλάσσιες αρτηρίες" μέσω του MARCO POLO II, περιφερειακών ταμείων και πόρων για έρευνα και ανάπτυξη.

Προς το παρόν τα έργα για "Θαλάσσιες αρτηρίες" καλύπτουν τη Βαλτική θάλασσα, τη Δυτική Ευρώπη, τη δυτική και ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα. Η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI) και τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας για την περίοδο 2007 – 2013 θα προσφέρουν στήριξη σε έργα σε επιλέξιμες περιφέρειες στην Βαλτική, τη Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα³⁴.

5.7 Θεσμικά Μέσα που έχουν αντίκτυπο στο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

Διεθνή μέσα όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS)³⁵ εξισορροπεί π.χ. τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των κρατών σημαίας, των παράκτιων κρατών και των κρατών λιμένος επιδρούν καθοριστικά στο σχεδιασμό του ΘΧΣ. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η διαίρεση των θαλασσών και των ωκεανών σε θαλάσσιες ζώνες, ορισμένες εκ των οποίων τις διεκδικούν παράκτια κράτη, προκειμένου η διαίρεση αυτή να έχει νομική ισχύ (Τσάλτας, Γ.- Κλάδη Ευσταθίου, Μ 2003).

Επίσης, είναι σημαντική η αρχή της ελεύθερης ναυσιπλοΐας την οποία εγγυάται η UNCLOS, η οποία εξαρτάται από το κατά πόσον τηρούνται οι κανόνες και τα πρότυπα για τη ναυτική ασφάλεια και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ) θεσπίζει διεθνώς αναγνωρισμένους κανόνες και πρότυπα για τη ναυτιλία και τις θαλάσσιες μεταφορές, όπως π.χ. μηχανισμούς διαχωρισμού της κυκλοφορίας. Το Πρωτόκολλο της Σύμβασης του Λονδίνου (2006) καθιερώνει την αρχή της προφύλαξης η οποία αποτελεί σημαντική αλλαγή σε ό, τι αφορά τις ρυθμίσεις σχετικά με την απόρριψη αποβλήτων στη θάλασσα.

Επίσης να αναφέρουμε την διεθνή Σύμβαση για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα (SOLAS). Πρόκειται για τη σημαντικότερη συνθήκη που αφορά στην ασφάλεια των εμπορικών πλοίων. Βασικό αντικείμενο της Σύμβασης είναι ο καθορισμός των ελάχιστων κριτηρίων ασφάλειας για την κατασκευή, εξοπλισμό και λειτουργία των πλοίων. Υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να ιδρύσουν υπηρεσίες έρευνας και διάσωσης και τους πλοιάρχους να παρέχουν βοήθεια σε όσους κινδυνεύουν στη θάλασσα.

Το κεκτημένο της Ένωσης ενσωματώνει τις πιο έντονες ανησυχίες για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και την διατήρηση της βιοποικιλότητας του ευρωπαϊκού οικοσυστήματος όπως αυτό εκφράζεται κατά τόπους. Η οδηγία-πλαίσιο

³⁴ http://ec.europa.eu/world/enp/funding_en.htm

³⁵ Εγκρίθηκε το 1982, και τέθηκε σε ισχύ το 1994. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα όλα τα κράτη μέλη της είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας

για τη θαλάσσια στρατηγική (ΟΠΘΣ)³⁶ αποτελεί τον δεύτερο περιβαλλοντικό πυλώνα της ΟΘΠ[25] και απαιτεί από τα κράτη μέλη να ενεργήσουν για την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης στα θαλάσσια ύδατα μέχρι το 2020, να υιοθετήσουν οικοσυστημική προσέγγιση και να διασφαλίσουν ότι οι πιέσεις τις οποίες ασκούν οι δραστηριότητες του ανθρώπου δεν θέτουν σε κίνδυνο την καλή κατάσταση του περιβάλλοντος. Τα κράτη μέλη που έχουν κοινή θαλάσσια περιοχή ή υποπεριοχή και χρησιμοποιούν περιφερειακές δομές για λόγους συντονισμού οφείλουν να συνεργάζονται μεταξύ τους καθώς και με τρίτες χώρες.

Η ΟΠΘΣ δεν ρυθμίζει άμεσα τις θαλάσσιες δραστηριότητες, πρέπει όμως να ληφθεί υπόψη ο αντίκτυπός τους για τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης.

Μια άλλη πολύ σημαντική οδηγία πλαίσιο είναι η οδηγία για τα ύδατα (ΟΠΥ)³⁷, η οποία περιέχει διατάξεις που εφαρμόζονται στα παράκτια και στα μεταβατικά ύδατα, απαιτεί από τα κράτη μέλη να δημοσιεύσουν σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (ΣΔΛΑΠ) μέχρι τον Δεκέμβριο 2009. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη συγκρότησαν φορείς αρμόδιους για τα ύδατα οι οποίοι πρέπει να συνεργάζονται προκειμένου να διασφαλίσουν την τήρηση της ΟΠΥ σε ό, τι αφορά τις διασυνοριακές περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού.

Η οδηγία για τους οικότοπους και η οδηγία για τα πτηνά (NATURA 2000)³⁸ απαιτούν από τα κράτη μέλη να προσδιορίσουν και να προστατεύσουν περιοχές για τη διατήρηση των ειδών ή των οικοτόπων που φιλοξενούν. Έχει ξεκινήσει ο χαρακτηρισμός των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών και απαιτούνται τα κατάλληλα μέτρα διαχείρισης. Η οδηγία για τους οικότοπους απαιτεί εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα σχέδια ή τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο σε τόπο του NATURA 2000.

Η οδηγία για την στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ)³⁹ απαιτεί εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, πρόβλεψη για διαβουλεύσεις (μεταξύ άλλων και διασυνοριακές), εκτίμηση εναλλακτικών δυνατοτήτων και μέτρα για την πρόληψη και/ή τον μετριασμό των δυσμενών συνεπειών. Η οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων προβλέπει παρόμοιες απαιτήσεις για τα έργα.

5.8 Κοινή αλιευτική πολιτική (ΚΑΠ)

Η ΚΑΠ αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ. Καλό παράδειγμα της ολοκληρωμένης διαχείρισης του θαλάσσιου χώρου δια μέσου των τομεακών πολιτικών αποτελεί η απόφαση (που βασίζεται στο άρθρο 9 του βασικού κανονισμού για την ΚΑΠ)⁴⁰ την οποία εξέδωσε η Επιτροπή κατόπιν αιτήματος της ολλανδικής

³⁶ 2008/56/EK

³⁷ 2000/60/EK

³⁸ 79/409/EOK, ΕΕ L 103, 25.04.1979 (Οδηγία για τα πτηνά) και 92/43/EOK, ΕΕ L 206, 22.07.1992 (Οδηγία για τους οικότοπους).

³⁹ 2001/42/EK, ΟJ L 197

⁴⁰ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2371/2002.

κυβέρνησης προκειμένου να προστατευθεί ένας οικότοπος στην ολλανδική ακτή της Βορείου θαλάσσης (περιοχή Voordelta)⁴¹. Λόγω της αλληλεπίδρασης μεταξύ αλιείας και οικοσυστήματος και της κινητικότητας των αποθεμάτων ιχθύων, μια συνετική ΚΑΠ θα είναι επωφελής για τη βιώσιμη διαχείριση της αλιείας στα ύδατα της ΕΕ.

Η Επιτροπή ανήγγειλε την έκδοση ανακοίνωσης η οποία αφορά στρατηγική για την βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής υδατοκαλλιέργειας. Κύριες προκλήσεις για την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας αποτελούν ο αυξανόμενος ανταγωνισμός για τον θαλάσσιο και τον παράκτιο χώρο και η ποιότητα του ύδατος. Η ΚΑΠ μπορεί να προσφέρει κατευθύνσεις και αξιόπιστα δεδομένα για τον τρόπο άσκησης των δραστηριοτήτων.

Στόχος της ΚΑΠ είναι να διασφαλίσει ότι οι κλάδοι της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας είναι περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμοι και ότι αποτελούν πηγή υγιεινών τροφίμων για τους πολίτες της ΕΕ. Παράλληλα, η ΚΑΠ επιδιώκει να προωθήσει έναν δυναμικό κλάδο αλιείας και να εξασφαλίσει ένα εύλογο επίπεδο διαβίωσης για τις κοινότητες που ζουν από την αλιεία.

Αν και η μεγιστοποίηση των αλιευμάτων έχει μεγάλη σημασία, εντούτοις πρέπει να ισχύουν κάποια όρια. Πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι αλιευτικές πρακτικές δεν υπονομεύουν την αναπαραγωγική ικανότητα των ιχθυοπληθυσμών. Η σημερινή πολιτική ορίζει ότι για το διάστημα 2015 - 2020 θα πρέπει να προβλεφθούν όρια αλιευμάτων, τα οποία θα είναι βιώσιμα και θα συμβάλουν στη μακροπρόθεσμη διατήρηση των ιχθυαποθεμάτων.

Μέχρι σήμερα, δεν έχει γίνει απόλυτα κατανοητός ο αντίκτυπος της αλιείας στο ευάλωτο θαλάσσιο περιβάλλον. Για τον λόγο αυτό, η ΚΑΠ υιοθετεί μια ασφαλή προσέγγιση η οποία αναγνωρίζει τον αντίκτυπο των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων σε όλα τα στοιχεία του οικοσυστήματος. Στόχος της είναι να γίνουν οι αλιευτικοί στόλοι επιλεκτικότεροι όσον αφορά τα αλιεύματα και παράλληλα να καταργηθεί σταδιακά η πρακτική της απόρριψης ανεπιθύμητων αλιευμάτων.

Μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής

Μια νέα Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ) συμφωνήθηκε από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2014. Η νέα ΚΑΠ έχει ως στόχο να επαναφέρει τα αλιευτικά αποθέματα σε βιώσιμα επίπεδα, να θέσει τέλος σε σπάταλες αλιευτικές πρακτικές και να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες απασχόλησης και ανάπτυξης στις παράκτιες περιοχές. Για να επιτύχει αυτούς τους στόχους, επικεντρώνεται στην απαγόρευση των απορρίψεων, στην ισχυροποίηση του κλάδου και στην αποκέντρωση της λήψης αποφάσεων, στην ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, στην υποστήριξη της αλιείας μικρής κλίμακας, στη βελτίωση των επιστημονικών γνώσεων για την κατάσταση των αποθεμάτων και στην ανάληψη ευθύνης σε ξένα ύδατα μέσω των διεθνών συμφωνιών της ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) είναι το χρηματοδοτικό μέσο που θα στηρίζει την εφαρμογή της αναθεωρημένης Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής

⁴¹ http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/management_resources/environment/natura_2000_en.htm:

Κατευθυντήριες γραμμές της ΓΔ ΜΑΡΕ και της ΓΔ ΕΝΥ σε ό, τι αφορά μέτρα στον τομέα της αλιείας για τους θαλάσσιους τόπους του Natura 2000.

(ΚΑΠ) και θα συμβάλλει στην τόνωση της Ευρωπαϊκής Γαλάζιας Οικονομίας. Στις 25 Ιανουαρίου, επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) για την περίοδο 2014-2020. Η συμφωνία αποτελεί σημαντική πρόοδο για τη λειτουργία του ΕΤΘΑ που αναμένεται να ξεκινήσει κάποια στιγμή εφέτος, μόλις το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει τα σχετικά κείμενα τον Απρίλιο 2014.

Το ΕΤΘΑ θα στηρίζει την ανασύσταση των ιχθυοποθεμάτων, τη μείωση των επιπτώσεων της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον και την προοδευτική κατάργηση της σπάταλης πρακτικής των απορρίψεων. Επίσης, θα στηρίζει την αλιεία μικρής κλίμακας, τους νεαρούς αλιείς και την τοπική αλιεία. Θα τονώσει την καινοτομία, θα βοηθά τις κοινότητες να διαφοροποιήσουν τις οικονομίες τους και θα χρηματοδοτεί σχέδια που σκοπεύουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις παράκτιες περιοχές της Ευρώπης. Το ταμείο θα στηρίζει επίσης την Ευρωπαϊκή Υδατοκαλλιέργεια, ώστε να μπορέσει ο κλάδος να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές του.

5.9 Η χρήση του ΘΧΣ και οι αρχές του

Η αειφόρος διαχείριση των θαλάσσιων περιοχών εξαρτάται από την κατάσταση του σχετικού οικοσυστήματος. Σύμφωνα με την ΟΘΠ η προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα αποτελεί καθολική αρχή για τον ΘΧΣ. Οι επίγειες δραστηριότητες μπορεί να έχουν άμεσο αντίκτυπο στις θαλάσσιες περιοχές ωστόσο ο ΘΧΣ διαχειρίζεται μόνο τις θαλάσσιες δραστηριότητες και τις δραστηριότητες στα παράκτια ύδατα. Το πεδίο του ΘΧΣ σε ό, τι αφορά τη γεωγραφική κάλυψη θα διαφέρει ανάλογα με τις συνθήκες της περιοχής. Η ανάπτυξη του ΘΧΣ πρέπει να λαμβάνει υπόψη και, εφόσον είναι δυνατόν, να συμβάλει στην εφαρμογή πολλών διεθνών και κοινοτικών άμεσα συναφών νομοθετικών μέσων, ιδίως στον τομέα του περιβάλλοντος. Η εφαρμογή της οδηγίας ΟΠΘΣ είναι π.χ. ιδιαίτερα σημαντική στο πλαίσιο αυτό.

Η διαχείριση των θαλάσσιων χώρων μέσω του ΘΧΣ πρέπει λοιπόν να βασίζεται στο είδος των σχεδιαζόμενων ή υφιστάμενων δραστηριοτήτων και στον αντίκτυπό τους στο περιβάλλον. Ένα θαλάσσιο χωροταξικό σχέδιο δεν χρειάζεται να καλύπτει το σύνολο μιας περιοχής (π.χ. την ΑΟΖ ενός κράτους μέλους).

Για τις περιοχές πολλών χρήσεων ή για τις ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές, μπορεί να χρειαστεί ένα περιοριστικότερο θαλάσσιο χωροταξικό σχέδιο, ενώ για τις περιοχές με λιγότερες χρήσεις μπορεί να επαρκούν οι γενικές αρχές διαχείρισης. Η απόφαση για την επιλογή αυστηρότερης ή περισσότερο ευέλικτης προσέγγισης λαμβάνεται κατόπιν αξιολόγησης.

Ο ΘΧΣ λαμβάνει τρεις διαστάσεις και αφορά τις δραστηριότητες **(α) στον θαλάσσιο βυθό, (β) στη στήλη ύδατος και (γ) στην επιφάνεια**. Με τον τρόπο αυτό ο ίδιος χώρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διαφορετικούς σκοπούς. Ο χρόνος πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ως τέταρτη διάσταση, δεδομένου ότι μπορεί να μεταβάλλεται διαχρονικά η συμβατότητα μεταξύ των χρήσεων και της "ανάγκης διαχείρισης" μιας συγκεκριμένης θαλάσσιας περιοχής.

5.10 Καθορισμός στόχων για τον προσανατολισμό του ΘΧΣ

Ο ΘΧΣ πρέπει να χρησιμοποιείται για τη διαχείριση των υπό εξέλιξη δραστηριοτήτων και τον προσανατολισμό της μελλοντικής ανάπτυξης μιας θαλάσσιας περιοχής. Ένα στρατηγικό σχέδιο για την σφαιρική διαχείριση ενός θαλάσσιου χώρου πρέπει να περιλαμβάνει λεπτομερείς στόχους. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να καθιστούν δυνατή τη διαιτησία σε περίπτωση συγκρουόμενων τομεακών συμφερόντων.

Πέρα από τους λεπτομερείς στόχους χρειάζεται και διαφάνεια για όλα τα έγγραφα και τις συναφείς με τον ΘΧΣ διαδικασίες. Τα διάφορα στάδιά του πρέπει να είναι εύκολα κατανοητά από το ευρύ κοινό. Έτσι ενημερώνονται πλήρως όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, επομένως υπάρχει μεγαλύτερη προβλεψιμότητα, αποδοχή και συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων.

Για την ευρεία αποδοχή, την ταύτιση και στήριξη στην εφαρμογή του, είναι εξίσου σημαντικό να εμπλακούν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (ακόμα και κράτη), περιλαμβανομένων των παράκτιων περιοχών, κατά το δυνατόν ενωρίτερα στη διαδικασία σχεδιασμού. Με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων εξασφαλίζεται επίσης μια πηγή γνώσεων χάρη στην οποία μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά το επίπεδο του ΘΧΣ.

Η διασυννοριακή συνεργασία λοιπόν είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της συνοχής των σχεδίων για τα οικοσυστήματα. Θα οδηγήσει στην ανάπτυξη κοινών προτύπων και διαδικασιών και σε καλύτερης ποιότητας ΘΧΣ. Ορισμένες οργανώσεις όπως η HELCOM έχουν ήδη ξεκινήσει αυτό το έργο.

Ο συντονισμός μεταξύ των κρατών αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα και καταρτίζονται σχέδια συνεργασιών. Ο ΘΧΣ καλείται λοιπόν να απλουστέψει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και επιταχύνει τις διαδικασίες έκδοσης αδειών προς όφελος των θαλάσσιων χρηστών και των θαλάσσιων επενδύσεων. Για συντονισμένα και οριζόντια σχέδια χρειάζεται η ενιαία ή ευθυγραμμισμένη διαδικασία υποβολής αιτήσεων και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σωρευτικές συνέπειες. Ο εσωτερικός συντονισμός των θαλάσσιων ζητημάτων στα κράτη μέλη, που προτείνεται με τις κατευθυντήριες γραμμές για μια ενοποιημένη προσέγγιση της θαλάσσιας πολιτικής, πρέπει επίσης να ευνοεί την εφαρμογή του ΘΧΣ. Οι εξελίξεις στα κράτη μέλη (π.χ. θαλάσσιος νόμος του Ηνωμένου Βασιλείου και της Σκωτίας) δείχνουν ότι οι εθνικές αρχές θέλουν να καρπωθούν τα σχετικά οφέλη μέσω της δημιουργίας συντονιστικού διοικητικού φορέα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι ο ΘΧΣ δεν αποτελεί επανάληψη του επίγειου χωροταξικού σχεδιασμού στη θάλασσα, λόγω του τρισδιάστατου χαρακτήρα του και λόγω του γεγονότος ότι ο ίδιος θαλάσσιος χώρος ενδέχεται να προσφέρεται για πολλές χρήσεις υπό τον όρο ότι είναι συμβατές. Ωστόσο, όπως με τον επίγειο σχεδιασμό τέθηκε ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο για τη διαχείριση της γης, πρέπει και ο ΘΧΣ να είναι νομικά δεσμευτικός προκειμένου να είναι αποτελεσματικός. Θα μπορούσε επίσης να τεθεί θέμα κατάλληλου διοικητικού πλαισίου για ΘΧΣ.

Ο ΘΧΣ αναπτύσσεται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Βασίζεται σε δεδομένα και πληροφορίες που πιθανόν ποικίλουν διαχρονικά. Η διαδικασία σχεδιασμού πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτη, ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στις αλλαγές αυτές και να επιτρέπει την αναθεώρηση των σχεδίων σε εύθετο χρόνο. Για

την τήρηση των δύο αυτών απαιτήσεων, στον ΘΧΣ πρέπει να ενσωματώνεται ένας μηχανισμός διαφανούς τακτικής παρακολούθησης και αξιολόγησης.

5.11 Σχέση του ΘΧΣ με την ΟΔΠΖ

Αποτελεί πρόκληση η επίτευξη συνοχής μεταξύ συστημάτων επίγειου (περιλαμβανομένων των παράκτιων ζωνών) και θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού. Οι παράκτιες ζώνες αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ της θαλάσσιας και εδαφικής ανάπτυξης. Οι περιοχές αποστράγγισης ή ο αντίκτυπος στη γη από δραστηριότητες όπως η γεωργία και η αστική ανάπτυξη αποκοτούν μεγάλη σημασία στο πλαίσιο του ΘΧΣ. Για το λόγο αυτό πρέπει ο επίγειος χωροταξικός σχεδιασμός να συντονίζεται με τον ΘΧΣ.

Οι αντίστοιχες υπηρεσίες πρέπει να συνεργάζονται τόσο μεταξύ τους όσο και με τους ενδιαφερόμενους, προκειμένου να διασφαλισθεί η συνοχή. Η θάλασσα δεν αποτελεί αντικείμενο ατομικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας όπως η γη· οι όροι χωροταξικού σχεδιασμού είναι διαφορετικοί στη θάλασσα και στην ξηρά. Η μετάβαση από τον χωροταξικό σχεδιασμό της γης σε εκείνον της θάλασσας είναι κρίσιμης σημασίας και απαιτεί συνοχή μεταξύ θαλάσσιων και χερσαίων στρατηγικών και σχεδίων, καθώς και συνεκτική εφαρμογή τους. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε μια χωροταξική στρατηγική για τον μεταβατικό χώρο μεταξύ ξηράς και θάλασσας, ο οποίος αποτελεί μέρος της διαδικασίας της ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) (Κουσούρης Θ., 2009). Εξ ου και οι στενοί δεσμοί μεταξύ του ΘΧΣ σε παράκτια ύδατα και της ΟΔΠΖ

Στα θαλάσσια ύδατα και στις παράκτιες ζώνες, τα οικοσυστήματα και οι θαλάσσιοι και παράκτιοι πόροι υπόκεινται σε σημαντικές πιέσεις. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, καθώς και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, οι κίνδυνοι φυσικών καταστροφών και η δυναμική των ακτογραμμών που μπορεί να παρουσιάζουν διάβρωση ή να έχουν πραγματοποιηθεί σε αυτές προσχώσεις, μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση, καθώς και στα παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα, οδηγώντας σε υποβάθμιση της περιβαλλοντικής κατάστασης, σε απώλεια της βιοποικιλότητας και σε υποβάθμιση των οικοσυστημικών υπηρεσιών. Θα πρέπει να ληφθούν δεόντως υπόψη οι διάφορες αυτές πιέσεις στη δημιουργία θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων και στρατηγικών για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Επιπλέον, τα υγιή παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα και οι πολλαπλές υπηρεσίες που συνδέονται με αυτά, εφόσον ενταχθούν σε αποφάσεις προγραμματισμού, μπορεί να επιφέρουν σημαντικά οφέλη όσον αφορά την παραγωγή τροφίμων, την αναψυχή και τον τουρισμό, τον μετριασμό των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή, καθώς και τον έλεγχο της δυναμικής των ακτογραμμών και την πρόληψη των καταστροφών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε την οδηγία πλαίσιο για την θαλάσσια στρατηγική και την συμβολή της στην προστασία του οικοσυστήματος από την μια αλλά και την ρύθμιση του ΘΧΣ και της ΟΔΠΖ από την άλλη. Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός και η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών λοιπόν πρέπει να εφαρμόζουν την προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 παράγραφος 3 της οδηγίας 2008/56/EK που θα εξετάσουμε στην συνέχεια, ώστε να διασφαλίζεται ότι η σωρευτική πίεση που ασκείται από όλες τις δραστηριότητες διατηρείται σε επίπεδα που είναι συμβατά με την επίτευξη της

καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και ότι η ικανότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων να ανταποκρίνονται σε ανθρωπογενείς μεταβολές δεν τίθεται σε κίνδυνο, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν και την αειφόρο χρήση των θαλάσσιων αγαθών και υπηρεσιών από τη σημερινή και από τις μελλοντικές γενεές.

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός και η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών θα συμβάλουν, μεταξύ άλλων, στην επίτευξη των στόχων της οδηγίας 2009/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Απριλίου 2009, για την προώθηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές¹⁹, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2371/2002 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2002, για τη διατήρηση και βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής²⁰, της απόφασης αριθ. 884/2004/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 1692/96/EK περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών²¹, της οδηγίας 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, της οδηγίας 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, περί θεσπίσεως πλαισίου για κοινοτική δράση στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον, της στρατηγικής βιοποικιλότητας της ΕΕ για το 2020²², του χάρτη πορείας προς μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους της²³, της στρατηγικής της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή²⁴ καθώς και, ενδεχομένως, της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, περιλαμβανομένων των θαλάσσιων λεκανών και των μακροπεριφερειακών στρατηγικών.

Μέσω των θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων και των στρατηγικών για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, τα κράτη μέλη μπορούν να μειώσουν τον διοικητικό φόρτο και τις διοικητικές δαπάνες, καθώς και τις δαπάνες με τις οποίες επιβαρύνονται για την εφαρμογή της λοιπούς συναφούς ενωσιακής νομοθεσίας. Τα χρονοδιαγράμματα για τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια και οι στρατηγικές για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών θα πρέπει, συνεπώς, να είναι συνεπή με τα χρονοδιαγράμματα που προβλέπονται σε άλλες σχετικές νομοθεσίες, και ιδίως: στην οδηγία 2009/28/EK, η οποία προβλέπει ότι το οικείο κράτος μέλος μεριμνά ώστε το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020 αντιστοιχεί σε ποσοστό τουλάχιστον 20%, και η οποία καθορίζει διαδικασίες συντονισμού της έγκρισης, πιστοποίησης και προγραμματισμού, στις οποίες περιλαμβάνεται ο χωροταξικός σχεδιασμός ως σημαντική συμβολή στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Στην οδηγία 2008/56/EK και στο παράρτημα Α σημείο 6 της απόφασης 2010/477/ΕΕ, όπου προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να επιτύχουν ή να διατηρήσουν καλή περιβαλλοντική κατάσταση για το θαλάσσιο περιβάλλον το αργότερο έως το έτος 2020 και όπου προσδιορίζεται ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, ως εργαλείο για τη στήριξη της προσέγγισης με βάση το οικοσύστημα όσον αφορά τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, προκειμένου να επιτύχουν καλή περιβαλλοντική κατάσταση· στην απόφαση αριθ. 884/2004/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 1692/96/EK περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών, η οποία απαιτεί το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών

να αναπτυχθεί με την προοπτική του 2020, ολοκληρώνοντας δίκτυα υποδομής χερσαίων, θαλασσίων και αεροπορικών μεταφορών.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι η κατάρτιση θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων και στρατηγικών για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών βασίζεται σε αξιόπιστα στοιχεία και για την αποφυγή πρόσθετου διοικητικού φόρτου, είναι απαραίτητο τα κράτη μέλη να συγκεντρώνουν τα καλύτερα διαθέσιμα δεδομένα και πληροφορίες, χρησιμοποιώντας τα υφιστάμενα μέσα και εργαλεία για τη συλλογή δεδομένων, όπως αυτά που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Γνώσεις για τη θάλασσα 2020».

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός και η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών είναι συμπληρωματικά εργαλεία. Τα γεωγραφικά τους εύρος αλληλεπικαλύπτει τα παράκτια και τα χωρικά ύδατα των κρατών μελών, όπου τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια θα χαρτογραφήσουν υφιστάμενες ανθρώπινες δραστηριότητες και θα εντοπίσουν την πιο αποτελεσματική μελλοντική τους χωροταξική ανάπτυξη, ενώ οι στρατηγικές για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών θα εξασφαλίσουν την ολοκληρωμένη διαχείριση των εν λόγω ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Εφόσον εφαρμοστούν από κοινού, θα βελτιώσουν τον χωροταξικό σχεδιασμό και τη διαχείριση της ενδιάμεσης ζώνης μεταξύ ξηράς και θάλασσας.

5.12 Μια ισχυρή βάση δεδομένων και γνώσεων

Ο ΘΧΣ πρέπει να βασίζεται σε ακριβείς πληροφορίες και επιστημονική γνώση. Ο σχεδιασμός πρέπει να εξελίσσεται παράλληλα με τις γνώσεις (προσαρμοστική διαχείριση). Η Επιτροπή έχει δημιουργήσει διάφορα επιστημονικά εργαλεία και εργαλεία συλλογής δεδομένων τα οποία βοηθούν τον ΘΧΣ στη διαδικασία αυτή.

Μεταξύ τούτων περιλαμβάνεται το ευρωπαϊκό δίκτυο παρατήρησης των δεδομένων του θαλάσσιου περιβάλλοντος (EMODNET), μια ολοκληρωμένη βάση δεδομένων για θαλάσσιες κοινωνικοοικονομικές στατιστικές (την οποία επί του παρόντος αναπτύσσει η Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων), ο Ευρωπαϊκός Άτλαντας των Θαλασσών και η Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (Kopernikus). Η έρευνα με σκοπό τον μετασχηματισμό των δεδομένων σε ολοκληρωμένες γνώσεις που να μπορούν να στηρίξουν τον ΘΧΣ σε διαφορετικά επίπεδα μπορεί να διεξαχθεί στο πλαίσιο έργων που στηρίζονται από τη στρατηγική της ΕΕ για τη θάλασσα και ναυτιλιακή έρευνα.

Η συγκέντρωση δεδομένων και σχετικών γνώσεων πρέπει να διεξαχθεί με βάση τη συνεργασία εντός θαλάσσιων περιοχών, όχι μόνο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά και με άλλα μέρη εντός των εν λόγω περιοχών: τρίτες χώρες, περιφερειακούς οργανισμούς, καθώς και άλλους εμπλεκόμενους.

5.13 Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με εκτεταμένα θαλάσσια σύνορα. Ένα μεγάλο μέρος της οικονομίας της έχει στραμμένο το μέτωπό της στον θαλάσσιο και παράκτιο χώρο, ενώ οι θάλασσες της παρουσιάζουν έντονο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Ως εκ τούτου, η ευρωπαϊκή θαλάσσια πολιτική βρίσκει στην περίπτωση της Ελλάδας ένα ιδανικό πεδίο για εφαρμογή. Η ευρωπαϊκή θαλάσσια πολιτική είναι ολιστική, γι' αυτό και η συμπεριφορά της Ελλάδας θα πρέπει να είναι ανάλογη (Γλυνός, Γ 2011). Το γεγονός ότι η θάλασσα απαντάται στα περισσότερα ελληνικά συμφέροντα, θα πρέπει να οδηγεί, σε εσωτερικό πρωτίστως επίπεδο, σε συνεργασίες (συναρμόδια Υπουργεία) με στόχο την συνολική εξυπηρέτηση αυτών των συμφερόντων.

Γεωγραφικά, η Ελλάδα περιβάλλεται από το Αιγαίο Πέλαγος και το Ιόνιο Πέλαγος, τα οποία ανήκουν στη Μεσόγειο Θάλασσα, που κι αυτή με τη σειρά της ανήκει στον Βόρειο Ατλαντικό Ωκεανό. Στο Αιγαίο Πέλαγος αναγνωρίζονται μικρότερα πελάγη, όπως το Θρακικό, το Μυρτώο, το Ικάριο, το Καρπάθιο, το Κρητικό και το Λιβυκό. Πέραν των χερσαίων συνόρων, στους χάρτες της Ελληνικής επικράτειας δεν εμφανίζονται θαλάσσιες συνοριακές γραμμές, παρά μόνο προς την πλευρά της Τουρκίας. Προκύπτει επομένως αδυναμία καθορισμού των Ελληνικών θαλασσών καθώς και υπολογισμού της έκτασής των.

Από την άλλη πλευρά, από τη συνολική έκταση της χώρας (131.957 τετρ. χλμ.) τα 1.243 τετρ. χλμ. αποτελούν εσωτερικά ύδατα. Εικάζεται ότι τα τελευταία δεν αφορούν θαλάσσια τμήματα εσωτερικά των γραμμών βάσης, αλλά σχεδόν αποκλειστικά λίμνες και ποτάμια, τα οποία είναι σχετικά μικρά, με τη μεγαλύτερη Ελληνική λίμνη να μην ξεπερνά σε έκταση τα 100 τετρ. χλμ.⁴²

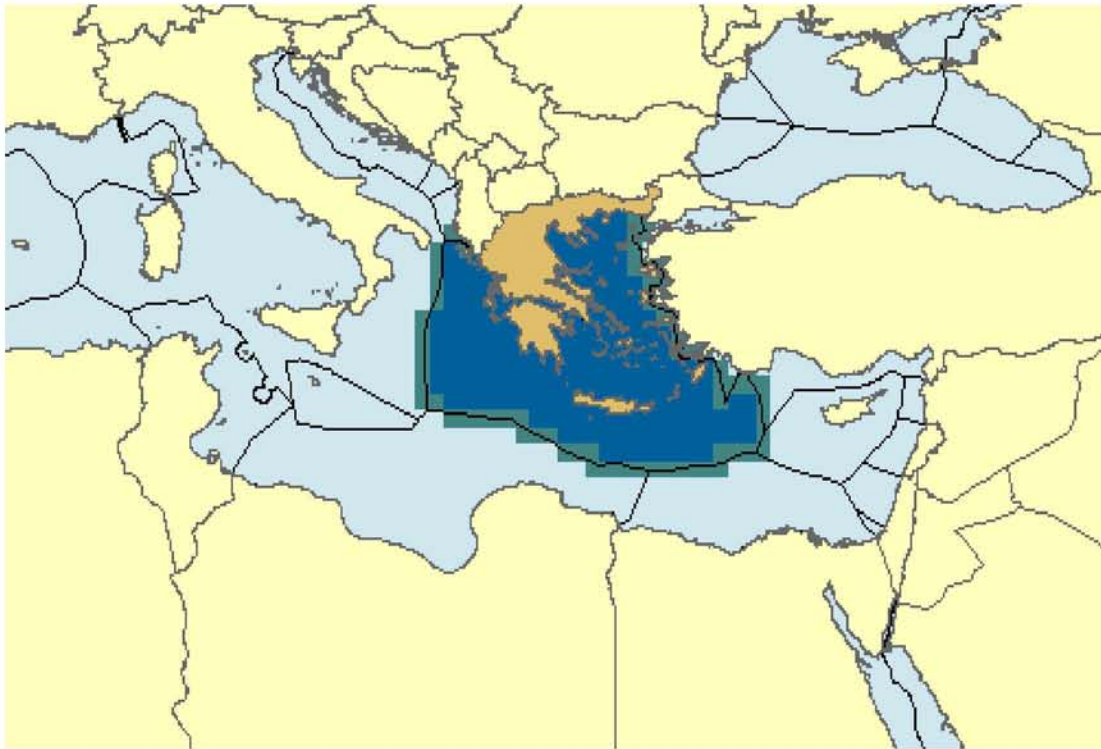
Ο ΘΧΣ, ως κρατική πολιτική, δεν μπορεί παρά να αφορά κατ' αρχήν τα χωρικά ύδατα ενός κράτους, τηρουμένων των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS,). Πέραν αυτών, η μέχρι σήμερα διεθνής πρακτική αποδέχεται την εφαρμογή του ΘΧΣ μέχρι τα όρια της ΑΟΖ, όπως η τελευταία ορίζεται από την UNCLOS.

Είναι σαφές, επομένως, ότι υπεισέρχονται θέματα καθορισμού των χωρικών υδάτων αλλά και καθορισμού της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ), σε όλες τις θάλασσες που περιβάλλουν την Ελλάδα, ηπειρωτική και νησιωτική. Επομένως, τα θέματα γεωπολιτικής εμπλέκονται σε μεγάλο βαθμό στην περίπτωση της Ελλάδας, αφού έχει κοινά θαλάσσια σύνορα, όχι μόνο με την Αλβανία και την Τουρκία, αλλά και με την Ιταλία, τη Λιβύη, την Αίγυπτο και την Κύπρο.

Η Ελλάδα, κάνοντας χρήση των δικαιωμάτων που της παρέχει το Διεθνές Δίκαιο, μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε φυσικούς πόρους, μη ρυθμιζόμενους από το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, με πολλαπλά οφέλη για την οικονομία της⁴³. Παρά όμως αυτήν τη δυνατότητα, ο δημόσιος πολιτικός διάλογος στη χώρα μας περιστρέφονταν, μέχρι και πρόσφατα, γύρω από την υφαλοκρηπίδα ωσάν να μην υπήρχε ΑΟΖ. Ύστερα όμως από την υπογραφή συμφωνίας (delimitation agreement) μεταξύ της Κύπρου με το Ισραήλ για την

⁴² [ΕΣΥΕ 2006].

Κυπριακή ΑΟΖ, αλλά κυρίως μετά την προκήρυξη των πρώτων ερευνών για την εξόρυξη υδρογονανθράκων στην δικαιούμενη περιοχή, ο δημόσιος διάλογος θυμήθηκε με αρκετή καθυστέρηση την υπόθεση της ΑΟΖ.

Αν και ο καθορισμός Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (και η εν συνεχεία υλοποίηση ΘΧΣ) φαντάζει να είναι ένα σημαντικό πρόβλημα στις διμερείς σχέσεις της Ελλάδας με αρκετά από τα όμορά της κράτη, από την άλλη πλευρά, μια πρωτοβουλία ΘΧΣ στην Ελλάδα θα μπορούσε να αποτελέσει ευκαιρία «υπερπήδησης» του προβλήματος. Δηλαδή, στην προκειμένη περίπτωση ο ΘΧΣ μπορεί να αποτελέσει ένα «άλλοθι» για όποιον (γείτονα) εμφανίζεται να είναι εγκλωβισμένος σε παλαιότερες, άκαμπτες αποφάσεις του ή ακόμα να αποτελέσει ένα πλαίσιο/πεδίο ειρηνικής συνεργασίας σε ένα από τα λεγόμενα θέματα χαμηλής πολιτικής.

Θεσμικό Πλαίσιο Εφαρμογής & Διοικητικές Αρμοδιότητες

Στην Ελλάδα δεν ευρίσκεται σε εφαρμογή ένα με συνέπεια τηρούμενο καθολικό σύστημα ΟΔΠΖ. Δεν υφίσταται επομένως ζήτημα «προέκτασής» ενός υφιστάμενου παράκτιου σχεδιασμού προς τη θάλασσα, όπως συνιστάται από τη διεθνή πρακτική ως εναλλακτικό ενδεχόμενο της αυτοδύναμης ίδρυσης/υλοποίησης ΘΧΣ.

Από την άλλη πλευρά, στο πλαίσιο της υφιστάμενης βασικής νομοθεσίας για τη χωροταξία, ο Ελληνικός θαλάσσιος χώρος θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στην αρμοδιότητα του Γενικού Πλαισίου ΧΣ&ΑΑ, αλλά και στα αντίστοιχα Περιφερειακά Πλαίσια ΧΣ&ΑΑ, με κατάλληλη διεύρυνση των σχετικών προδιαγραφών σύνταξής των. Κι αυτό γιατί στο Ν. 2742/1999 αναφέρονται σκοποί (άρθρο 1) που ρητά καλύπτουν το «σύνολο του εθνικού χώρου».

Ήδη στο Γενικό Πλαίσιο ΧΣ&ΑΑ περιλαμβάνονται σχετικές αναφορές, με πιο χαρακτηριστικές αυτές για τη «βιώσιμη χρήση και διαχείριση του θαλάσσιου χώρου» (άρθρο 4, Βουλή των Ελλήνων, αριθμ. 6876/4871, ΦΕΚ Α'128/3.7.2008) και τη «Βελτίωση του

συντονισμού των δράσεων, που προωθούνται από τις ενδιαφερόμενες αρχές σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, τόσο στη θάλασσα, με σχέδια διαχείρισης θαλάσσιων περιοχών όπου χρειάζεται ...» (άρθρο 9). Ταυτόχρονα, βέβαια, ο θαλάσσιος χώρος και κατ' επέκταση ο ΘΧΣ θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο Ειδικού Πλαισίου ΧΣ&ΑΑ⁴⁴, τουλάχιστον πιλοτικά. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο προσδιορισμός της έκτασης των συμπεριλαμβανομένων κάθε φορά θαλάσσιων υδάτων.

Στο πλαίσιο της σημερινής τομεακής δομής του Ελληνικού κράτους, όπως αυτή εκφράζεται από τη δομή του Υπουργικού Συμβουλίου και την κατανομή αρμοδιοτήτων στα υπουργεία, και μόνο η χρήση του όρου «χωροταξία» επιβάλλει την πρωτοκαθεδρία του Υπ.

Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής όσον αφορά το σχεδιασμό και την παρακολούθηση υλοποίησης ενός ενδεχόμενου ΘΧΣ στις Ελληνικές θάλασσες. Ταυτόχρονα όμως, με τα θέματα των θαλασσών εμπλέκονται και άλλα υπουργεία. Μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές τέτοιες περιπτώσεις είναι και οι ακόλουθες:

- Το Υπ. Εθνικής Άμυνας, με προφανείς επιχειρησιακούς στόχους. Η Υδρογραφική Υπηρεσία του ΠΝ με αρμοδιότητα τη χαρτογράφηση των ελληνικών θαλασσών.
- Το Υπ. Προστασίας του Πολίτη ως εποπτεύουσα αρχή της αστυνομίας της θάλασσας, δηλαδή του Λιμενικού Σώματος.
- Το Υπ. Θαλάσσιων Υποθέσεων, Νήσων και Αλιείας, ασκεί τη Λιμενική Πολιτική και την Πολιτική Αλιείας, έχει αρμοδιότητα για τα δρομολόγια πλοίων, ενώ διαθέτει Γενική Γραμματεία Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής καθώς και Διεύθυνση Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος.
- Το Υπ. Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ως εποπτεύον την έρευνα (άρα και του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών).
- Το Υπ. Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας το οποίο ασχολείται με τις επενδύσεις, άρα και με ενδεχόμενες χρήσεις του θαλάσσιου χώρου.

Η εφαρμογή των ευρωπαϊκών αποφάσεων στην Ελλάδα, είτε σε επίπεδο εναρμόνισης της νομοθεσίας μας με το Κοινοτικό δίκαιο, είτε κατά το στάδιο της υλοποίησης πολιτικών, γίνεται, κατά παράδοση, με κάποια καθυστέρηση. Η ελληνική διοικητική μηχανή, βέβαια, παρουσιάζει σήμερα ένα περισσότερο ευρωπαϊκό πρόσωπο σε σχέση με το παρελθόν. Οι νομικές υπηρεσίες, για παράδειγμα, των Υπουργείων Εξωτερικών και Οικονομίας, σε μια προσπάθεια μεγιστοποίησης της αποτελεσματικότητάς τους, εστιάζουν πια περισσότερο στην πρόληψη, μέσα από την εξώδικη διευθέτηση των νομικών διαφορών με την Κοινότητα και λιγότερο στην εκ των υστέρων τακτοποίηση εκκρεμοτήτων. Παρόλα αυτά, κάποιες χρόνιες δυσλειτουργίες της ελληνικής διοίκησης, όπως θα δούμε παρακάτω, επιμένουν, με αποτέλεσμα να δοκιμάζονται τα όρια αντοχή των Κοινοτικών οργάνων.

Σε σχέση με τη θάλασσα πολιτική, τα μεγαλύτερα προβλήματα εναρμόνισης και υλοποίησης των Κοινοτικών αποφάσεων παρατηρούνται στον τομέα του περιβάλλοντος.

Ο κανονισμός 1967/2006 για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στην Μεσόγειο, για παράδειγμα, που είδαμε και παραπάνω, δεν έχει τύχει ολοκληρωμένης

⁴⁴ Τον Μάρτιο 2011 προκηρύχθηκε η εκπόνηση μελετών "Αξιολόγησης, αναθεώρησης και εξειδίκευσης Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης" των Περιφερειών της χώρας, ενώ ευρίσκεται υπό αναθεώρηση και το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής, το οποίο αποτελεί οιονεί Περιφερειακό Πλαίσιο ΧΣ&ΑΑ για την Περιφέρεια Αττικής.

εφαρμογής ως προς τις περιοχές προστασίας της αλιείας και την χαρτογράφηση των προστατευόμενων ενδιαιτημάτων.

Η οδηγία – πλαίσιο 2008/56 για τη θαλάσσια στρατηγική ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με αρκετή καθυστέρηση (Ιούνιο του 2011 αντί τον Ιούλιο του 2010)

Μία από τις αιτίες για την πλημμελή εφαρμογή από τη χώρα μας της Κοινοτικής νομοθεσίας για τη θαλάσσια πολιτική, είναι ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων της ελληνικής διοίκησης. Η Ε.Ε. προωθεί μια ενοποιημένη θαλάσσια διακυβέρνηση, όμως η ελληνική πλευρά, ενώ κατά καιρούς δείχνει τάση προσαρμογής, πολύ συχνά παλινωδει ή προχωρά σε δύσκολα βιώσιμους διοικητικά συνδυασμούς, χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς.

Κεφάλαιο 6

Θαλάσσια στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος

6.1 ΓΕΝΙΚΑ

Οι σύγχρονες τάσεις σχεδιασμού και διαμόρφωσης της πολιτικής περιβάλλοντος και των άλλων πολιτικών σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, καθώς και η ανάγκη αποτελεσματικής άσκησης των πολιτικών αυτών δημιουργούν νέους προσανατολισμούς και επιβάλλουν εμπειριστατωμένη αντιμετώπιση και τεκμηριωμένη ανάλυση των σύγχρονων προβλημάτων που έχουν επίπτωση στην ποιότητα της ζωής. Τα προβλήματα αυτά είναι όλο και περισσότερο αλληλένδετα μεταξύ τους και αυτό επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζονται, διαμορφώνονται και ασκούνται οι νέες πολιτικές.

Το θαλάσσιο περιβάλλον αποτελεί πολύτιμη κληρονομιά που πρέπει να προστατεύεται, να διαφυλάσσεται και, εφόσον είναι εφικτό, να αποκαθίσταται ώστε τελικά να διατηρείται η βιοποικιλότητα και να εξασφαλίζεται η πολυμορφία και η δυναμική του. Ωστόσο σήμερα το θαλάσσιο περιβάλλον αντιμετωπίζει σειρά απειλών που ενδέχεται να προκαλέσουν μη αναστρέψιμες και δυσανάλογες μεταβολές στα θαλάσσια οικοσυστήματα, με ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Στις απειλές αυτές περιλαμβάνονται οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, ο αντίκτυπος στην αλιεία, οι πετρελαιοκηλίδες, ο ευτροφισμός, η ρύπανση από απορρίψεις επικίνδυνων ουσιών. Ιδίως όμως η αλλαγή του κλίματος και οι αλιευτικές δραστηριότητες αποτελούν δύο από τις πλέον σημαντικές πιέσεις που ασκούνται στο θαλάσσιο περιβάλλον. Μεταξύ των επιπλέον δυσκολιών συγκαταλέγονται οι θεσμικοί φραγμοί που παρεμποδίζουν τη βελτίωση της προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος στην Ευρώπη καθώς και σοβαρά κενά στους τομείς της πληροφόρησης και των γνώσεων.

Η παρατηρούμενη υποβάθμιση του θαλασσίου περιβάλλοντος και η αντίστοιχη απώλεια οικολογικού κεφαλαίου θέτει σε κίνδυνο την παραγωγή πλούτου και τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης από τις θάλασσες. Το θαλάσσιο περιβάλλον δεν ακολουθεί τα υφιστάμενα γεωπολιτικά σύνορα. Είναι ως εκ φύσεως διασυνοριακό και κατά συνέπεια απαιτεί συνεργασία και κοινές αρχές. Με αυτές τις συνθήκες, είναι καταδικασμένη κάθε

προσπάθεια να αντιμετωπισθεί το θαλάσσιο περιβάλλον αποκλειστικά και μόνο σε εθνικό επίπεδο.

Τα κράτη που γειτονεύουν με κάποια θαλάσσια περιοχή θα μπορούσαν να καταλήξουν σε διαφορετικά συμπεράσματα όσον αφορά τις προσεγγίσεις, τις διαγνώσεις και τα προγράμματα των μέτρων που θα πρέπει να διαμορφωθούν, ανεξάρτητα από την ενότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Τα κράτη μπορεί να κινηθούν προς διαφορετικές ή ακόμη και αντιφατικές κατευθύνσεις, με διαφορετικές προθεσμίες για την ανάληψη της επιβεβλημένης δράσης, με συνέπεια η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος να αποδειχθεί αναποτελεσματική. Το αποτέλεσμα θα μπορούσε να είναι να μην επιτευχθεί καμία βελτίωση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Κατά καιρούς έχουν θεσπισθεί, διάφορα μέτρα, στο πλαίσιο άσκησης τομεακών πολιτικών τόσο σε επίπεδο κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με στόχο τον έλεγχο των δυσμενών επιπτώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον. Ωστόσο τα μέτρα αυτά, λόγω του διάσπαρτου και αποσπασματικού τους χαρακτήρα, αποδείχθηκε ότι δεν επαρκούν για ουσιαστική και αποτελεσματική προστασία. Αν και πολλά από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αναπτύξει εθνικά μέτρα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και συνεργάζονται ενεργώς στο πλαίσιο των αντιστοίχων διεθνών συμφωνιών, η επίτευξη προόδου έχει παρεμποδιστεί επειδή τα εθνικά μέτρα δεν επηρεάζουν τις δραστηριότητες άλλων χωρών που συνορεύουν με αυτά σε κάποια θαλάσσια περιοχή καθώς και επειδή η διεθνής συνεργασία, ιδίως στο πλαίσιο των περιφερειακών θαλάσσιων συμβάσεων, οδήγησε σε διφορούμενα αποτελέσματα λόγω της έλλειψης μηχανισμών επιβολής και ελέγχου της αντίστοιχης νομοθεσίας εκ μέρους των ως άνω οργανισμών. Έτσι η επιτακτική ανάγκη για μια συνολική και ολοκληρωμένη πολιτική η οποία να εστιάζεται στην προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος, οδήγησε στην υιοθέτηση της οδηγίας 2008/56/EK.

Η οδηγία 2008/56/EK αφορά αποκλειστικά και μόνο αυτό που δεν μπορούν να επιτύχουν ικανοποιητικά τα κράτη μέλη χωριστά, δηλαδή την καθιέρωση ενιαίου πλαισίου για ολόκληρη την ΕΕ, μέσω του οποίου να είναι δυνατή η αποτελεσματικότερη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Γενικός στόχος της θέσπισης αυτής της οδηγίας είναι η προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών και η διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Το υψηλό επίπεδο προστασίας που παρέχει στο θαλάσσιο περιβάλλον η κοινοτική οδηγία είναι καθοριστικής σημασίας για να εξασφαλισθεί η πλήρης αξιοποίηση του οικονομικού και κοινωνικού δυναμικού των θαλασσών. Παράλληλα η οδηγία συνεισφέρει σημαντικά στην ναυτιλιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την πλήρη αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού για την ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων με περιβαλλοντικά βιώσιμες μεθόδους.

Με την οδηγία καθιερώνεται ένα κοινό πλαίσιο για την ΕΕ εντός του οποίου είναι δυνατή η αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων θεσπίζοντας παράλληλα κοινές αρχές και προσεγγίσεις για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Αφήνονται μεγάλα περιθώρια για τη λήψη αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο, καθώς και για τον περιφερειακό συντονισμό. Η θέσπιση περιβαλλοντικών στόχων σε περιφερειακό επίπεδο και ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των απαιτούμενων μέτρων για την επίτευξη των ως άνω στόχων και, ως εκ τούτου, της ικανοποιητικής περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος για κάθε θαλάσσια περιφέρεια, επαφίεται στο καθεστώς κυριαρχίας και δικαιοδοσίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος της οδηγίας -πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική είναι να αποκατασταθεί η οικολογική υγεία των θαλασσών της Ευρώπης επιτυγχάνοντας και διατηρώντας την «καλή περιβαλλοντική τους κατάσταση» ως το 2021.

Δεδομένων των διαφορών όσον αφορά τις συνθήκες και τα προβλήματα του θαλασσίου περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθιερώνονται συγκεκριμένες θαλάσσιες ευρωπαϊκές περιφέρειες βάσει γεωγραφικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων. Έτσι εξασφαλίζεται ένα ολοκληρωμένο πολιτικό πλαίσιο στο οποίο λαμβάνονται υπόψη όλες οι πιέσεις και οι επιπτώσεις ενώ παράλληλα καθορίζονται σαφείς και επιχειρησιακές δράσεις με στόχο την αποτελεσματικότερη προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος.

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική καλύπτεται από το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον που εγκρίθηκε το 2002 και αποτελεί τον περιβαλλοντικό πυλώνα της θαλάσσιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6.2 Γενικές πληροφορίες για την Οδηγία Πλαίσιο 2008/56/ΕΚ

Τα θαλάσσια ύδατα υπό την κυριαρχία ή δικαιοδοσία των Κρατών Μελών της Ε.Ε. (Μεσόγειος, Βαλτική, Εύξεινος Πόντος και Β.Α. Ατλαντικός) ιδιαίτερης σημασίας από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη, δέχονται ισχυρές πιέσεις τόσο στους φυσικούς ενάλιους πόρους όσο και από την άσκηση λοιπών θαλάσσιων δραστηριοτήτων και άλλων από την παρακείμενη χέρσο και θα πρέπει να τύχουν προστασίας.

Για το σκοπό αυτό εκδόθηκε η Οδηγία Πλαίσιο 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική, η οποία στοχεύει στην προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και στην προστασία των πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.

Προκειμένου να επιτευχθεί ο γενικός αυτός στόχος η Ε.Ε. καλεί τα Κράτη Μέλη να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και να εφαρμόσουν τις απαραίτητες Θαλάσσιες Στρατηγικές, σε κάθε Θαλάσσια Περιοχή ή Υποπεριοχή ώστε να επιτύχουν έως το 2020 ή/και να διατηρήσουν την Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

«Θαλάσσια στρατηγική» είναι: η στρατηγική που χαράσσεται και εφαρμόζεται για κάθε συγκεκριμένη θαλάσσια υποπεριοχή σύμφωνα με συγκεκριμένο σχέδιο δράσης .

«Θαλάσσια Περιοχή ή Υποπεριοχή» είναι: μια θαλάσσια περιοχή ή υποπεριοχή που προσδιορίζεται και οριοθετείται από την συνεκτίμηση των υδρολογικών, ωκεανογραφικών και βιογεωγραφικών χαρακτηριστικών και ορίζεται με σκοπό την ευκολότερη εφαρμογή των Θαλάσσιων Στρατηγικών. Οι Θαλάσσιες Υποπεριοχές που υπάγονται στην κυριαρχία και δικαιοδοσία της χώρας μας, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Θαλάσσιας Περιοχής της Μεσογείου Θαλάσσης και είναι:

- η Αδριατική Θάλασσα,
- το Ιόνιο Πέλαγος και η Κεντρική Μεσόγειος,

- το Αιγαίο Πέλαγος – Ανατολική Μεσόγειος (Θάλασσα της Λεβαντίνης).

«Καλή περιβαλλοντική κατάσταση» είναι: η περιβαλλοντική κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων, κατά την οποία τα ύδατα αυτά παρέχουν οικολογικά ποικίλους και δυναμικούς ωκεανούς και θάλασσες καθαρές, υγιείς και παραγωγικές στα πλαίσια των εγγενών συνθηκών τους και όπου η χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος βρίσκεται σε επίπεδο αειφορίας, διασφαλίζοντας έτσι τις δυνατότητες για χρήσεις και δραστηριότητες από τη σημερινή και τις μελλοντικές γενεές, δηλαδή:

α) Η δομή, οι λειτουργίες και διεργασίες των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, σε συνδυασμό με τους αντίστοιχους φυσιογραφικούς, γεωγραφικούς, γεωλογικούς και κλιματικούς παράγοντες, επιτρέπουν στα εν λόγω οικοσυστήματα να λειτουργούν πλήρως και να διατηρούν την ανθεκτικότητα τους απέναντι στην ανθρωπογενή περιβαλλοντική αλλαγή. Τα θαλάσσια είδη και οι οικοτόποι / ενδιαιτήματα προστατεύονται, η ανθρωπογενής υποβάθμιση της βιοποικιλότητας προλαμβάνεται και τα διάφορα βιολογικά στοιχεία που συνθέτουν το οικοσύστημα λειτουργούν σε ισορροπία.

β) Οι υδρομορφολογικές, φυσικές και χημικές ιδιότητες των οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των ιδιοτήτων εκείνων που προκύπτουν από ανθρώπινες δραστηριότητες υποστηρίζουν τα εν λόγω οικοσυστήματα. Οι ανθρωπογενείς εναποθέσεις ουσιών και ενέργειας, περιλαμβανομένου του θορύβου στο θαλάσσιο περιβάλλον δεν προκαλούν επιπτώσεις ρύπανσης.

Η Οδηγία 2008/56 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τη Θαλάσσια Στρατηγική ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το Ν. 3983/2011 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις»

Με τις διατάξεις του παραπάνω νόμου ενσωματώνονται οι βασικές έννοιες, οι απαιτήσεις και γενικότερα η φιλοσοφία της Οδηγίας για την θαλάσσια στρατηγική και παράλληλα ορίζονται τα πολιτικά και διοικητικά όργανα και διαδικασίες για την εφαρμογή της.

6.3 Γεωγραφικά Όρια

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Άρθρο 5, παρ. 1 της Οδηγίας 2008/56/EK κάθε κράτος μέλος είναι υποχρεωμένο να αναπτύξει μια στρατηγική για τα θαλάσσια ύδατά του. Απώτερος στόχος είναι η προστασία και η διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, με την προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών και τη διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Σύμφωνα με το Ν. 3983/2011, ο οποίος ενσωματώνει τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο εθνικό δίκαιο, σε σχέση με τα θαλάσσια ύδατα (κατά συνέπεια και σε σχέση με το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας) ισχύουν οι παρακάτω ορισμοί (Άρθρο 3, Ν. 3983/2011):

Ως «θαλάσσια ύδατα», νοούνται:

α) τα ύδατα, ο θαλάσσιος βυθός και το υπέδαφος στη θαλάσσια πλευρά της γραμμής βάσης από την οποία μετρείται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, έως τα όρια της περιοχής όπου η Ελληνική Δημοκρατία ή άλλο κράτος – μέλος έχει κυριαρχικά δικαιώματα ή/και ασκεί δικαιοδοσία, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, που κυρώθηκε με το ν. 2321 /1995 (Α' 136), και

β) τα παράκτια ύδατα, όπως ορίζονται στην περίπτωση ζ' της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του Ν. 3199/2003 (Α' 280), ο πυθμένας και το υπέδαφός του, στο βαθμό που ιδιαίτερες πτυχές της περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος δεν αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης από τον εν λόγω νόμο και το Π.Δ. 51/2007 (Α' 54) ή από άλλες εθνικές ή κοινοτικές διατάξεις.

Κάθε κράτος μέλος κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Οδηγία, οφείλει να λαμβάνει υπόψη ότι τα θαλάσσια ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του ακολουθούν τη διαίρεση των ευρωπαϊκών θαλασσών σε περιοχές και υποπεριοχές, όπως αυτή πραγματοποιείται στην Οδηγία (Άρθρο 4, Οδηγία 2008/56/EK).

Οι θαλάσσιες περιοχές και οι υποπεριοχές τους ορίζονται χάριν ευκολότερης εφαρμογής της παρούσας Οδηγίας, οριοθετούνται δε με συνεκτίμηση υδρολογικών, ωκεανογραφικών και βιογεωγραφικών χαρακτηριστικών. Πιο συγκεκριμένα, στην Οδηγία διακρίνονται οι θαλάσσιες περιοχές και υποπεριοχές που παρατίθενται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Θαλάσσια περιοχή	Υποπεριοχές
Βαλτική Θάλασσα	Δεν γίνεται διάκριση σε υποπεριοχές
Βορειοανατολικός Ατλαντικός Ωκεανός	Ευρύτερη Βόρεια Θάλασσα, συμπεριλαμβανομένου του Kattegat και του διαύλου της Μάγχης
	Κελτική Θάλασσα
	Βискаϊκός Κόλπος και ιβηρικές ακτές
	Ατλαντικός, Μακαρονησιακή βιογεωγραφική περιοχή, που ορίζεται από τα θαλάσσια ύδατα που περιβάλλουν τις Αζόρες Νήσους και τη Μαδέρα καθώς και τις Κανάριες Νήσους
Μεσόγειος Θάλασσα	Δυτική Μεσόγειος
	Αδριατική
	Ιόνιο Πέλαγος και Κεντρική Μεσόγειος
	Αιγαίο Πέλαγος - Ανατολική Μεσόγειος
Μαύρη Θάλασσα	Δεν γίνεται διάκριση σε υποπεριοχές

Πίνακας 1: Θαλάσσιες περιοχές και υποπεριοχές (Οδηγία 2008/56/EK)

Η Οδηγία παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη στην υιοθέτηση περαιτέρω υποδιαίρεσεων (λ.χ. Βόρειο, Νότιο, Κεντρικό Αιγαίο) με στόχο τη διαμόρφωση οικολογικά σχετιζόμενων περιοχών ο με μοναδική δέσμευση περιοχών τα όρια τους να συμπίπτουν με τα όρια των θαλάσσιων (υπο)περιοχών, όπως αυτές αναφέρονται προηγουμένως.

Η διάκριση σε θαλάσσιες περιοχές, υποπεριοχές (και ενδεχομένες υποδιαίρεσεις) αποτελεί βασική παράμετρο κατά την κατάρτιση της θαλάσσιας στρατηγικής, καθώς τόσο ο προσδιορισμός της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (Άρθρο 9), όσο και η θέσπιση περιβαλλοντικών στόχων (Άρθρο 10) πραγματοποιούνται σε επίπεδο της θαλάσσιας περιοχής ή υποπεριοχής, λαμβάνοντας υπόψη και την απαίτηση για συνεργασία και συντονισμό των

δραστηριοτήτων μεταξύ των κρατών μελών που μοιράζονται την ίδια θαλάσσια περιοχή ή υποπεριοχή.

Τέλος, για τους σκοπούς της Οδηγίας και ειδικότερα κατά τη διενέργεια της αρχικής αξιολόγησης των θαλάσσιων υδάτων τους, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν τη συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών καθώς και τις απαιτούμενες αναλύσεις (βασικών γνωρισμάτων και χαρακτηριστικών και της περιβαλλοντικής κατάστασης, κυριότερων πιέσεων και επιπτώσεων, οικονομική και κοινωνική) σε «περιοχές αξιολόγησης» (assessment areas). Οι περιοχές αξιολόγησης είναι δυνατόν να ταυτίζονται με τις θαλάσσιες (υπο)περιοχές ή να αποτελούν διακριτές υπομονάδες. Σε κάθε περίπτωση, τα όρια των περιοχών αξιολόγησης θα πρέπει να βρίσκονται σε αρμονία με τα όρια των θαλάσσιων περιοχών και υποπεριοχών.

Αναφορά (Reporting)

Η Ελλάδα, στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Οδηγία και το Ν. 3983/2011 είναι υποχρεωμένη να υποβάλει προς τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά όργανα τα γεωγραφικά όρια των περιοχών στις οποίες θα εφαρμοσθεί η θαλάσσια στρατηγική που θα αναπτυχθεί. Πιο συγκεκριμένα, οφείλει να υποβάλει όρια για:

- τα θαλάσσια ύδατα,
- θαλάσσιες περιοχές (εντός των θαλάσσιων υδάτων της),
- θαλάσσιες υποπεριοχές (εντός των θαλάσσιων υδάτων της),
- υποδιαιρέσεις των θαλάσσιων υποπεριοχών (εντός των θαλάσσιων υδάτων της)
- περιοχές αξιολόγησης (μόνο για τις ανάγκες της αρχικής αξιολόγησης)

Θαλάσσιες περιοχές

Τα θαλάσσια ύδατα της χώρας αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της θαλάσσιας περιοχής της Μεσογείου (Άρθρο 5, παρ. 1, Ν. 3983/2011).

Θαλάσσιες υποπεριοχές

Τα θαλάσσια ύδατα της χώρας εμπίπτουν στις θαλάσσιες υποπεριοχές της Μεσογείου Θαλάσσης (Άρθρο 5, παρ. 2, Ν. 3983/2011):

- i. Αδριατική Θάλασσα,
- ii. Ιόνιο Πέλαγος και Κεντρική Μεσόγειος,
- iii. Αιγαίο Πέλαγος – Ανατολική Μεσόγειο (Θάλασσα της Λεβαντίνης)

6.4 ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ – ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Δεν κρίθηκε απαραίτητη η περαιτέρω υποδιαίρεση των θαλάσσιων υποπεριοχών.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Βάσει Α) των κριτηρίων που τίθενται από την Οδηγία και το Ν. 3983/2011 και Β) της διαθεσιμότητας των υφιστάμενων στοιχείων για την εκπόνηση της αρχικής αξιολόγησης, οι προαναφερόμενες θαλάσσιες περιοχές χωρίστηκαν για την ανάγκη της εκπόνησης της αρχικής αξιολόγησης στις ακόλουθες περιοχές αξιολόγησης:

Θαλάσσια περιοχή	Υποπεριοχές	Περιοχές Αξιολόγησης	Κωδικός Περιοχής Αξιολόγησης
Μεσόγειος Θάλασσα	Αδριατική	Ιόνιο Πέλαγος - Αδριατική	MIC-EL-AA-IA
	Ιόνιο Πέλαγος και Κεντρική Μεσόγειος		
	Αιγαίο Πέλαγος - Ανατολική Μεσόγειος	Αιγαίο Πέλαγος	MAL-EL-AA-AE
		Βόρειο Αιγαίο	MAL-EL-AA-NA
		Κεντρικό Αιγαίο	MAL-EL-AA-CA
		Νότιο Αιγαίο	MAL-EL-AA-SA
		Θάλασσα Λεβαντίνης	MAL-EL-AA-LE

Πίνακας 2: Περιοχές αξιολόγησης

Τα επιμέρους χαρακτηριστικά για τα οποία απαιτείται συγκέντρωση πληροφοριών και υποβολή των σχετικών στοιχείων στα ευρωπαϊκά όργανα με σκοπό την αρχική αξιολόγηση, αναφέρονται στις περιοχές αξιολόγησης, όπως αυτές παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα.

6.5 ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Για κάθε συγκεκριμένη θαλάσσια υποπεριοχή της Μεσογείου, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 5 του Ν. 3983/2011 ,που εκτείνεται στα θαλάσσια ύδατα της χώρας μας, αναπτύσσεται

μία **Θαλάσσια Στρατηγική**, σύμφωνα με το ακόλουθο **σχέδιο δράσης** που περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

1.Προετοιμασία

1.α) αρχική αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης των αντίστοιχων υδάτων και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σε αυτά, σύμφωνα με το άρθρο του Ν. 3983/2011,

1.β) προσδιορισμός των χαρακτηριστικών της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των αντίστοιχων υδάτων, σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν. 3983/2011,

1.γ) καθορισμός αναλυτικής δέσμης περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών με στόχο τον προσανατολισμό των δράσεων προς μια καλή περιβαλλοντική κατάσταση στο θαλάσσιο περιβάλλον, σύμφωνα με το Άρθρο 10 του Ν.3983/2011,

2. Τα προγράμματα παρακολούθησης για τη συνεχή εκτίμηση της περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων που θεσπίζονται σύμφωνα με την Παράγραφο 1 του Άρθρου 11 του Ν.3983/2011,

3. Τα προγράμματα μέτρων για να επιτευχθεί ή να διατηρηθεί στα θαλάσσια ύδατα η καλή περιβαλλοντική κατάσταση, που καταρτίζονται σύμφωνα με την Παράγραφο 2 του Άρθρου 12 του Ν.3983/2011

6.6 Αρχική Αξιολόγηση Θαλάσσιων Υδάτων

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τα συνοπτικά στοιχεία που αφορούν την **αρχική αξιολόγηση της περιβαλλοντικής** κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 3983/2011 η αρχική αξιολόγηση βασίζεται στα υφιστάμενα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα και περιλαμβάνει:

- Ανάλυση των βασικών γνωρισμάτων και χαρακτηριστικών και της υφιστάμενης περιβαλλοντικής κατάστασης των εν λόγω υδάτων, με βάσει τους ενδεικτικούς καταλόγους στοιχείων του Ν. 3983/2011. Η ανάλυση αυτή καλύπτει του τύπους οικοτόπων/ενδιαιτημάτων, τα βιολογικά στοιχεία, τα φυσικά, χημικά και γεωλογικά χαρακτηριστικά καθώς και την υδρομορφολογία.
- Ανάλυση των κυριότερων πιέσεων και επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας, στην περιβαλλοντική κατάσταση των εν λόγω υδάτων η οποία: α) βασίζεται στους ενδεικτικούς καταλόγους στοιχείων του Ν.3983/2011, η οποία καλύπτει την ποιοτική και ποσοτική αναλογία των επί μέρους πιέσεων, καθώς και τις διακρινόμενες τάσεις, β) καλύπτει τις κύριες αθροιστικές και συνεργιστικές επιπτώσεις και γ) λαμβάνει υπόψη τις σχετικές αξιολογήσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με την υφιστάμενη ή εθνική νομοθεσία.
- Οι αναλύσεις των προηγούμενων παραγράφων λαμβάνουν επίσης υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν τα «παράκτια ύδατα», τα «μεταβατικά ύδατα», όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του Ν. 3199/2003 και την αιγιαλίτιδα ζώνη, που καλύπτονται από την ισχύουσα εθνική και κοινοτική νομοθεσία. Λαμβάνουν επίσης υπόψη, ή χρησιμοποιούν ως βάση, άλλες συναφείς αξιολογήσεις, όπως οι διενεργούμενες από κοινού στο πλαίσιο της περιφερειακής σύμβασης για τη Μεσόγειο Θάλασσα, ώστε να

προκύπτει μια καθολική αξιολόγηση της κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Ευρώπης.

Το σύνολο της πληροφορίας που αφορά την αρχική αξιολόγηση, έχει προς το παρόν οργανωθεί σε συγκεκριμένης μορφής Φύλλα Αναφοράς (Reporting Sheets), τα οποία και έχουν διαμορφωθεί από την Αρμόδια Επιβλέπουσα Υπηρεσία της Ε.Ε. (DG ENVIRONMENT). Για λόγους καθαρά τεχνικούς – επιστημονικούς, τα στοιχεία της αρχικής αξιολόγησης δεν παρατίθενται σε επίπεδο υποπεριοχών αλλά υποδιαίρεσεων αυτών (επιμέρους περιοχές αξιολόγησης – assessment areas.)

Με το πέρας της καταλυτικής ημερομηνίας ,φθινόπωρο του 2012, για μια πρώτη συντάχθηκαν φύλλα αναφοράς και αξιολόγησης για κάθε ένα πεδίο όπως ορίζει η αρχική αξιολόγηση θαλάσσιων υδάτων του Ν.3983/2011:

ΕΙΔΗ

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα είδη θαλάσσιων οργανισμών που απαντούν σε δύο assessment areas (Αιγαίο και Ιόνιο Πέλαγος-Αδριατική).

Πιο συγκεκριμένα για κάθε περιοχή και για κάθε είδος γίνεται αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά του, την κατάσταση στην οποία βρίσκεται , καθώς και στις τάσεις που διαφαίνονται όσον αφορά την κατάσταση των πληθυσμών και την εξάπλωσή τους. Επίσης αναγνωρίζονται οι κυριότερες πιέσεις και οι επιπτώσεις που αυτές έχουν στο κάθε είδος. Πχ :

- REPORTING SHEET RS08A04_SPECIES_EΙΔΗ_POSIDONIA OCEANICA_IONIO ΠΕΛΑΓΟΣ
- REPORTING SHEET RS08A04_SPECIES_EΙΔΗ_POSIDONIA OCEANICA_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΜΟΛΥΝΣΗ ΑΠΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΟΥΣΙΕΣ (Contamination by hazardous substances)

Ρυπογόνες ονομάζονται οι ουσίες ή ομάδες ουσιών που είναι τοξικές, εμμένουσες και υπεύθυνες για βιοσυσσώρευση καθώς και άλλες που εγείρουν ανάλογο επίπεδο ανησυχίας. Οι περισσότερες από αυτές τις ενώσεις εισέρχονται στο θαλάσσιο περιβάλλον μέσω των ποταμών και των αστικών και βιομηχανικών εκροών. Επίσης, πολλές επικίνδυνες ουσίες εισέρχονται στο θαλάσσιο περιβάλλον μέσω της ατμόσφαιρας, όπως για παράδειγμα το ραδιονουκλίδιο.

Μια περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί σε καλή περιβαλλοντική κατάσταση (Good Environmental Status/ G.E.S.) όταν οι συγκεντρώσεις ρύπων είναι σε επίπεδα που δεν προκαλούν αρνητικές επιδράσεις στους θαλάσσιους οργανισμούς και τα

οικοσυστήματα. (παράμετρος περιγραφής 8). Η πρόοδος προς την καλή περιβαλλοντική κατάσταση θα εξαρτηθεί από τη σταδιακή εξάλειψη της ρύπανσης, από το κατά πόσον δηλαδή η είσοδος και η παρουσία ρυπογόνων ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και οι επιπτώσεις τους θα διατηρηθούν εντός αποδεκτών ορίων, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι δε θα υπάρξουν σημαντικές συνέπειες για τα θαλάσσια οικοσυστήματα. Για να κρίνουμε λοιπόν το επίπεδο της περιβαλλοντικής κατάστασης μιας περιοχής είναι απαραίτητο να ελέγχονται οι συγκεντρώσεις των ρυπογόνων ουσιών στο θαλασσινό νερό, το ίζημα και τους οργανισμούς.

Όσον αφορά τους βρώσιμους οργανισμούς, για να επιτευχθεί η καλή περιβαλλοντική κατάσταση πρέπει οι ρυπογόνες ουσίες σε ψάρια και άλλα θαλάσσια τρόφιμα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση να μην υπερβαίνουν τα επίπεδα που καθορίζει η κοινοτική νομοθεσία ή άλλα αντίστοιχα πρότυπα (παράμετρος περιγραφής 9). Συνεπώς, απαιτείται η παρακολούθηση της πιθανούς παρουσίας ρυπογόνων ουσιών και των επιπέδων τους στους βρώσιμους ιστούς (σάρκα, αυγά, μαλακούς ιστούς) των ψαριών, των οστρακόδερμων, των μαλακίων και των εχινόδερμων, καθώς και στα φύκη των οποίων γίνεται συλλογή.

Στις θεματικές σελίδες που ακολουθούν (Reporting Sheets), εξετάζονται τρεις κατηγορίες ρυπογόνων ουσιών: τα ραδιονουκλίδια (¹³⁷Cs), οι συνθετικές ενώσεις (PAHs, DDTs, PCBs, Drins) και οι μη συνθετικές ενώσεις (Cd, Pb, Cu, Zn, Hg). Τα στοιχεία που εξετάζονται αφορούν την εισροή των αναφερόμενων ρυπογόνων ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον, τα επίπεδα της πίεσης – χωρική κατανομή, συγκεντρώσεις, και επικρατούσες τάσεις – στο νερό, το ίζημα, τους θαλάσσιους οργανισμούς και τα οικοσυστήματα γενικότερα. Επίσης, εξετάζεται ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος των ρυπογόνων ουσιών στα οικοσυστήματα και εκτιμώνται οι κυριότερες ανθρωπογενείς δραστηριότητες που συμβάλλουν στις πιέσεις αυτές. Τέλος, γίνεται εκτίμηση της τρέχουσας κατάστασης βάσει των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται στον ορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης. Πχ:

ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

- REPORTING SHEET RS08B06_CONTAM. BY HAZ. SUB._ SYNTH. COMPOUNDS_ΣΥΝΘ. ΕΝΩΣΕΙΣ_BOPEIO ΑΙΓΑΙΟ
- REPORTING SHEET RS08B06_CONTAM. BY HAZ. SUB._ SYNTH. COMPOUNDS_ΣΥΝΘ. ΕΝΩΣΕΙΣ_ΘΑΛΑΣΣΑ ΛΕΒΑΝΤΙΝΗΣ

ΜΕΤΑΛΛΑ

- REPORTING SHEET RS08B06_CONTAM. BY HAZ. SUB._ METALS_ ΜΕΤΑΛΛΑ_BOPEIO ΑΙΓΑΙΟ
- REPORTING SHEET RS08B06_CONTAM. BY HAZ. SUB._ METALS_ ΜΕΤΑΛΛΑ_KENTRIKO ΑΙΓΑΙΟ

ΡΑΔΙΟΝΟΥΚΛΙΔΙΑ

- REPORTING SHEET RS08B06_CONTAMINATION BY HAZARDOUS SUBSTANCES_RADIONUCLIDES_ΡΑΔΙΟΝΟΥΚΛΙΔΙΑ_BOPEIO ΑΙΓΑΙΟ
- REPORTING SHEET RS08B06_CONTAMINATION BY HAZARDOUS SUBSTANCES_RADIONUCLIDES_ΡΑΔΙΟΝΟΥΚΛΙΔΙΑ_ IONIO ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡ.

ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΗ ΕΙΔΩΝ (Selective extraction of species)

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς παρουσιάζεται το σύνολο των στοιχείων που αφορούν τη σημαντική δραστηριότητα της αλιείας σε δύο assessment areas (Αιγαίο και Ιόνιο Πέλαγος-Αδριατική).

Πιο συγκεκριμένα για κάθε περιοχή γίνεται αναφορά στα κυριότερα είδη που αποτελούν στόχο της αλιευτικής δραστηριότητας (ψάρια και λοιπά), στα είδη για τα οποία έχει γίνει κάποιου είδους ποσοτική εκτίμηση των αποθεμάτων, και στα είδη για τα οποία έχουν αντληθεί στοιχεία από άλλες σχετικές μελέτες. Οι κύριες πηγές στοιχείων είναι, όπως αναφέρεται και στο φύλλο αναφοράς, το «Διαχειριστικό σχέδιο για την αλιεία με γρι γρι στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ)1967/2006, καθώς και το Εθνικό πρόγραμμα συλλογής αλιευτικών δεδομένων για την περίοδο 2002-2006.

Τα γενικά χαρακτηριστικά της αλιευτικής δραστηριότητας παρουσιάζονται ανά κατηγορία σκαφών και συγκεκριμένα: 1) Σκάφη με μήκος >12μ (δυναμικά εργαλεία-μηχανότρατες), 2) Σκάφη με μήκος >12μ (στατικά εργαλεία-γριγρί), 3) Σκάφη με μήκος <12μ (παράκτια με στατικά ή δυναμικά εργαλεία). Για κάθε θαλάσσια περιοχή και ανά κατηγορία σκαφών παρουσιάζονται ο συνολικός αριθμός σκαφών, το συνολικό tonnage (GT), η συνολική ιπποδύναμη (KW), ο συνολικός αριθμός αλιευτικών ημερών, καθώς και δύο δείκτες για την εκτίμηση της συνολικής αλιευτικής προσπάθειας (GT*days και KW*days). Παράλληλα, για κάθε κατηγορία σκαφών γίνεται εκτίμηση της τάσης που υπάρχει όσον αφορά την αλιευτική προσπάθεια (αύξηση, μείωση, σταθερότητα), καθώς και του ποσοστού της εξεταζόμενης περιοχής που υπόκειται πίεση από τον κάθε προαναφερόμενο τύπο αλιείας.

Στη συνέχεια, και για το σύνολο των κατηγοριών αλιείας ανά περιοχή, γίνεται αναφορά στις περιβαλλοντικές πιέσεις και επιπτώσεις της αλιευτικής δραστηριότητας 1) στους βιότοπους του θαλάσσιου πυθμένα, καθώς και τις βενθικές βιοκοινωνίες, 2) σε σημαντικά είδη του θαλάσσιου οικοσυστήματος, 3) στα αποθέματα των εμπορικά εκμεταλλεύσιμων ειδών ιχθύων και λοιπών θαλάσσιων οργανισμών.

Στο τρίτο και τελευταίο φύλλο του φύλλου αναφοράς γίνεται μία ποιοτική κατά κύριο λόγο εκτίμηση της κατάστασης στην οποία βρίσκονται τα ιχθυαποθέματα (με έμφαση σε συγκεκριμένα είδη για τα οποία έχουν διεξαχθεί σχετικές έρευνες), καθώς και της τάσης που διακρίνεται όσον αφορά τη βελτίωση, διατήρηση ή επιδείνωση της κατάστασης. Πχ:

- REPORTING SHEET RS08B11_EXTRACTION OF SPECIES_ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΗ ΕΙΔΩΝ_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
- REPORTING SHEET RS08B11_EXTRACTION OF SPECIES_ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΗ ΕΙΔΩΝ_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ (Habitats)

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς γίνεται αναφορά στους σημαντικότερους οικοτόπους που απαντούν σε δύο assessment areas (Αιγαίο και Ιόνιο Πέλαγος-Αδριατική).

Πιο συγκεκριμένα για κάθε περιοχή και για κάθε είδος οικοτόπου γίνεται αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά του, την κατάσταση στην οποία βρίσκεται, καθώς και στις τάσεις που διαφαίνονται. Επίσης αναγνωρίζονται οι κυριότερες πιέσεις και οι επιπτώσεις που αυτές έχουν στον κάθε οικότοπο. Πχ:

REPORTING SHEET_RS08A02_HABITATS_SHELF SUBLITORAL COARSE
SEDIMENT_ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

REPORTING SHEET_RS08A02_HABITATS_SHELF SUBLITORAL MIXED
SEDIMENT_ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

ΟΞΙΝΙΣΗ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Marine acidification)

Η οξίνιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος σχετίζεται το παγκόσμιο φαινόμενο του θερμοκηπίου και με τα χημικά χαρακτηριστικά που συνδέονται με το φαινόμενο αυτό (pH, pCO₂, total inorganic carbon, alkalinity).

Για την οξίνιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος δεν υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (Good Environmental Status/ G.E.S.).

Οι θεματικές σελίδες (Reporting Sheets) που αναφέρονται στην οξίνιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος περιλαμβάνουν στοιχεία που αφορούν την οξύτητα των θαλάσσιων νερών - επίπεδα pH – και την επικρατούσα τάση. Εξετάζεται ο αντίκτυπος του φαινομένου στα οικοσυστήματα της υδάτινης στήλης και του πυθμένα. Τέλος, εκτιμώνται οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες που προκαλούν το φαινόμενο. Πχ:

REPORTING SHEET_RS08B12_MARINE ACCIDIFICATION_ΟΞΙΝΙΣΗ_ΑΙΓΑΙΟ
ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΕΒΑΝΤΙΝΗ

REPORTING SHEET_RS08B12_MARINE ACCIDIFICATION_ΟΞΙΝΙΣΗ_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ (Marine litter)

Ως Θαλάσσια Απορρίμματα χαρακτηρίζουμε οποιαδήποτε εμμέμοντα, κατασκευασμένα, επεξεργασμένα ή χρησιμοποιημένα από τον άνθρωπο στερεά υλικά που έχουν απορριφθεί, αποτεθεί, εγκαταλειφθεί ή ακούσια αφεθεί στο θαλάσσιο ή παράκτιο περιβάλλον. Σε αυτά περιλαμβάνονται υλικά που έχουν μεταφερθεί στο θαλάσσιο περιβάλλον από τη ξηρά μέσω των ποταμών, των αποστραγγιστικών ή αποχετευτικών δικτύων ή των ανέμων. Τα θαλάσσια απορρίμματα είναι δυνατό να αποτελούνται από πλαστικό, ξύλο, μέταλλο, γυαλί, λάστιχα, ύφασμα, χαρτί κ.α.

Τα θαλάσσια απορρίμματα αποτελούν ένα από τα κριτήρια για να ορίσουμε την καλή περιβαλλοντική κατάσταση (Good Environmental Status/ G.E.S.) του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Είναι επιθυμητό λοιπόν, οι ιδιότητες και ποσότητες των θαλάσσιων απορριμμάτων να μην προκαλούν βλάβες στο θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον (παράμετρος περιγραφής 10). Η «βλάβη» που μπορεί να προκληθεί στο περιβάλλον νοείται ως εξής:

- Κοινωνική – μείωση της κοινωνικής αξίας και της δημόσιας ασφάλειας.
- Οικονομική – αντίκτυπος στον τουρισμό, κόστος καθαρισμού κλπ
- Οικολογική – θνησιμότητα ή θανατηφόρες επιδράσεις σε ζωικούς ή φυτικούς οργανισμούς, απελευθέρωση χημικών ουσιών, διευκόλυνση της εισβολής ξενικών ειδών, μετατροπή της δομής της βενθικής βιοκοινότητας.

Η κατανομή των θαλάσσιων απορριμμάτων είναι ιδιαίτερα ποικιλόμορφη και είναι απαραίτητο να αναγνωριστούν οι δραστηριότητες με τις οποίες αυτά συνδέονται και αν είναι δυνατό να αναγνωριστεί και η προέλευσή τους.

Οι θεματικές σελίδες που ακολουθούν (Reporting Sheets) αφορούν κυρίως τα χαρακτηριστικά τη σύσταση και τον όγκο των θαλάσσιων απορριμμάτων καθώς και την επίδρασή τους στους θαλάσσιους οργανισμούς και στα ενδιαφέροντα τους στις περιοχές αξιολόγησης. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν επίσης τη χωρική κατανομή των απορριμμάτων στο θαλάσσιο περιβάλλον – στην ακτή, τον πυθμένα και την υδάτινη στήλη - και τις επικρατούσες τάσεις. Επίσης, αναγνωρίζονται οι κύριες ανθρωπογενείς δραστηριότητες που συνεισφέρουν στην αυξημένη παρουσία απορριμμάτων στο θαλάσσιο περιβάλλον των περιοχών αξιολόγησης. Τέλος γίνεται εκτίμηση της τρέχουσας κατάστασης βάσει των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται στον ορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (χαρακτηριστικά των απορριμμάτων και αντίκτυπός τους).

Στην παρούσα φάση, υπάρχει σχετική ανεπάρκεια στοιχείων για τα θαλάσσια απορρίμματα ιδιαίτερα στον πυθμένα και την υδάτινη στήλη, οπότε δεν είναι δυνατό να έχουμε μια συνολική εικόνα. Επίσης, δεν υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα που να καλύπτουν αναλυτικά τον αντίκτυπο της παρουσίας απορριμμάτων στο θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον και

στους θαλάσσιους οργανισμούς. Εκτιμώντας τα υπάρχοντα δεδομένα, θεωρούμε ότι η γενική κατάσταση χαρακτηρίζεται όχι καλή και η μέχρι τώρα τάση παρουσιάζεται σταθερή. Όσον αφορά την πιθανή μελλοντική τάση κρίνουμε ότι θα είναι πτωτική. Θεωρώντας ότι θα εφαρμοστούν εντατικότερα προγράμματα ευαισθητοποίησης του κοινού ενώ παράλληλα θα ενισχυθούν πρωτοβουλίες για καθαρισμούς ακτών. Πχ:

REPORTING SHEET RS08B04_MARINE LITTER_ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ_ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
REPORTING SHEET RS08B04_MARINE LITTER_ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ_ΘΑΛΑΣΣΑ
ΛΕΒΑΝΤΙΝΗΣ

ΜΗ ΑΥΤΟΧΘΟΝΑ ΕΙΔΗ_ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ (Non indigenous species inventory)

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα μη αυτόχθονα είδη θαλάσσιων οργανισμών τα οποία έχουν καταγραφεί σε δύο assessment areas (Αιγαίο και Ιόνιο Πέλαγος-Αδριατική).

Πιο συγκεκριμένα για κάθε περιοχή και για κάθε είδος γίνεται αναφορά στο έτος ή την ημερομηνία κατά την οποία έγινε η πρώτη καταγραφή, στην θαλάσσια περιοχή προέλευσης, τον τρόπο με τον οποίο αυτά έφτασαν στα θαλάσσια ύδατα της Ελλάδας, ενώ παράλληλα γίνεται μία ποσοτική εκτίμηση της αφθονίας του κάθε είδους καθώς και αναφορά στο functional group στο οποίο ανήκει.

REPORTING SHEET RS08A06_NON INDIGENOUS SPECIES INV._ΜΗ ΑΥΤΟΧΘΟΝΑ ΕΙΔΗ
ΚΑΤ._ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΘΡΕΠΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΥΛΗ

(Nutrients and organic matter enrichment)

Τα θρεπτικά στοιχεία που υπάρχουν στο θαλάσσιο περιβάλλον και είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη και επιβίωση του φυτοπλαγκτού και τη στήριξη της πρωτογενούς παραγωγής είναι το άζωτο, ο φωσφόρος και το πυρίτιο. Τα στοιχεία αυτά βρίσκονται σε διάφορες μορφές στο θαλάσσιο περιβάλλον ενώ οι συγκεντρώσεις τους ποικίλουν τοπικά και εποχιακά ως αποτέλεσμα των φυσικών θαλάσσιων διαδικασιών αλλά και των πηγών εισόδου τους.

Το σημαντικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα που συνδέεται με αυτά είναι ο ευτροφισμός, ο εμπλουτισμός του νερού με θρεπτικά στοιχεία, (αζωτούχα και/ή φωσφορικά) που οδηγεί κατά συνέπεια σε ανεξέλεγκτη αύξηση την ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγικότητας και

της φυτικής βιομάζας. Οι συνέπειες του ευτροφισμού θεωρούνται μη επιθυμητές, υποβαθμίζουν την υγεία του οικοσυστήματος και/ή την αειφόρο παροχή αγαθών και υπηρεσιών και μπορεί να οδηγήσουν τα οικοσυστήματα σε πλήρη κατάρρευση μέσω της δημιουργίας ανοξικών συνθηκών.

Μια περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί σε καλή περιβαλλοντική κατάσταση (Good Environmental Status/ G.E.S.) όταν διαπιστώνεται η ελαχιστοποίηση ανθρωπογενών φαινομένων ευτροφισμού, και ιδίως των δυσμενών επιπτώσεών τους, όπως απώλειες της βιοποικιλότητας, υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, ανάπτυξη επιβλαβών φυκών και έλλειψη οξυγόνου στον βυθό της θάλασσας. (παράμετρος περιγραφής 5).

Η καλή περιβαλλοντική κατάσταση επιτυγχάνεται όταν η βιολογική κοινότητα παραμένει σε ισορροπία και διατηρεί όλες τις απαραίτητες λειτουργίες της, χωρίς ανεπιθύμητες οχλήσεις που σχετίζονται με τον ευτροφισμό. Για να κρίνουμε λοιπόν το επίπεδο της περιβαλλοντικής κατάστασης μιας περιοχής είναι απαραίτητο να λάβουμε υπόψη μας μια σειρά παραμέτρων:

- Τα επίπεδα των θρεπτικών συστατικών – τη συγκέντρωσή τους στην υδάτινη στήλη τις διακυμάνσεις τους και τις αναλογίες τους.
- Τις άμεσες συνέπειες του εμπλουτισμού με θρεπτικά συστατικά – τις συγκεντρώσεις χλωροφύλλης στη στήλη του νερού, τη μειωμένη διαύγεια του νερού λόγω αύξησης των αιωρούμενων φυκών, την αφθονία μακροφυκών που επικαλύπτουν τη φυσική χλωρίδα και στερούν οξυγόνο από τα βενθικά είδη, καθώς και περιστατικά έξαρσης επικίνδυνων / τοξικών φυκών (π.χ. δινομαστιγωτών) λόγω ανθρώπινης δραστηριότητας
- Τις έμμεσες συνέπειες του εμπλουτισμού σε θρεπτικά συστατικά – τις αρνητικές επιπτώσεις στην αφθονία της πολυετούς θαλάσσιας βλάστησης λόγω μειωμένης διαφάνειας του νερού, τα επίπεδα του διαλυμένου οξυγόνου, ήτοι μεταβολές λόγω αυξημένης οργανικής αποσύνθεσης και του μεγέθους της εκάστοτε περιοχής που επηρεάζεται.

Οι θεματικές σελίδες που ακολουθούν (Reporting Sheets) αφορούν την εισαγωγή φορτίων αζώτου, φωσφόρου και οργανικής ύλης στο περιβάλλον, τα επίπεδα των συγκεντρώσεων τους στο θαλάσσιο περιβάλλον και τη χωρική τους κατανομή, καθώς και τις επικρατούσες τάσεις των συγκεντρώσεων αυτών. Στη συνέχεια, αναλύεται ο αντίκτυπος του εμπλουτισμού σε θρεπτικά συστατικά στο υδάτινο περιβάλλον και τα ενδιαιτήματα του πυθμένα, από φυσική, χημική και βιολογική οπτική. Επίσης, αναφέρονται οι κύριες ανθρωπογενείς δραστηριότητες που συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των περιοχών αξιολόγησης. Τέλος γίνεται εκτίμηση της τρέχουσας κατάστασης βάσει των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται στον ορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης. Πχ:

REPORTING SHEET RS08B08_NUTRIENTS_ΘΡΕΠΤΙΚΑ_BOPEIO AIG AIO

REPORTING SHEET RS08B08_NUTRIENTS_ΘΡΕΠΤΙΚΑ_IONIO ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

REPORTING SHEET RS08B08_NUTRIENTS_ΘΡΕΠΤΙΚΑ_KENTRIKO AIG AIO

ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

(Physical features)

Το παρόν φύλλο αναφοράς περιέχει μια περίληψη της παρούσας κατάστασης και της μεταβλητότητας διάφορων φυσικών χαρακτηριστικών της υπο-περιοχής ενδιαφέροντος, όπως τοπογραφίας και βαθυμετρίας, θερμοκρασίας επιφάνειας και πυθμένα, αλατότητας, παγοκάλυψης, ρευμάτων, κυμάτων και θολερότητας του θαλασσόνηρου. Επίσης, χορηγούνται εκτιμήσεις ανάμειξης και χρόνων παραμονής των υδάτων.

Σε όλες τις περιπτώσεις, επιλέξαμε εκτιμήσεις προερχόμενες από όσο το δυνατόν περισσότερο άμεσες μετρήσεις της παραμέτρου ενδιαφέροντος. Για παράδειγμα, η ανάλυση και οι χάρτες ρευμάτων βασίζονται κυρίως σε άμεσες παρατηρήσεις μέσω ελεύθερα παρασυρόμενων πλωτήρων, και δευτερευόντως σε εκτιμήσεις από δορυφορικές παρατηρήσεις της κλίσης της θαλάσσιας επιφάνειας, παρά το γεγονός ότι η δεύτερη μέθοδος θα παρείχε πολύ καλύτερη χωροχρονική κάλυψη. Ο λόγος για αυτό είναι ότι η έμμεση εκτίμηση πολλές φορές προϋποθέτει την εξαίρεση φαινομένων σημαντικών για την εξέλιξη του υπό διερεύνηση μεγέθους. Για παράδειγμα, τα ρεύματα που προκύπτουν από δορυφορική αλτιμετρία είναι καθαρά γεωστροφικά, και δεν συμπεριλαμβάνουν σημαντικές αγεωστροφικές συνιστώσες.

Τέλος, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι οι εκτιμήσεις μας βασίζονται στη δημόσια προσβάσιμη πληροφορία. Σε κάποιες περιπτώσεις (ειδικά όπου απαιτούντο δεδομένα από το σύστημα «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών) δεν είχαμε πρόσβαση στα δεδομένα λόγω τεχνικών προβλημάτων, αλλά πιστεύουμε ότι αυτά σύντομα θα ξεπεραστούν και η πληροφορία θα ενσωματωθεί σύντομα.

REPORTING SHEET RS08A01_PHYSICAL FEATURES_ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ_ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
REPORTING SHEET RS08A01_PHYSICAL FEATURES_ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ_ΘΑΛΑΣΣΙΑ
ΛΕΒΑΝΤΙΝΗΣ

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΡΥΠΑΝΤΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ

(Acute pollution events)

Οι πετρελαϊκοί υδρογονάνθρακες είναι ουσίες που εισέρχονται στο θαλάσσιο περιβάλλον κυρίως από πλοία (τα ναυτιλιακά ατυχήματα αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των σημαντικών ρυπαντικών επεισοδίων) αλλά και χερσαίες εγκαταστάσεις που συνδέονται με ανθρωπογενείς δραστηριότητες που αφορούν την επεξεργασία και την διακίνηση του

πετρελαίου και πολλές φορές επιβαρύνουν με σημαντικά ποσά ρυπογόνων ουσιών το θαλάσσιο περιβάλλον.

Μια περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί σε καλή περιβαλλοντική κατάσταση (Good Environmental Status/ G.E.S.) όταν οι συγκεντρώσεις ρύπων είναι σε επίπεδα που δεν προκαλούν αρνητικές επιδράσεις στα οικοσυστήματα (παράμετρος περιγραφής 8). Η πρόοδος προς την καλή περιβαλλοντική κατάσταση θα εξαρτηθεί από τη σταδιακή εξάλειψη της ρύπανσης, από το κατά πόσον δηλαδή η παρουσία ρυπογόνων ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και οι επιπτώσεις τους θα διατηρούνται εντός αποδεκτών ορίων, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι δε θα υπάρξουν σημαντικές συνέπειες ή κίνδυνοι για τα θαλάσσια οικοσυστήματα. Για την αξιολόγηση του επιπέδου της περιβαλλοντικής κατάστασης μιας περιοχής απαιτείται να ελέγχεται η συχνότητα και η έκταση ρυπαντικών επεισοδίων τους, (π.χ. κηλίδες πετρελαίου ή προϊόντων πετρελαίου) και οι επιπτώσεις τους στους οργανισμούς και τα οικοσυστήματα που πλήττονται από την εν λόγω ρύπανση.

Οι θεματικές σελίδες (Reporting Sheets) που αναφέρονται στα σημαντικά ρυπαντικά επεισόδια περιλαμβάνουν στοιχεία που αφορούν τη χωρική κατανομή και ένταση των συμβάντων στις περιοχές αξιολόγησης. Παρουσιάζονται τα κατ' εκτίμηση επίπεδα των συγκεντρώσεων των ρυπογόνων ουσιών, η έκταση της περιοχής που προσβλήθηκε από τη ρύπανση καθώς και οι επικρατούσες τάσεις των παραμέτρων αυτών. Σχολιάζονται οι φυσικές, χημικές και βιολογικές επιδράσεις των επεισοδίων αυτών στα ενδιαίτηματα του πυθμένα και τα οικοσυστήματα. Επίσης, αναφέρονται όπου είναι δυνατόν οι δραστηριότητες που προκαλούν τα εξεταζόμενα επεισόδια. Τέλος, γίνεται εκτίμηση της τρέχουσας κατάστασης βάσει των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται στον ορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης.

Είναι προφανές ότι υπάρχουν ανεπαρκή στοιχεία σχετικά με τα σημαντικά επεισόδια ρύπανσης δεδομένου ότι δεν υπάρχει οργανωμένο σύστημα καταγραφής και εκτίμησης των επιπτώσεων τους. Παρόλα αυτά, η παρούσα κατάσταση είναι σχετικά καλή και εκτιμάται ότι μελλοντικά θα βελτιωθεί.

RS08B07_ACUTE POLLUTION EVENTS_ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΟΞΕΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ_ΘΑΛΑΣΣΑ
ΛΕΒΑΝΤΙΝΗΣ

RS08B07_ACUTE POLLUTION EVENTS_ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΟΞΕΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ_ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

(Functional groups)

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα functional groups που απαντούν σε δύο assessment areas (Αιγαίο και Ιόνιο Πέλαγος-Αδριατική).

Πιο συγκεκριμένα για κάθε περιοχή και για κάθε ομάδα οργανισμών γίνεται αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά του, την κατάσταση στην οποία βρίσκεται (αφθονία, εξάπλωση),

καθώς και στις τάσεις που διαφαίνονται όσον αφορά την κατάσταση των πληθυσμών και την εξάπλωσή τους. Επίσης αναγνωρίζονται οι κυριότερες πιέσεις και οι επιπτώσεις που αυτές έχουν στην κάθε ομάδα οργανισμών.

ΠΑΘΟΓΟΝΟΙ ΜΙΚΡΟΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

(Microbial pathogens)

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς γίνεται αναφορά στους παθογόνους μικροοργανισμούς που έχουν καταγραφεί σε δύο assessment areas (Αιγαίο και Ιόνιο Πέλαγος-Αδριατική).

Πιο συγκεκριμένα για κάθε περιοχή και για κάθε είδος γίνεται αναφορά στην χωρική εξάπλωση των παθογόνων μικροοργανισμών και τις σχετικές τάσεις, στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που επιφέρουν στα λοιπά στοιχεία του θαλάσσιου οικοσυστήματος, καθώς επίσης και στις κύριες δραστηριότητες που συμβάλουν στην ανάπτυξη και εξάπλωση των παθογόνων μικροοργανισμών. Τέλος, γίνεται αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης σύμφωνα με τα διαθέσιμα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Πχ:

REPORTING SHEET RS08B-09_MICROBIAL PATHOGENS_ΠΑΘΟΓΟΝΟΙ

ΜΙΚΡΟΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

REPORTING SHEET RS08B-09_MICROBIAL PATHOGENS_ΠΑΘΟΓΟΝΟΙ ΜΙΚΡΟΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ_ΙΟΝΙΟ

ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Interference with Hydrological Processes)

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναφοράς γίνεται αναφορά στις σημαντικότερες δραστηριότητες που επιδρούν στις υδρολογικές συνθήκες, καθώς επίσης και στις επιπτώσεις αυτών στα διάφορα στοιχεία του θαλάσσιου οικοσυστήματος (στήλη νερού, βένθος, κύριες λειτουργικές ομάδες). Η αξιολόγηση, όσον αφορά την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι θαλάσσιες περιοχές, είναι ποιοτικού χαρακτήρα, εξαιτίας της έλλειψης σχετικών ποσοτικών στοιχείων

ΦΥΣΙΚΗ ΖΗΜΙΑ

(Physical Damage)

Αναφορές σχετικά με την φυσική ζημία:

REPORTING SHEET RS08B-02_PHYSICAL DAMAGE_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
REPORTING SHEET RS08B-02_PHYSICAL DAMAGE_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

ΦΥΣΙΚΗ ΑΠΩΛΕΙΑ

(Physical Loss)

Αναφορές σχετικά με την φυσική απώλεια:

REPORTING SHEET RS08B-01_PHYSICAL LOSS_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
REPORTING SHEET RS08B-01_PHYSICAL LOSS_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΘΟΡΥΒΟΣ

(Underwater Noise)

Αναφορές σχετικά με τον υποθαλάσσιο θόρυβο:

REPORTING SHEET RS08B-03_UNDERWATER NOISE_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
REPORTING SHEET RS08B-03_UNDERWATER NOISE_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ

(ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ Ecosystems)

Αναφορές σχετικά με τα οικοσυστήματα:

RS08A-05_ECOSYSTEMS_BENΘΙΚΑ_ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ_ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ
RS08A-05_ECOSYSTEMS_BENΘΙΚΑ_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
RS08A-05_ECOSYSTEMS_ΠΕΛΑΓΙΚΑ_ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

6.7 Προσδιορισμός των χαρακτηριστικών της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τα συνοπτικά στοιχεία που αφορούν τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του N. 3983/2011 και με γνώμονα την αρχική αξιολόγηση καθορίζεται για κάθε θαλάσσια υποπεριοχή μια δέσμη χαρακτηριστικών της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης, βάσει καταλόγου παραμέτρων ποιοτικής περιγραφής που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι του νόμου. Από τα χαρακτηριστικά αυτά επιλέγονται εκείνα που κρίνονται κατάλληλα για τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης σε κάθε μία θαλάσσια υποπεριοχή.

Τα χαρακτηριστικά ποιοτικής περιγραφής μεταξύ των οποίων γίνεται η επιλογή για τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης κάθε θαλάσσιας υποπεριοχής είναι:

- 1) Η διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- 2) Τα επίπεδα των μη αυτοχθόνων ειδών που εισέρχονται εξαιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων να είναι τέτοια ώστε να μην αλλοιώνουν δυσμενώς τα οικοσυστήματα.
- 3) Η καλή κατάσταση των αποθεμάτων όλων των εμπορικά εκμεταλλεύσιμων αλιευμάτων.
- 4) Η φυσιολογική αφθονία και ποικιλότητα όλων των στοιχείων των θαλάσσιων τροφικών δικτύων, ώστε να εξασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη αφθονία των ειδών και τη διατήρηση της πλήρους αναπαραγωγικής τους δυναμικότητας.
- 5) Η ελαχιστοποίηση του ανθρωπογενούς ευτροφισμού και ιδίως των δυσμενών επιπτώσεων του, όπως οι απώλειες στη βιοποικιλότητα, η υποβάθμιση του οικοσυστήματος, η έξαρση επιβλαβούς φυκοπλαγκτού και η έλλειψη οξυγόνου στο βυθό των θαλασσών.
- 6) Η ακεραιότητα του θαλάσσιου βυθού ώστε να διασφαλίζονται η δομή και οι λειτουργίες των οικοσυστημάτων και ιδίως των βενθικών.
- 7) Η μόνιμη μεταβολή των υδρογραφικών συνθηκών ώστε να μην επηρεάζει δυσμενώς τα θαλάσσια οικοσυστήματα.
- 8) Οι συγκεντρώσεις των ρυπογόνων ουσιών να βρίσκονται σε επίπεδα που δεν προκαλούν επιπτώσεις ρύπανσης.
- 9) Οι ρυπογόνες ουσίες σε ψάρια και άλλα θαλασσινά που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση να μην υπερβαίνουν τα επίπεδα που θεσπίζονται από την Κοινοτική νομοθεσία ή άλλα συναφή πρότυπα.

10) Οι ιδιότητες και οι ποσότητες των απορριμμάτων στη θάλασσα να μην βλάπτουν το παράκτιο και θαλάσσιο περιβάλλον.

11) Η εισαγωγή ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του υποθαλάσσιου θορύβου, να βρίσκεται σε επίπεδα που δεν επηρεάζει δυσμενώς το θαλάσσιο περιβάλλον.

Προκειμένου να προσδιοριστεί η δέσμη χαρακτηριστικών της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης λαμβάνονται υπόψη ενδεικτικοί κατάλογοι στοιχείων που αναφέρονται στον N. 3983/2011 με έμφαση στους τύπους οικοτόπων / ενδιαιτημάτων, τα βιολογικά στοιχεία, τα φυσικά και χημικά χαρακτηριστικά, και την υδρομορφολογία. Επίσης συνεκτιμώνται οι πιέσεις που ασκούνται και οι επιπτώσεις που επιφέρουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε κάθε θαλάσσια υποπεριοχή, όπως αναφέρονται στον ενδεικτικό κατάλογο που περιέχεται N. 3983/2011.

6.8 Περιβαλλοντικοί στόχοι και δείκτες

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τα συνοπτικά στοιχεία που αφορούν τον καθορισμό περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών για τα θαλάσσια ύδατα.

Σύμφωνα με το άρθρο 10 του N. 3983/2011 και με βάση την αρχική αξιολόγηση καθορίζεται για κάθε θαλάσσια υποπεριοχή, μία αναλυτική δέσμη περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών για τα θαλάσσια ύδατα με σκοπό τον προσανατολισμό των δράσεων προς μια καλή περιβαλλοντική κατάσταση στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Για τον καθορισμό των περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών λαμβάνονται υπόψη οι ενδεικτικοί κατάλογοι πιέσεων και επιπτώσεων, του Πίνακα 2 του Παραρτήματος III, και χαρακτηριστικών του Παραρτήματος IV του N.3983/2011.

6.9 Κριτική στην οδηγία πλαίσιο 2008/56/EK

Μόνο 10 εκ των 22 κρατών - μελών της ΕΕ κατάφεραν να ανταποκριθούν στην προθεσμία σχετικά με τη γνωστοποίηση στοιχείων, στα πλαίσια της Οδηγίας Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική (2008/56/EK), όπως φαίνεται από τον πίνακα αποτελεσμάτων που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 17 Οκτωβρίου. Το ποσοστό συμμετοχής των κρατών μελών είναι απογοητευτικό. Για παράδειγμα, για την περιοχή της Μεσογείου, η Γαλλία και η Μάλτα δεν έχουν ακόμα αποστείλει τις σχετικές εκθέσεις. Όπως είναι φυσικό, η διαπίστωση αυτή δημιουργεί σοβαρές αμφιβολίες για το κατά πόσο τα κράτη μέλη δείχνουν το απαραίτητο ενδιαφέρον ή τον ανάλογο ζήλο να προστατεύσουν το ήδη ευάλωτο θαλάσσιο περιβάλλον.

Τα κράτη-μέλη είχαν την υποχρέωση να:

Ολοκληρώσουν την αρχική αξιολόγηση των θαλασσίων υδάτων, τον προσδιορισμό της Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης και τον καθορισμό περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών για κάθε θαλάσσια περιοχή, καθώς και να πραγματοποιήσουν δημόσια διαβούλευση επί του σχεδίου δράσης των θαλάσσιων στρατηγικών μέχρι τα μέσα του περασμένου

Ιουλίου. Αποστέλλουν τις τελικές εκθέσεις μέχρι τις 15 Οκτωβρίου.

Εκτός από τον προαναφερόμενο πίνακα, η Επιτροπή προς το παρόν δεν παρέχει καμία επιπλέον πληροφορία για το εάν οι εκθέσεις που έχουν κατατεθεί βρίσκονται σε συμφωνία με τις απαιτήσεις της Οδηγίας.

Συνεπώς, αν και η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στα κράτη- μέλη που κατάφεραν να ανταποκριθούν στην κρίσιμη προθεσμία δεν είναι ακόμα γνωστό το περιεχόμενο της έκθεσης που απέστειλε.

Είναι απορίας άξιο εάν εντός των 15 ημερών που μεσολάβησαν από τις 30 Σεπτεμβρίου που έληξε η δημόσια διαβούλευση, η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του ΥΠΕΚΑ πρόλαβε να προβεί στις απαραίτητες τροποποιήσεις/ προσθήκες, προκειμένου να διορθώσει τις ελλείψεις που εντοπίστηκαν από πολλούς φορείς που συμμετείχαν στη διαβούλευση. Επίσης, δεν είναι σαφές εάν η ΕΓΥ υιοθέτησε τελικά τα πορίσματα του συμβούλου τεχνικής υποστήριξης¹. Ακόμα πιο σημαντικό όμως είναι το κατά πόσον η χώρα μας όντως τηρεί την εθνική νομοθεσία, καθώς θα έπρεπε π.χ. να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση της Εθνικής Επιτροπής Θαλάσσιας Περιβαλλοντικής Στρατηγικής, όπως προβλέπεται από το άρθρο 18 του Ν. 3983/2011 (ΦΕΚ Α 144/17-6-2011) με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία 2008/56/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο; Κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε ούτως ή άλλως να γίνει αφού δεν έχει ανανεωθεί η θητεία των μελών της και δεν έχει συνεδριάσει από τον Απρίλιο του 2012.

Σχολιασμός για την διαδικασία της διαβούλευσης

Θεωρείται σημαντικό και θετικό βήμα η εκκίνηση της προετοιμασίας του σχεδίου δράσης των θαλάσσιων στρατηγικών. Μετά την έκδοση του Ν. 3983/2011 (ΦΕΚ Α 144/17-6-2011), με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία-Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική (2008/56/ΕΚ) στην εθνική νομοθεσία, η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του ΥΠΕΚΑ προχωρά στο απαραίτητο και ουσιαστικό για την ορθή εφαρμογή της εθνικής και Ευρωπαϊκής νομοθεσίας στη χώρα μας- επόμενο βήμα, αυτό της δημοσιοποίησης στοιχείων.

Πιο συγκεκριμένα, τίθενται σε δημόσια διαβούλευση στοιχεία που αφορούν στο στάδιο της προετοιμασίας και που σχετίζονται με την αρχική αξιολόγηση και τον προσδιορισμό χαρακτηριστικών καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων, καθώς και τον καθορισμό περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών, χωρίς όμως να έχουν οργανωθεί μέχρι σήμερα σχετικές ενημερωτικές ημερίδες, όπως προβλέπεται στη σχετική ΚΥΑ (ΦΕΚ 2377 Β /27-8-2012). Στα επόμενα βήματα, θα πρέπει να γίνει σημαντική προσπάθεια για την πληρέστερη ενημέρωση και, όσο το δυνατόν πιο ενεργό, συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Επίσης, οφείλουμε να επισημάνουμε πως το γεγονός ότι το αναρτώμενο υλικό αφορά στα παραδοτέα του Τεχνικού Συμβούλου που έχει επιλέξει το ΥΠΕΚΑ και πως, σύμφωνα με το σχετικό ιστότοπο, το υλικό αυτό δεν αντανakλά επί του παρόντος τις απόψεις του ούτε το δεσμεύει, υποβαθμίζει αυτή καθ' αυτή τη διαδικασία και τη σημασία της διαβούλευσης.

Επιπλέον, μια τέτοια αναφορά, προβληματίζει στο κατά πόσο η αρχική αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης είναι το αποτέλεσμα της συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων.

Με σχετικό σχόλιο επί του σχεδίου νόμου για τη Θαλάσσια Στρατηγική, έχουμε τονίσει τη σημαντικότητα της συνεργασίας των συναρμόδιων υπουργείων και της αλληλοσυμπλήρωσης των κείμενων νομοθεσιών προκειμένου να επιτευχθεί η «καλή περιβαλλοντική κατάσταση» των ελληνικών θαλασσών.

Επιπροσθέτως, παρατηρούμε σημαντικά κενά σε επιμέρους στοιχεία, τα οποία δημοσιεύονται στο σχετικό ιστότοπο, γεγονός που εντείνει τον προβληματισμό για το κατά πόσο η συλλογή δεδομένων από πανεπιστήμια, ερευνητικούς φορείς, ΜΚΟ κτλ από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ήταν πλήρης. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η έλλειψη των απαραίτητων στοιχείων δεν μπορεί να αποτελέσει αξιόπιστη βάση για την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων της χώρας μας, ούτε και μπορεί να αποτελέσει πεδίο αναφοράς για τους περιβαλλοντικούς στόχους και τα μελλοντικά σχέδια δράσεων.

Επιπλέον, κρίνουμε ως ιδιαίτερα ενθαρρυντικό την αναγνώριση της ανάγκης για εξάλειψη του φαινομένου των θαλάσσιων απορριμμάτων μέχρι το έτος 2020. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με τη Συμβουλευτική Τεχνική Έκθεση, αυτός ο στόχος θεωρείται εκ των προτέρων αδύνατον να επιτευχθεί, με αποτέλεσμα να μην προσδιορίζεται τελικά ο στόχος μείωσης των ποσοτήτων απορριμμάτων έως το 2020. Πιστεύουμε ότι μείωση τουλάχιστον κατά 50 % είναι επιβεβλημένη και μπορεί να επιτευχθεί. Η εντατικοποίηση της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, αν και αποτελεί σημαντικό παράγοντα, εντούτοις θα πρέπει να συνδυαστεί με μια ολοκληρωμένη στρατηγική διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και την ενεργοποίηση των ελεγκτικών μηχανισμών.

Συμπερασματικά, για την επίτευξη/ διατήρηση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των ελληνικών θαλασσών έως το 2020, που είναι και ο στόχος της Οδηγίας 2008/56/ΕΚ, θα πρέπει να υπάρξει ουσιαστικός συντονισμός προκειμένου να μην υποβαθμιστεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας, οι θάλασσές μας.

Η χάραξη των θαλάσσιων στρατηγικών μπορεί και πρέπει να αποτελέσει βασικό εργαλείο για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, την αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, τη στήριξη του νησιωτικού πληθυσμού, την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

6.10 Θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική θάλασσα και Ιόνιο πέλαγος

Η Αδριατική Θάλασσα και το συνεχόμενο με αυτήν Ιόνιο Πέλαγος αποτελούν σημαντική θαλάσσια και ναυτιλιακή περιοχή στην Ευρώπη, αν και έχουν αρκετή ποικιλομορφία από οικονομικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής σκοπιάς. Οι οικονομικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ χωρών και περιοχών υπήρξαν ιστορικά έντονες και σήμερα ενισχύονται ακόμη περισσότερο από τη διαδικασία προσχώρησης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Ωστόσο, οι υφιστάμενες θαλάσσιες συνδέσεις δεν ικανοποιούν τις ανάγκες κινητικότητας των πολιτών, των επιχειρήσεων και των τουριστών. Και παρά τον πλούτο θαλάσσιας παράδοσης και γνώσεων, η καινοτομία κινεί μόλις με βραδύ ρυθμό τη θαλάσσια οικονομία προς την πρόοδο. Επιπλέον, τα θαλάσσια και παράκτια οικοσυστήματα αντιμετωπίζουν σειρά περιβαλλοντικών προκλήσεων καθώς και αυξημένη αστικοποίηση και κυκλοφοριακή κίνηση. Η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της συνιστούν εντεινόμενες απειλές για τις παράκτιες περιοχές.

Οι παράκτιες χώρες εξακολουθούν να έχουν άνισα επίπεδα εμπειρίας, τεχνικής ικανότητας, χρηματοοικονομικών πόρων και τεχνογνωσίας για την εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων και των παράκτιων περιοχών τους.

Οι θάλασσες, τα νησιά και οι παράκτιες περιφέρειες είναι περίπλοκα και διασυνδεδεμένα συστήματα. Συνεπώς, δεν αποτελεί έκπληξη ότι οι χώρες της περιοχής που βρέχεται από την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος αποφάσισαν να επιταχύνουν τη συνεργασία τους ξεκινώντας από την θάλασσα, που αποτελεί το κύριο κοινό τους φυσικό πλεονέκτημα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο πέλαγος, με την οποία θα ενισχυθεί η έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην περιοχή. Η εν λόγω στρατηγική στηρίζεται σε 4 πυλώνες: σε μια ισχυρότερη γαλάζια οικονομία, σε ένα υγιέστερο θαλάσσιο περιβάλλον, σε έναν ασφαλέστερο θαλάσσιο χώρο και στην υπεύθυνη αλιεία όπως αναλυτικά θα δούμε στην συνέχεια.

Αξιοποιεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής για τη Γαλάζια Ανάπτυξη και τη «Δήλωση της Λεμεσού για μια ατζέντα ανάπτυξης και απασχόλησης στους τομείς της θάλασσας και της ναυτιλίας», που εγκρίθηκε πρόσφατα από τους υπουργούς της ΕΕ. Το όραμα από το οποίο διαπνέεται η πρωτοβουλία είναι να καταστεί η θάλασσα καίριος χώρος καινοτομίας, οικονομικών ευκαιριών και ευημερίας για όλες τις χώρες που διαβρέχονται από αυτήν.

Η νέα στρατηγική αναγνωρίζει μεν το έργο που έχει ήδη επιτελεστεί από διάφορους οργανισμούς στην περιοχή υπογραμμίζει όμως παράλληλα την ανάγκη για επιτάχυνση της συνεργασίας. Θα αξιοποιήσει υφιστάμενους πόρους, δομές και κανονισμούς ώστε να ενθαρρύνει διασυνοριακές συνεργασίες και να κινητοποιήσει τοπικούς, περιφερειακούς και εθνικούς φορείς για την επίτευξη κοινών στόχων. Ως η πρώτη πρωτοβουλία του είδους της στη λεκάνη της Μεσογείου, η στρατηγική θα συμβάλει στην ανάπτυξη της γαλάζιας οικονομίας στη θαλάσσια λεκάνη μέσω του συντονισμού μηχανισμών χρηματοδότησης και υλοποίησης.

Έχουν εντοπιστεί ορισμένοι τομείς προτεραιότητες, όπως:

- Η τόνωση της δημιουργίας συναφών προς τη θάλασσα πόλων και δικτύων έρευνας, καθώς και η κατάστρωση μιας στρατηγικής για την έρευνα με σκοπό την παρακίνηση της καινοτομίας
- Η αύξηση των δεξιοτήτων και της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, με μεγαλύτερη διαφάνεια επαγγελματικών προσόντων
- Η βελτιστοποίηση των μεταφορικών συνδέσεων μέσω της ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου, βασιζόμενου στη ζήτηση και χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα δικτύου θαλάσσιων μεταφορών ανά την περιοχή, με ιδιαίτερη προσοχή στη δυνατότητα ακτοπλοϊκής σύνδεσης των νησιών
- Η στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού, με έμφαση στην καινοτομία και τις κοινές στρατηγικές εμπορίας και τα κοινά προϊόντα
- Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και επιχειρηματικών ευκαιριών στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας μέσω της έρευνας και της καινοτομίας
- Η μείωση των απορριμμάτων στη θάλασσα και η βελτίωση της διαχείρισης των αποβλήτων στις παράκτιες περιοχές
- Ο εκσυγχρονισμός των αλιευτικών δραστηριοτήτων μέσω καλύτερης συμμόρφωσης, διατήρησης της φύσης, διαβίβασης πληροφοριών και συνεργασίας με αντικείμενο την επιβολή του νόμου και τον έλεγχο.

Η στρατηγική που εφαρμόζεται από το Δεκέμβριο του 2013 μέσω Σχεδίου Δράσης που θα αναπτυχθεί από κοινού με τους εμπλεκόμενους παράγοντες της περιοχής. Η Επιτροπή καλεί συνεπώς σε ισότιμη βάση όλα τα μέρη – σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο – να προτείνουν τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων. Η έκκληση αυτή γίνεται έπειτα από σειρά εργαστηρίων με ευρύ φάσμα συμμετεχόντων, τα οποία φιλοξένησαν η Ελλάδα, η Ιταλία και η Σλοβενία στη διάρκεια του 2012.

Η νέα στρατηγική αποτελεί μέρος της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής της ΕΕ, που περιλαμβάνει ήδη θαλάσσιες στρατηγικές για τη Βαλτική και τον Ατλαντικό. Θα μπορούσε μάλιστα να αποτελέσει το πρώτο δομικό στοιχείο μιας ευρύτερης μακροπεριφερειακής στρατηγικής την οποία επιθυμούν να αναπτύξουν οι χώρες της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου πελάγους.

Η Κροατία και η Επιτροπή εγκαινίασαν από κοινού την εν λόγω στρατηγική στις 6 Δεκεμβρίου του 2012 στο πλαίσιο διάσκεψης στο Ζάγκρεμπ.

Η στρατηγική καλείται να καθορίσει βιώσιμα μέτρα και κοινές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των ευκαιριών ε με διασυννοριακή διάσταση, η αντιμετώπιση των οποίων είναι δυνατή μόνον βάσει κοινής δέσμευσης. Η στρατηγική αυτή θα βασίζεται στους υφιστάμενους πόρους, στην υφιστάμενη νομοθεσία και δομές για την ενίσχυση των διασυννοριακών συνεργασιών και στον καθορισμό στόχων γύρω από τους οποίους οι τοπικοί, περιφερειακοί και εθνικοί φορείς μπορούν να κινητοποιηθούν, ώστε οι προτεραιότητες της στρατηγικής Ευρώπη 2020 να μετατραπούν σε στοχοθετημένα μέτρα.

Χάρη στην έξυπνη διαχείριση, η εφαρμογή της εν λόγω στρατηγικής μπορεί να λειτουργήσει ως κινητήριο μοχλός για την οικονομία που δεν θα απαιτεί επιπλέον δαπάνες. Θα συμβάλει επίσης στην καλύτερη διαμόρφωση σχεδίων εφαρμογής και στον συντονισμό της χρηματοδότησης και της υλοποίησής τους, ειδικότερα με στόχο πιο αποτελεσματικές δαπάνες στο πλαίσιο του νέου δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020.

Τα προγράμματα που αφορούν το θαλάσσιο περιβάλλον μπορούν να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων και χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ, χωρίς να θιγούν οι αρμοδιότητες των κρατών μελών που είναι επιλέξιμα για στήριξη.

Σε αυτά περιλαμβάνονται και το ΕΤΠΑ/ΤΣ, ΕΚΤ, ΕΤΑ¹ και άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα και μέσα, τόσο υφιστάμενα (όπως το ΠΠ7² όσο και το LIFE³) και μελλοντικά (όπως η διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη και το ΕΤΘΑ⁴). Επιπλέον, οι πόροι του Μέσου Προενταξιακής Βοήθειας πρέπει να χρησιμοποιηθούν, ώστε να συμπεριληφθούν τόσο υποψήφιες όσο και δυνάμει υποψήφιες χώρες σε μελλοντικές δράσεις. Υφίστανται και άλλοι πιθανοί πόροι χρηματοδότησης, όπως είναι Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα, μεταξύ άλλων μέσω του Επενδυτικού Πλαισίου για τα Δυτικά Βαλκάνια (WBIF), εθνικών, περιφερειακών και τοπικών πόρων καθώς και μέσω ιδιωτών επενδυτών. Πρέπει να δοθεί προσοχή στον αποτελεσματικό συνδυασμό όλων αυτών εντός του στρατηγικού πλαισίου. Πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στους κανόνες ανταγωνισμού, εάν η χρηματοδότηση ενός συγκεκριμένου προγράμματος μπορεί να εκληφθεί ως κρατική βοήθεια.

Θα τεθούν τα θεμέλια για την ανάπτυξη μέσω της στήριξης μακροπρόθεσμων βιώσιμων και υπεύθυνων αλιευτικών δραστηριοτήτων, την καλή κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και για έναν πιο προστατευμένο και ασφαλέστερο θαλάσσιο χώρο. Θα αντιμετωπιστούν επίσης οριζόντια θέματα όπως είναι η πιο αποτελεσματική προσαρμογή στον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής.

Έτσι θα ενισχυθεί η έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας, κάτι το οποίο θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής για την Ευρώπη του 2020.

Χωρική εφαρμογή

Η Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος συνδέουν τις επικράτειες επτά χωρών: τεσσάρων κρατών μελών της ΕΕ (Ελλάδας, Ιταλίας, Σλοβενίας και Κροατίας), μιας υποψήφιας χώρας (Μαυροβούνιο) και δυο εν δυνάμει υποψηφίων προς ένταξη χωρών (της Αλβανίας και της Βοσνίας Ερζεγοβίνης). Η Σερβία, επίσης υποψήφια χώρα, αποτελεί ένα από τα οκτώ μέλη της Πρωτοβουλίας Αδριατικής-Ιονίου⁵. Άλλες χώρες στην περιοχή έχουν επίσης πολιτικό και οικονομικό συμφέρον στη διεξαγωγή θαλάσσιων δραστηριοτήτων στην Αδριατική Θάλασσα και στο Ιόνιο Πέλαγος και συνεπώς μπορούν να συμμετέχουν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, κατά περίπτωση.

Πλαίσιο εφαρμογής και συνεργασίας

Υπάρχει ήδη εκτενής συνεργασία μεταξύ των παράκτιων χωρών της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους, η οποία προέρχεται εν μέρει από ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως

¹ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ταμείο Συνοχής, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας

² Το μελλοντικό πρόγραμμα-πλαίσιο για την Έρευνα και την Καινοτομία (Ορίζοντας 2020).

³ Χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον.

⁴ Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.

⁵ Η ΠΑΙ είναι πρωτοβουλία για την περιφερειακή συνεργασία που ξεκίνησε από τη δήλωση της Ανκόνα το 2000. Η Σερβία έγινε μέλος της ΠΑΙ ύστερα από την ένταξη της Ένωσης Κρατών Σερβίας και Μαυροβουνίου.

είναι το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας του ΜΠΒ «Αδριατική» και από μελλοντικά προγράμματα που αφορούν την περιοχή, και εν μέρει από άλλες πρωτοβουλίες όπως είναι η Πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου

6.10.1 Καθορισμός μιας Ατζέντας με στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη από την θάλασσα

Πυλώνας 1: Μεγιστοποίηση του δυναμικού της γαλάζιας οικονομίας

Για να αντλήσουν τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης από τη θάλασσα, οι χώρες πρέπει να θέσουν τις σωστές προϋποθέσεις για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα και να επικεντρωθούν σε τομείς που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα.

Καθορισμός των προϋποθέσεων για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα

Για να αξιοποιηθεί το δυναμικό του θαλάσσιου και του ναυτιλιακού τομέα πρέπει να ευνοηθούν διάφοροι μοχλοί ανάπτυξης και να ξεπεραστούν διάφορα εμπόδια. Στα προαναφερόμενα περιλαμβάνονται η διοικητική απλούστευση και η εναρμόνιση, οι ανάγκες για δεξιότητες, η έρευνα, η ανάπτυξη και η καινοτομία, οι συναφείς προς τη θάλασσα συνεργατικοί σχηματισμοί, η έξυπνη υποδομή με πρόβλεψη θωράκισης έναντι της αλλαγής του κλίματος και ένα εξειδικευμένο και ευέλικτο εργατικό δυναμικό.

Οι κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξή τους θα συμβάλουν σε καίριας σημασίας τομείς του κλάδου – όπως είναι η ναυπηγία, οι επιχειρήσεις κατασκευής σκαφών και η επιμελητεία – για την ενίσχυση του ανταγωνιστικού μοχλού τους και για την ταχεία έναρξη νέων ευκαιριών για επιχειρήσεις.

Στην περιφέρεια Friuli Venezia Giulia το «Ditenave» αποτελεί καλό παράδειγμα συναφούς προς τη θάλασσα συνεργατικού σχηματισμού που συγκεντρώνει βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας, πανεπιστήμια και περιφερειακές αρχές. Η αυξημένη οικονομική χρήση του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου μπορεί να εντείνει τον ανταγωνισμό για χώρο.

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ) όπως είδαμε αποτελεί ένα καίριο στοιχείο για τη λήψη αποφάσεων τέτοιων που να εξισορροπούν τα τομεακά συμφέροντα που ανταγωνίζονται για θαλάσσιο χώρο.

Παρομοίως, η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) συμβάλλει στην αντιμετώπιση της αυξανόμενης πίεσης στις παράκτιες ζώνες.

Το σχέδιο δράσης προτεραιότητας του UNEP/MAP (Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον⁶ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη στήριξη της ΟΔΠΖ από τις μεσογειακές χώρες, εφαρμόζοντας το πρωτόκολλο ΟΔΠΖ στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βαρκελώνης.

Με βάση τα προαναφερόμενα, τα παρακάτω θέματα αποτελούν παραδείγματα τομέων προτεραιότητας για ανάπτυξη:

⁶ Η συντονιστική μονάδα του UNEP/MAP είναι ο φορέας που είναι επιφορτισμένος με την εφαρμογή της Σύμβασης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου.

- Η αύξηση της διοικητικής συνεργασίας για την απλούστευση και την εναρμόνιση των διατυπώσεων στις ναυτιλιακές μεταφορές, όπως προβλέπεται στο *κεκτημένο της ΕΕ*.
- Η τόνωση της δημιουργίας συναφών προς τη θάλασσα συνεργατικών σχηματισμών και δικτύων έρευνας καθώς και η διαμόρφωση μιας στρατηγικής για την έρευνα με στόχο την προώθηση της καινοτομίας.
- Η αύξηση της κινητικότητας και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού καθώς και η διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων.
- Η ανάπτυξη του ΘΧΣ και της ΟΔΠΖ σε εθνικό και σε διασυνοριακό επίπεδο, με βάση την προσέγγιση του οικοσυστήματος και η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των αποτελεσμάτων καίριων προγραμμάτων έρευνας της ΕΕ σχετικά με προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές.

Συναφείς θαλάσσιοι και ναυτιλιακοί τομείς

Θαλάσσιες μεταφορές

Λόγω της θέσης τους, που καλύπτουν τόσο τους άξονες ανατολής-δύσης και βορά-νότου, της Ευρώπης, η Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος αποτελούν σημαντικό τρόπο θαλάσσιας μεταφοράς. Πολλές χώρες της κεντρικής Ευρώπης καθώς και χώρες που δεν βρέχονται από θάλασσα εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους λιμένες της βόρειας Αδριατικής Θάλασσας για τις εισαγωγές τους. Πέντε λιμένες της βόρειας Αδριατικής Θάλασσας (Koper, Ravenna, Rijeka, Venice, Trieste) έχουν ομαδοποιηθεί στο πλαίσιο της εφοδιαστικής πλατφόρμας της Ένωσης Λιμένων Βόρειας Αδριατικής (NAPA). Η ανταγωνιστικότητα των λιμένων της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους, όπως ορίστηκε κατά την τρέχουσα κατάρτιση της στρατηγικής της ΕΕ για τους λιμένες με τις συναφείς προτάσεις που σχεδιάστηκαν για το πρώτο μέρος του 2013, εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από :

- Την ικανότητά τους για αύξηση της διατροπικότητας ενσωματώνοντας θαλάσσιες και χερσαίες μεταφορές. Οι διάδρομοι μεταφορών Βαλτικής-Αδριατικής και Μεσογείου που προβλέπονται στη διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη» θα καλύψουν την έλλειψη σιδηροδρομικών και οδικών συνδέσεων.
- Αποτελεσματική και φιλική προς το περιβάλλον λειτουργία

Οι λιμένες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εξασφάλιση εδαφικής συνέχειας και κοινωνικής συνοχής. Ωστόσο, οι θαλάσσιες συνδέσεις για φορτία και επιβάτες μεταξύ χωρών της Αδριατικής και του Ιονίου Πελάγους αποτελούν σπανίως την προτιμώμενη επιλογή. Λόγω του μεγάλου αριθμού χωρών και πόλεων γύρω από την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος και τις σχετικά μικρές αποστάσεις μεταξύ τους μέσω θαλάσσης, το δυναμικό ανάπτυξης στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων είναι πολύ μεγάλο.

Η θαλάσσια αρτηρία της Αδριατικής Θάλασσας¹⁶ αποτελεί παράδειγμα ως προς τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την παροχή μιας βιώσιμης και αξιόπιστης υπηρεσίας

μεταφορών διαμέσω ενός διευρωπαϊκού πολυτροπικού συστήματος μεταφορών. Οι διασυνοριακές ακτοπλοϊκές συνδέσεις είναι ιδιαίτερες σημαντικές δεδομένου του μεγάλου αριθμού νησιών κατά μήκος των ακτών της Κροατίας και της Ελλάδας.

Με βάση τα προαναφερόμενα, τα παρακάτω θέματα αποτελούν παραδείγματα πιθανών τομέων προτεραιότητας για ανάπτυξη στη σχεδιαζόμενη στρατηγική για τους λιμένες και στο πλαίσιο των μελλοντικών δράσεων TEN-T:

- Η βελτίωση των διεπαφών, των διαδικασιών και των υποδομών για τη διευκόλυνση του εμπορίου με την νότιο, την κεντρική και την ανατολική Ευρώπη.
- Η βελτίωση των συνδέσεων μέσω της ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου, βασιζόμενου στη ζήτηση, χαμηλού σε εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα δικτύου θαλάσσιων μεταφορών κατά μήκος της περιφέρειας, με ιδιαίτερη προσοχή στην ακτοπλοϊκή σύνδεση των νησιών.
- Η αύξηση της μακροπρόθεσμης περιβαλλοντικής και οικονομικής βιωσιμότητας. Συγκεκριμένες εναλλακτικές επιλογές που μπορούν να εξεταστούν είναι η βελτίωση της σύνδεσης των λιμένων με την ενδοχώρα και η διασφάλιση της ταχείας εφαρμογής του θαλάσσιου χώρου μεταφορών χωρίς σύνορα (μειώνοντας τον διοικητικό φόρτο για τις ενδοενωσιακές θαλάσσιες ανταλλαγές στην περιοχή ή προωθώντας την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των λιμενικών υπηρεσιών στην περιοχή).

Παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός

Η σημασία του τουρισμού από οικονομικής άποψης συνίσταται στο ότι αποτελεί μια από τις κύριες και ταχύτερα αναπτυσσόμενες θαλάσσιες δραστηριότητες. Ωφελεί σημαντικά την περιφερειακή οικονομία καθώς δημιουργεί θέσεις εργασίας και προάγει τη διατήρηση της παράκτιας και θαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ορθή διαχείριση του εντατικού παράκτιου τουρισμού είναι θεμελιώδης, ώστε να μετριαστούν οι πιθανές επιπτώσεις στο παράκτιο και στο θαλάσσιο περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό. Για παράδειγμα, η χωρητικότητα των εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων ή λυμάτων πρέπει να προσαρμοστεί, ώστε να αποφευχθεί η ρύψη τους απευθείας στη θάλασσα. Στον τομέα των πλοίων κρουαζιέρας η περιοχή της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους γνωρίζει ήδη ταχεία ανάπτυξη. Η Βενετία και το Ντουμπρόβνικ συγκαταλέγονται μεταξύ των 10 σημαντικότερων λιμένων επιβατών κρουαζιεροπλοίων στην Ευρώπη.

Ο αυξανόμενος κατακερματισμός της αγοράς και τα νέα μοντέλα επιχειρήσεων ανοίγουν νέες ευκαιρίες για πολλά λιμάνια.

Τέλος, η πολιτιστική και αρχαιολογική κληρονομιά στην παράκτια περιφέρεια και στον βυθό αποτελούν σημαντικό στοιχείο τόσο όσον αφορά την ανάπτυξη του τουρισμού όσο και της κοινής ταυτότητας.

Με βάση τα προαναφερόμενα, τα παρακάτω θέματα αποτελούν παραδείγματα τομέων προτεραιότητας για ανάπτυξη:

- Στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού, με την ενθάρρυνση της καινοτομίας και των κοινών στρατηγικών εμπορίας καθώς και των κοινών προϊόντων.

- Διασφάλιση της βιωσιμότητας του κλάδου μέσω του περιορισμού του περιβαλλοντικού του αποτυπώματος, λαμβανομένου υπόψη του αντικτύπου της αλλαγής του κλίματος.
- Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης του τουρισμού με κρουαζιερόπλοια.
- Αύξηση της αξίας και της εκτίμησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένες εναλλακτικές επιλογές που πρέπει να εξεταστούν μπορεί να είναι η αύξηση της χρησιμοποίησης κοινού εμπορικού σήματος για την τουριστική προώθηση της περιοχής, σε εναρμόνιση με το έργο που ξεκίνησαν τα εμπορικά επιμελητήρια της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους και καθιέρωση νέων επιχειρησιακών προτύπων στον τομέα των κρουαζιερόπλοιων.

Η αξία της υδατοκαλλιέργειας στην Θαλασσιά Περιοχή της Αδριατικής και Ιονίου

Η ανάπτυξη ενός ισχυρού, υψηλής ποιότητας, ευρωπαϊκού κλάδου ιχθυοκαλλιέργειας, που είναι περιβαλλοντικά και οικονομικά βιώσιμος, έχει τη δυνατότητα να συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην παροχή προϊόντων υγιεινής διατροφής. Η υδατοκαλλιέργεια μπορεί επίσης να συμβάλει στη μείωση της αλιευτικής πίεσης συμβάλλοντας, συνεπώς, στη διατήρηση των ιχθυοαποθεμάτων. Ο μετριασμός των αρνητικών επιπτώσεων λαμβάνεται δεόντως υπόψη από το σύνολο της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Σειρά εμποδίων υποσκελίζουν την ανάπτυξη του πλήρους δυναμικού της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ: η περιορισμένη πρόσβαση στο χώρο και στη χορήγηση αδειών· ο καταμερισμός του κλάδου· η περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαιο εκκίνησης ή σε δάνεια για καινοτομία· οι χρονοβόρες διοικητικές διαδικασίες και η γραφειοκρατία. Τηρουμένης πλήρως της αρχής της επικουρικότητας, για τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής προτείνεται η προαγωγή της υδατοκαλλιέργειας μέσω μιας συντονισμένης προσέγγισης με βάση μη δεσμευτικές στρατηγικές κατευθύνσεις και κοινές προτεραιότητες και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού. Με βάση τα προαναφερόμενα, τα παρακάτω θέματα αποτελούν παραδείγματα τομέων προτεραιότητας για ανάπτυξη:

- Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ευκαιριών για επιχειρηματικές ευκαιρίες μέσω της περαιτέρω έρευνας και της καινοτομίας.
- Τηρουμένων των αρχών του ΘΧΣ, η επεξεργασία εργαλείων για την ορθή τοποθέτηση εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας σε ύδατα, περιλαμβανομένων εργαλείων για τον εντοπισμό δραστηριοτήτων με στόχο το ενδεχόμενο συνδυασμού με άλλες οικονομικές δραστηριότητες.

Οι συγκεκριμένες εναλλακτικές λύσεις που πρέπει να εξεταστούν θα μπορούσαν να είναι η συνεργασία για τη μείωση του διοικητικού φόρτου και η καλύτερη αξιοποίηση του χωροταξικού σχεδιασμού μέσω της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών.

ΠΥΛΩΝΑΣ 2: Πιο υγιές θαλάσσιο περιβάλλον

Το θαλάσσιο περιβάλλον της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους φιλοξενεί μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων και ειδών. Και στις δύο θάλασσες απαντώνται λειμώνες ποσειδωνίας και διάφορα θαλάσσια θηλαστικά.

Η συνδυασμένη δράση της υψηλής πίεσης από τον άνθρωπο και των τοπογραφικών χαρακτηριστικών καθιστούν αυτά τα ενδιαιτήματα πολύ ευάλωτα στη μόλυνση. Η συνεργασία μεταξύ των παράκτιων χωρών πραγματοποιείται εντός των ρυθμιστικών πλαισίων της οδηγίας πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, της σύμβασης της Βαρκελώνης και των πρωτοκόλλων της καθώς και εντός της Μικτής Επιτροπής για την προστασία της Αδριατικής Θάλασσας και των παράκτιων περιοχών της.

Τα ύδατα της Αδριατικής Θάλασσας δέχονται μεγάλες ποσότητες υδάτων από τους ποταμούς που εκβάλλουν σε αυτήν. Περίπου ένα τρίτο των ηπειρωτικών υδάτων της Μεσογείου εισρέει στη βόρειο και στην κεντρική Αδριατική Θάλασσα. Ο ευτροφισμός που προκύπτει είναι μια από τις κύριες απειλές σε αυτή την περιοχή. Η εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα είναι συνεπώς συναφής για την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων.

Εκτός από το ότι συνιστούν αισθητικό πρόβλημα, τα απορρίμματα στη θάλασσα συχνά αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για τους θαλάσσιους οργανισμούς. Τα εν λόγω απορρίμματα προέρχονται κυρίως από χερσαίες δραστηριότητες: Οικιακά απόβλητα, απόβλητα από τουριστικές εγκαταστάσεις και απορροές από χώρους εναπόθεσης αποβλήτων.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από την έντονη παρουσία θαλάσσιων μεταφορών, κάτι το οποίο συνεπάγεται εκπομπές αερίων πλοίων και λιμένων, κινδύνους ατυχημάτων και την εισαγωγή χωροκατακτητικών ξένων ειδών μέσω της απόρριψης ερματικών υδάτων. Το 2005 η Κροατία, η Ιταλία και η Σλοβενία υπέγραψαν συμφωνία σχετικά με ένα υποπεριφερειακό σχέδιο έκτακτης ανάγκης⁷ το οποίο έθετε ένα νομικό και λειτουργικό πλαίσιο για την αποτροπή και την καταπολέμηση των περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης.

Με βάση τα προαναφερόμενα, τα παρακάτω θέματα αποτελούν παραδείγματα τομέων προτεραιότητας για ανάπτυξη στο πλαίσιο των αντίστοιχων πολιτικών της ΕΕ:

- Διασφάλιση καλής περιβαλλοντικής και οικολογικής κατάστασης του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος έως το 2020 σε εναρμόνιση με το συναφές κεκτημένο της ΕΕ και με την προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα που προβλέπει η σύμβαση της Βαρκελώνης.

⁷ Υποπεριφερειακό σχέδιο έκτακτης ανάγκης για την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση σημαντικών περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης στην Αδριατική Θάλασσα.

- Διατήρηση της βιοποικιλότητας, των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους μέσω της εφαρμογής του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου «Natura 2000» και διαχείρισή του, λαμβανομένων επίσης υπόψη των συναφών εργασιών στο πλαίσιο της σύμβασης της Βαρκελώνης
- Μείωση των απορριμμάτων στη θάλασσα, μέσω, εκτός των άλλων, δράσεων για καλύτερη διαχείριση των αποβλήτων στις παράκτιες περιοχές
- Συνέχιση της βελτίωσης της υποπεριφερειακής συνεργασίας και της παρακολούθησης των υφιστάμενων μηχανισμών, ιδίως εκείνων που έχουν συσταθεί από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA) όσον αφορά την πρόληψη, την ετοιμότητα και τη συντονισμένη αντιμετώπιση σε περίπτωση μεγάλων πετρελαιοκηλίδων και διερεύνηση τρόπων για την καλύτερη χρήση των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων.

Συγκεκριμένες εναλλακτικές επιλογές που πρέπει εξεταστούν θα μπορούσαν να είναι η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των διοικητικών αρχών των προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών με στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, η αξιοποίηση του έργου του Δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών της Αδριατικής (AdriaPAN) καθώς και η εφαρμογή του υποπεριφερειακού σχεδίου έκτακτης ανάγκης, με την επέκτασή του ενδεχομένως σε άλλες χώρες της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους.

ΠΥΛΩΝΑΣ 3: Ένας πιο ασφαλής και προστατευμένος θαλάσσιος χώρος

Η υγεία, η ασφάλεια και οι προκλήσεις που αφορούν την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος δεν περιορίζονται στα θαλάσσια σύνορα μιας και μόνον χώρας. Στόχος πρέπει να είναι η συντονισμένη περιφερειακή συνεργασία με την εναρμονισμένη εφαρμογή της υφιστάμενης και διεθνούς νομοθεσίας και την εκμετάλλευση νέων τεχνολογιών. Ορισμένες τρίτες χώρες στην περιοχή πρέπει να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους ως κράτη σημαίας και την κατάταξή τους στον κατάλογο επιδόσεων του μνημονίου συνεννόησης για τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα, το οποίο υπεγράφη στο Παρίσι.

Η αυστηρή εφαρμογή της ενωσιακής και της διεθνούς νομοθεσίας θα συμβάλει, τελικά, στην ανάπτυξη ποιοτικών μεταφορών στην περιοχή, θα οδηγήσει σε ισότιμους όρους ανταγωνισμού, θα ενθαρρύνει την κινητικότητα και σταδιακά θα προετοιμάσει τις υποψήφιες και τις δυνάμει υποψήφιες χώρες για την προσχώρησή τους στην ΕΕ. Θα επιδιωχθεί η δημιουργία μιας νοοτροπίας συμμόρφωσης με την υφιστάμενη ενωσιακή και διεθνή νομοθεσία.

Γίνονται επίσης περισσότερες διαπλεύσεις επιβατικών πλοίων ετησίως σε σχέση με άλλες περιοχές, ενώ αυξάνονται και οι μεταφορές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Πέρα από την εμπορική θαλάσσια κυκλοφορία, η Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος χρησιμοποιούνται από εγκληματικά δίκτυα που συμμετέχουν σε λαθραία μετανάστευση και σε άλλες παράνομες δραστηριότητες. Θα αυξηθούν οι ικανότητες των δημόσιων αρχών να παρακολουθούν την θαλάσσια κυκλοφορία να αντιμετωπίζουν επείγοντα περιστατικά, να σώζουν ανθρώπινες ζωές, να αποκαθιστούν το θαλάσσιο περιβάλλον, να ελέγχουν τις

αλιευτικές δραστηριότητες και να αντιμετωπίζουν απειλές ως προς την ασφάλεια και παράνομες δραστηριότητες.

Τα παρακάτω θέματα συνιστούν παραδείγματα τομέων προτεραιότητας που πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω στις γειτονικές χώρες της περιοχής, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες δράσεις στο πλαίσιο του ενωσιακού κεκτημένου και τηρώντας τα συναφή εθνικά θεσμικά πλαίσια:

- Βελτίωση της νοοτροπίας συμμόρφωσης όσον αφορά τον έλεγχο από το κράτος σημαίας και από το κράτος λιμένα, της ευθύνης και της ασφάλισης των μεταφορών, της απολύμανσης των πλοίων και του ελέγχου των μεταδοτικών ασθενειών στα πλοία, της έρευνας για ατυχήματα και της ασφάλειας λιμένα·
- Βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ εθνικών ή περιφερειακών θαλάσσιων αρχών με την ΕΕ, σύσταση μηχανισμών που διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τη θαλάσσια κυκλοφορία μεταξύ εθνικών συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας των σκαφών και σχετικής πληροφόρησης VTMS⁸ μέσω του SafeSeaNet·
- Προώθηση της ανάπτυξης συστημάτων στήριξης αποφάσεων, της ικανότητας αντιμετώπισης ατυχημάτων και σχεδίου έκτακτης ανάγκης·
- Η εξασφάλιση των κατάλληλων πηγών ενημέρωσης τόσο για τα πληρώματα όσο και για τους πλοηγούς, όπως είναι η βαθυμετρία, η χαρτογράφηση του θαλάσσιου πυθμένα και υδρογραφικές έρευνες και η ενσωμάτωση αυτών των στοιχείων σε ηλεκτρονικούς ναυτικούς χάρτες (ηλεκτρονική πλοήγηση), ειδικότερα για χρήση από επιβατικά πλοία.

Μια συγκεκριμένη εναλλακτική επιλογή που πρέπει να εξεταστεί ώστε να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, όπως προέκυψε από τον πρώτο κύκλο των διαβουλεύσεων των ενδιαφερόμενων φορέων, θα μπορούσε να είναι η αναβάθμιση του υφιστάμενου συστήματος ADRIREP⁹ και η ενσωμάτωσή του στο SafeSeaNet.

ΠΥΛΩΝΑΣ 4: Βιώσιμες και υπεύθυνες αλιευτικές δραστηριότητες

Η στρατηγική πρέπει να αυξήσει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την μακροπρόθεσμη βιώσιμη και υπεύθυνη αλιεία, ώστε οι αλιευτικές δραστηριότητες να μπορούν να συνεχίσουν να συνιστούν οικονομικό πόρο για τις παράκτιες περιοχές.

Πρώτον, πρέπει να επιδιωχθεί η αποτελεσματική εφαρμογή των αρχών της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Η ΚΑΠ προωθεί την υιοθέτηση μιας προσέγγισης από τη βάση στην κορυφή στη διαχείριση της αλιείας. Οι κοινές αρχές και τα εργαλεία για τις

⁸ Σύστημα ενημέρωσης για τη θαλάσσια κυκλοφορία.

⁹ Σύστημα αναφοράς κυκλοφορίας στην Αδριατική.

προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές αλιευτικού ενδιαφέροντος¹⁰ περιλαμβανομένης της υιοθέτησης μέτρων για την προστασία των ευαίσθητων ενδιαιτημάτων και ορισμένων ειδών (π.χ. χελώνες, δελφίνια), αναμένεται επίσης να είναι επωφελή για την περιοχή.

Υφίσταται ήδη συνεργασία όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές της αλιείας στους διοικητικούς φορείς και στις οργανώσεις παραγωγών στην Κροατία, στην Ιταλία και στη Σλοβενία, που οδήγησε, για παράδειγμα, στη σύσταση του κοινωνικοοικονομικού παρατηρητηρίου αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στη Βόρεια Αδριατική Θάλασσα. Το πεδίο εφαρμογής του μπορεί να επεκταθεί στην ανάπτυξη γνώσεων για την αγορά και υπηρεσιών για τη διασφάλιση της καλύτερης ανιχνευσιμότητας και να επιτρέψει την εμπορία των προϊόντων.

Στον τομέα του ελέγχου, της παρακολούθησης και της επιτήρησης νοοτροπία της συμμόρφωσης πρέπει να αυξηθεί και να διευκολυνθεί η διαβίβαση πληροφοριών, με βάση την ανταλλαγή εμπειρογνομosύνης και βέλτιστων πρακτικών και την περαιτέρω ανάπτυξη κοινών επιχειρησιακών πρωτοβουλιών. Πρέπει επίσης να επιδιωχθεί η αναβάθμιση όλων των κατάλληλων επιχειρησιακών εργαλείων (συστημάτων, εξοπλισμού και άλλων πόρων).

Υφίσταται ήδη συνεργασία όσον αφορά επιστημονικά θέματα και τη διαχείριση της αλιείας εντός του πολυμερούς πλαισίου της Γενικής Επιτροπής Αλιείας για τη Μεσόγειο και των περιφερειακών προγραμμάτων του FAO (Adriamed και Eastmed). Τα εν λόγω προγράμματα πρέπει να ενισχυθούν μέσω της αύξησης της συμμετοχής όλων των συμμετεχουσών χωρών. Παράλληλα, μπορεί να επιδιωχθεί η περαιτέρω επιστημονική συνεργασία μεταξύ των χωρών της περιοχής, ώστε να συνδεθούν καλύτερα η επιστημονική έρευνα με τις ανάγκες της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Με βάση τα προαναφερόμενα, τα παρακάτω θέματα αποτελούν παραδείγματα τομέων προτεραιότητας για ανάπτυξη:

- Η επίτευξη της βιώσιμης διαχείρισης της αλιείας, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης πολυετών σχεδίων και μέτρων όπως είναι οι προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές με την ευρύτερη έννοια.
- Η συμβολή στην αποδοτικότητα και στη βιωσιμότητα της αλιείας μέσω της ενίσχυσης της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων στη διαχείριση της αλιείας και σε άλλες δράσεις.
- Βελτίωση της νοοτροπίας της συμμόρφωσης με παράλληλη διευκόλυνση της διάδοσης των πληροφοριών και αύξηση της συνεργασίας για τον έλεγχο των αλιευτικών δραστηριοτήτων.
- Ανάπτυξη της επιστημονικής συνεργασίας στον τομέα της αλιείας. Συγκεκριμένες εναλλακτικές λύσεις που πρέπει να εξεταστούν θα μπορούσαν να είναι η ανάπτυξη γνώσεων για την αγορά και υπηρεσιών για τη διασφάλιση του ότι η εμπορία των αλιευτικών προϊόντων και των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας στην περιοχή είναι

¹⁰ Όπως είναι οι προστατευόμενες περιοχές αλιείας βάσει του άρθρου 19 του κανονισμού για τη Μεσόγειο, οι απαγορευμένες περιοχές αλιείας στο πλαίσιο της ΓΕΑΜ και οι ειδικά προστατευόμενες περιοχές Μεσογειακής σημασίας στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βαρκελώνης.

σαφής, αποτελεσματική και πλήρως σύμφωνη με την ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και η ανταλλαγή κοινωνικοοικονομικών δεδομένων στον τομέα της αλιείας.

6.11 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και Δεδομένων

Ιστορικό

Η βελτίωση των γνώσεων για τη θάλασσα ήταν πάντοτε πρωταρχικός στόχος της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, η οποία αποτελεί από μόνη της στρατηγικό στόχο του προγράμματος εργασίας της Επιτροπής για την περίοδο 2005- 2009¹¹. Για να αξιολογηθούν οι τεχνικές επιλογές και το κατ' εκτίμηση κόστος της δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και Δεδομένων (EMODnet) έχουν δρομολογηθεί προπαρασκευαστικές δράσεις.

Τον Απρίλιο του 2009 εκδόθηκε ένας χάρτης πορείας βάσει των εργασιών ομάδας εμπειρογνομόνων, στον οποίο εκτίθενται οι γενικές αρχές και το χρονοδιάγραμμα. Συγχρόνως, ξεκίνησε δημόσια διαβούλευση για το EMODnet¹². Υπέβαλαν εισηγήσεις 300 άμεσα ενδιαφερόμενοι: σε αυτούς συγκαταλέγονται ιδιωτικές εταιρείες, δημόσιες αρχές, διεθνείς οργανισμοί και η ερευνητική κοινότητα.

Ποιος είναι ο λόγος συλλογής δεδομένων για τη θάλασσα και ποιο το κόστος

Οι ιδιωτικές εταιρείες χρειάζονται τα δεδομένα για το θαλάσσιο περιβάλλον προκειμένου να αξιοποιήσουν αποτελεσματικότερα τους πόρους. Οι εθνικές και τοπικές αρχές τα χρειάζονται για να προστατεύουν τις ακτογραμμές τους ή να αξιολογούν τη συμμόρφωση προς τα περιβαλλοντικά πρότυπα. Οι επιστήμονες τα χρειάζονται για να αυξήσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα ωκεάνια ρεύματα και τα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Συνεπώς, όλα τα παράκτια κράτη συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα για τη θάλασσα. Η τρέχουσα ετήσια δαπάνη της Ευρώπης για τη συλλογή και παρακολούθηση δεδομένων για τη θάλασσα και τους ωκεανούς υπερβαίνει το 1 δισεκατομμύριο ευρώ για τους δημόσιους φορείς και ανέρχεται σε 3 περίπου δισεκατομμύρια ευρώ¹³ για τους ιδιωτικούς φορείς.

¹¹ Στρατηγικοί στόχοι 2005 – 2009 Ευρώπη 2010: Μία εταιρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης - Ενημερία, αλληλεγγύη και ασφάλεια, COM(2005) 12 τελικό της 26.1.2005

¹² Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής: Υποδομή θαλάσσιων δεδομένων – Έκβαση της δημόσιας διαβούλευσης, Βρυξέλλες, SEC(2010)73 τελικό της 22.1.2010

¹³ συγκεκριμένος αριθμός αιτιολογείται στην πλήρη αξιολόγηση επιπτώσεων

Δυσχέρειες στη συγκέντρωση των δεδομένων

Οι εφαρμογές που αφορούν τα θαλάσσια δεδομένα δεν μπορούν να βασίζονται σε δεδομένα από μία μόνο πηγή τα οποία συλλέγονται για ένα μόνο σκοπό. Συχνά απαιτούνται δεδομένα που αφορούν τα ύδατα περισσότερων του ενός παράκτιων κρατών.

Η διαμόρφωση συνεκτικής εικόνας από μεγάλο αριθμό οργανώσεων που διατηρούν και κατέχουν θαλάσσια δεδομένα – περισσότερες από 50 οργανώσεις σε καθένα από τα μεγάλα παράκτια κράτη¹⁴ – είναι δύσκολο έργο. Από πλευράς χρήστη καταγράφονται 7 φραγμοί μείζονος σημασίας: (1) εξεύρεση – αδυναμία εντοπισμού τους, (2) πρόσβαση – απουσία άδειας για πρόσβαση σε αυτά, (3) χρήση – περιορισμοί που επιβάλλονται στην τελική χρήση, (4) συνοχή – δυσκολία στον συνδυασμό δεδομένων, (5) κόστος – υπερβαίνει τον προϋπολογισμό του χρήστη, (6) ποιότητα – άγνωστη ακρίβεια και άγνωστη πιστότητα, (7) ποσότητα – χωρική και χρονική ευκρίνεια που δεν επαρκούν για το συγκεκριμένο σκοπό. Σχεδόν όλοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα του 2009 ανέφεραν ότι καθένας από τους εν λόγω επτά φραγμούς αποτέλεσε τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητα του έργου τους.

Ένα κατακερματισμένο σύστημα παρατηρήσεων, σε αντίθεση με ένα ολοκληρωμένο σύστημα, επιβαρύνει τουλάχιστον κατά 25% το κόστος όσων παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες¹⁵. Σε αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται οι χαμένες ευκαιρίες εκείνων οι οποίοι, αντιμέτωποι με μια αδιαπέραστη υποδομή δεδομένων, έχουν απλώς επιλέξει να μην αναπτύσσουν νέες υπηρεσίες.

Έλλειψη ανταγωνισμού και καινοτομίας

Ένας δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας αντιμετωπίζει σήμερα δυσκολίες στην παροχή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας που βασίζεται σε θαλάσσια δεδομένα, εκτός εάν έχει συλλέξει από μόνος του τα δεδομένα ή διατηρεί στενές σχέσεις με τον οργανισμό που πραγματοποίησε τη συλλογή. Αυτό μειώνει τον αριθμό των φορέων που είναι δυνητικά σε θέση να παρέχουν το προϊόν ή την υπηρεσία και μειώνει το εύρος της καινοτομίας.

Αβεβαιότητα

Η έλλειψη αποτελεσματικής υποδομής θαλάσσιων δεδομένων και ενός υπερβολικά σποραδικού δικτύου παρατηρήσεων επιτείνουν την αβεβαιότητα σχετικά με τη μελλοντική συμπεριφορά των ωκεανών. Μια μελέτη¹⁶ υποστηρίζει ότι δαπάνες ύψους 70 εκατομμυρίων ευρώ για τη θαλάσσια χαρτογράφηση των υδάτων της Ιρλανδίας θα μπορούσαν να μειώσουν την αβεβαιότητα για τον σχετικό κλάδο και να επιφέρουν οφέλη ύψους 415 εκατομμυρίων

¹⁴ Legal Aspects of Marine Environmental Data (Νομικές πτυχές των δεδομένων για το θαλάσσιο περιβάλλον), σύμβαση πλαίσιο παροχής υπηρεσίας, αριθ. FISH/2006/09 – LOT2, τελική έκθεση, Οκτώβριος 2008.

¹⁵ The Business Case for Improving NOAA's Management and Integration of Ocean and Coastal Data (Οικονομική επιχειρηματολογία υπέρ της βελτίωσης της διαχείρισης και της ενσωμάτωσης των ωκεάνιων και παράκτιων δεδομένων της NOAA (Αμερικανική Εθνική Υπηρεσία Μελέτης των Ωκεανών και της Ατμόσφαιρας)), Zdenka Willis, Διευθύντρια, Πρόγραμμα IOOS της NOAA, Ιανουάριος 2009

¹⁶ Price Waterhouse Cooper, INFOMAR Marine Mapping Survey Options Appraisal Report (Έκθεση αξιολόγησης των επιλογών έρευνας της θαλάσσιας χαρτογράφησης στο πλαίσιο του προγράμματος INFOMAR), Ιούνιος 2008

ευρώ στους τομείς της υγείας, της υδατοκαλλιέργειας, της βιοποικιλότητας, της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, των ενεργειακών προοπτικών και της βιομηχανίας στο σύνολό της.

Μια μείωση κατά 25% της αβεβαιότητας όσον αφορά τη μελλοντική άνοδο της στάθμης της θάλασσας θα μείωνε τις ετήσιες δαπάνες της Ευρώπης για την προστασία των θαλασσών κατά

περίπου 100 εκατομμύρια ευρώ ετησίως. Το κλίμα της γης εξαρτάται από τα ωκεάνια ρεύματα ώστε ακόμη και οι βιομηχανίες στην ξηρά θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τη βελτίωση των θαλάσσιων δεδομένων· αυτό δεν αποτελεί ικανό όρο για καλύτερες εποχικές προβλέψεις, αποτελεί ωστόσο αναγκαίο όρο.

Αιτίες

Ακόμη και αν υπάρχουν οργανώσεις που επιθυμούν άλλες οργανώσεις να διαθέτουν τα δεδομένα τους, μπορεί οι ίδιες να είναι απρόθυμες να ανοίξουν τα δικά τους δεδομένα, διότι μπορούν να αντλούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσω προτιμησιακής πρόσβασης στα δεδομένα όταν παρέχουν προϊόντα που προέρχονται από τα εν λόγω δεδομένα.

Προσπάθειες που καταβάλλονται για την αντιμετώπιση της κατάστασης

Η ΕΕ ενέκρινε νομοθετικά μέτρα τα οποία υποχρεώνουν τις διοικήσεις να καθιστούν τα δεδομένα τους διαθέσιμα σε μεγαλύτερο βαθμό. Μέτρα όπως η οδηγία INSPIRE¹⁷, η οδηγία για τις περιβαλλοντικές πληροφορίες και η οδηγία για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα¹⁸ εισάγουν υποχρεώσεις για τις δημόσιες αρχές.

Η ΕΕ παρέχει οικονομική στήριξη για τη συλλογή αλιευτικών δεδομένων μέσω του Πλαισίου Συλλογής Δεδομένων. Η Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (Global Monitoring for Environment and Security - GMES)¹⁸ έχει ως στόχο την παροχή μιας κεντρικής θαλάσσιας υπηρεσίας, η οποία θα βασίζεται σε δορυφορικά δεδομένα. Οι κατάλογοι θαλάσσιων δεδομένων που συμβάλλουν στην ευκολότερη αναζήτηση δεδομένων και οι ποιοτικές διαδικασίες των εργαστηρίων μέτρησης εκπονήθηκαν στο πλαίσιο των διαδοχικών ερευνητικών προγραμμάτων της ΕΕ. Επί του παρόντος, τα κράτη μέλη αρχίζουν να οργανώνουν τις οικείες υποδομές θαλάσσιων δεδομένων.

ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΕ

Η συγκέντρωση εικόνων για τις θαλάσσιες λεκάνες απαιτεί διασυνοριακή και διεπιστημονική συνεργασία. Λιγότεροι από το 3% των 300 ειδικών των οποίων ζητήθηκε η γνώμη διαφώνησαν με τη δήλωση «χωρίς διαρκή στήριξη από πλευράς ΕΕ θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να δημιουργηθεί μια βιώσιμη ευρωπαϊκή υποδομή.»

ΣΤΟΧΟΙ

Διακρίνονται τρεις ειδικοί στόχοι:

¹⁷ Οδηγία 2007/2/EK για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Inspire)

¹⁸ Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας (GMES): μέριμνα για έναν ασφαλέστερο πλανήτη, Βρυξέλλες, COM(2008) 748 τελικό της 12.11.2008

1. μείωση του λειτουργικού κόστους και των καθυστερήσεων για όσους χρησιμοποιούν τα θαλάσσια δεδομένα και συνεπώς:

α) υποβοήθηση του ιδιωτικού τομέα ώστε να είναι ανταγωνιστικός στην παγκόσμια οικονομία·

β) βελτίωση της ποιότητας της λήψης αποφάσεων στο δημόσιο σε όλα τα επίπεδα και

γ) ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

2. αύξηση του ανταγωνισμού και της καινοτομίας μεταξύ των χρηστών θαλάσσιων δεδομένων μέσω της διεύρυνσης και της επιτάχυνσης της πρόσβασης σε συνεκτικά θαλάσσια δεδομένα ελεγχόμενης ποιότητας·

3. μείωση της αβεβαιότητας όσον αφορά τις γνώσεις των ωκεανών και των θαλασσών και, κατά συνέπεια, παροχή μιας σταθερότερης βάσης για τη διαχείριση των αναπόφευκτων μελλοντικών αλλαγών.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Μελλοντικές εξελίξεις – Η επιλογή της απουσίας δράσης

Γενικά διαπιστώνεται συμμόρφωση προς τους υφιστάμενους κανόνες σχετικά με την πρόσβαση και τη χρήση θαλάσσιων δεδομένων. Ωστόσο, οι εν λόγω κανόνες δεν ισχύουν αυτόματα για δημόσιους φορείς που δεν έχουν δημόσια εξουσία, όπως τα πανεπιστήμια. Ούτε υπερισχύουν των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή της υποχρέωσης ορισμένων εθνικών υπηρεσιών να επιβάλλουν χρεώσεις με σκοπό την ανάκτηση του κόστους.

Η έρευνα στην ΕΕ ή τα έργα περιφερειακής συνεργασίας έχουν συγκεκριμένη διάρκεια. Όταν τα έργα ολοκληρώνονται δεν διατηρούνται πλέον οι κατάλογοι και οι εταιρικές σχέσεις διαλύονται. Χωρίς πρόσθετη δράση από πλευράς ΕΕ η σημερινή υποδομή θα εξακολουθήσει να επιβαρύνει τους χρήστες, να αποθαρρύνει την καινοτομία και να περιορίζει την ικανότητά της ΕΕ να προετοιμαστεί για ένα μεταβαλλόμενο θαλάσσιο σύστημα.

Άλλες επιλογές

Η επεξεργασία των θαλάσσιων δεδομένων για την παραγωγή γνώσεων και πληροφοριών απαιτεί 3 γενικές φάσεις: (Α) παρατήρηση και συλλογή (Β) συγκέντρωση των δεδομένων με σκοπό την παροχή πλήρων, συνεκτικών και ελεγχόμενης ποιότητας δεδομένων για τις θαλάσσιες λεκάνες, (Γ) αξιοποίηση των δεδομένων με σκοπό την παροχή υπηρεσιών ή την παραγωγή δεικτών – παραδείγματος χάριν, για την παράκτια διάβρωση, τους αλιευτικούς πόρους ή τον κίνδυνο παλιρροϊκών κυμάτων.

Ωστόσο, θεωρείται εξαιρετικά δύσκολο να ταχθεί η ΕΕ υπέρ της στήριξης της συλλογής δεδομένων χωρίς να γνωρίζει τι έχει ήδη συλλεχθεί, ποια είναι τα κενά που υπάρχουν και ποια είναι ακριβώς η μεγαλύτερη ζήτηση από πλευράς χρήστη. Ούτε θα ήταν δυνατό να εκπονηθούν δείκτες ή προϊόντα προστιθέμενης αξίας χωρίς τη συγκέντρωση και επεξεργασία δεδομένων τα οποία συγκροτούν τους εν λόγω δείκτες. Συνεπώς, οι επιλογές δράσης της ΕΕ είναι οι εξής:

1. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ των δεδομένων για την παροχή πρόσβασης σε συνεκτικά, ελεγχόμενης ποιότητας και ασφαλώς φυλασσόμενα δεδομένα για πλήρεις θαλάσσιες λεκάνες με οριακό κόστος.
2. ΣΥΛΛΟΓΗ – ίδια επιλογή με την επιλογή 1, που όμως υποστηρίζει επίσης τα συστήματα παρατήρησης και τη συλλογή δεδομένων – η οποία πραγματοποιείται αυτόματα μέσω μόνιμα αγκυροβολημένων ή κινητών οργάνων ή μέσω δειγμάτων που λαμβάνονται από τη θάλασσα και αναλύονται στο εργαστήριο.
3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ – ίδια επιλογή με την επιλογή 1, αλλά επίσης με επεξεργασία των δεδομένων για την εκπόνηση δεικτών – παραδείγματος χάριν στην ποιότητα του περιβάλλοντος, στην παράκτια διάβρωση, στους αλιευτικούς πόρους ή στον κίνδυνο παλιρροϊκών κυμάτων.

Σκοπός του δικτύου EMODnet είναι να παράσχει τη βασική υποδομή που είναι επωφελής για σειρά εφαρμογών. Από την άλλη πλευρά, η επεξεργασία των δεδομένων για την παραγωγή προϊόντων εφαρμογών που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πελατών πρέπει να αποτελεί εμπορική και ανταγωνιστική δραστηριότητα, στο πλαίσιο της οποίας οι ιδιωτικοί και οι δημόσιοι φορείς μπορούν να λαμβάνουν δεδομένα από τις καλύτερες πηγές, να τα συγχωνεύουν και να τα επεξεργάζονται για εξειδικευμένη χρήση. Συνεπώς, η επιλογή 3 «Εφαρμογή» απορρίπτεται.

Το δίκτυο EMODnet πρέπει να δεσμεύσει τα θεσμικά όργανα της Ευρώπης σε ένα βιώσιμο πλαίσιο προς όφελος εκείνων που χρησιμοποιούν τα δεδομένα. Οποιαδήποτε χρηματοδότηση πρέπει να διοχετεύεται στα εν λόγω θεσμικά όργανα ώστε να συμβάλλει στην επίτευξη αυτού του σκοπού. Μολονότι διατίθεται ένας σχεδόν άπειρος αριθμός επιλογών για τη διαχείριση της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας, διακρίνονται δύο γενικές επιλογές.

1. να συνεχιστεί η ίδια προσέγγιση όπως προηγουμένως σε ειδικούς τομείς όπως η αλιεία ή ο χώρος, μέσω ερευνητικών έργων περιορισμένης διάρκειας ή κανονιστικών ρυθμίσεων ad-hoc.
2. σύσταση γραμματείας – υφιστάμενος οργανισμός ή νέος φορέας – για τη διαχείριση του Δικτύου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Λειτουργικές δαπάνες

Η επιλογή 1 «συγκέντρωση» θα μειώσει τον φόρτο εργασίας που συνδέεται με την εξεύρεση δεδομένων και την πρόσβαση σε αυτά. Εάν το κόστος των δεδομένων αποτελεί πρόβλημα, η επιλογή του οριακού κόστους έναντι της ανάκτησης κόστους θα μπορούσε επίσης να μειώσει το κόστος. Η επιλογή 2 «συλλογή» μπορεί να μειώσει την ανάγκη πρόσθετων παρατηρήσεων προκειμένου να επιτευχθεί η απαιτούμενη ακρίβεια.

Ανταγωνισμός

Η επιλογή 1 «συγκέντρωση» θα αυξήσει τον ανταγωνισμό δεδομένου ότι αυτοί που συλλέγουν δεδομένα δεν θα βρίσκονται πλέον σε τόσο ευνοϊκή θέση κατά την παροχή των εν λόγω προϊόντων. Θα επιτρέψει την ανάπτυξη καινοτόμων νέων υπηρεσιών. Η επιλογή 2 «συλλογή» δεν θα επιφέρει κάποια σημαντικά ανταγωνιστικά οφέλη.

Αβεβαιότητα

Η βελτίωση της υποδομής των μετρήσεων θα μειώσει την αβεβαιότητα όσον αφορά τη μελλοντική συμπεριφορά των ωκεανών. Αυτό θα επιτρέψει στις επιχειρήσεις και στις δημόσιες αρχές να σχεδιάσουν το μέλλον με μεγαλύτερη βεβαιότητα. Η βελτίωση της πρόσβασης σε υφιστάμενα δεδομένα θα μειώσει την αβεβαιότητα. Ωστόσο, χρειάζονται σαφώς περισσότερα δεδομένα.

Συνεπώς, η επιλογή 2 «συλλογή» θα επιφέρει πρόσθετα οφέλη πέραν αυτών της επιλογής 1 «συγκέντρωση». Δεδομένου ότι είναι δύσκολη η προσαρμογή σε ένα άγνωστο μέλλον και οι ωκεανοί ελέγχουν το κλίμα στη ξηρά, η βελτίωση του συστήματος παρακολούθησης της

θάλασσας είναι πιθανότατα η αποτελεσματικότερη συμβολή της ΕΕ στην υποβοήθηση της Ευρώπης ώστε να προσαρμοστεί στην κλιματική αλλαγή.

Κόστος υλοποίησης

Η λειτουργία της νέας υποδομής θα απαιτήσει νέες δαπάνες που θα χρειαστεί να δικαιολογηθούν από τα καθαρά κέρδη. Σύμφωνα με τις αρχικές εκτιμήσεις, το κόστος της επιλογής 1 «συγκέντρωση» θα ανέλθει σε 20 εκατομμύρια ευρώ ετησίως επί δέκα έτη και σε 11 εκατομμύρια

μετέπειτα για τη συντήρηση και αναβάθμισή της. Το κόστος μπορεί να αντισταθμιστεί από τη μείωση της χρηματοδότησης που θα προέλθει από τον προϋπολογισμό της Κοινότητας για την έρευνα, για έργα που αποσκοπούν να καταδείξουν τη σκοπιμότητα μιας υποδομής θαλάσσιων δεδομένων¹⁹.

Το κόστος της επιλογής 2 «συλλογή» εξαρτάται από το επίπεδο των φιλοδοξιών. Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων παρακολούθησης αποτελούν συχνά ένα πιο μακροπρόθεσμο όφελος για την Ευρώπη, παρά μια λύση που να ανταποκρίνεται σε μια άμεση ανάγκη του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

Ο καταγραφέας πλαγκτού σε αδιάλειπτη βάση (Continuous Plankton Recorder), ο οποίος παρέσχε απaráμιλλες παρατηρήσεις για την οικολογία και τη βιογεωγραφία του πλαγκτού στον Ατλαντικό Ωκεανό, κοστίζει 1,8 εκατομμύρια ετησίως. Τρία εκατομμύρια ευρώ ετησίως θα ενίσχυαν την ευρωπαϊκή συνιστώσα (8 εκατομμύρια ευρώ ετησίως) του προγράμματος Euro-argo ενός παγκοσμίου συστήματος επιτόπιας παρατήρησης των ωκεανών, βασιζόμενου σε αυτόνομους πλωτήρες. Άλλες δαπάνες θα ήταν υψηλότερες. Η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Πολυεπιστημονικού Παρατηρητηρίου Θαλασσίου Πυθμένα (EMSO) υπολογίζεται ότι θα κόστιζε περί τα 240 εκατομμύρια ευρώ, με λειτουργικό κόστος 32 εκατομμύρια ετησίως. Έχει υπολογιστεί ότι η ανάπτυξη μιας πλήρους χαρτογράφησης των υδάτων των κρατών μελών της ΕΕ με ηχοβολιστικό μηχάνημα (σόναρ) πολλαπλής δέσμης θα κόστιζε περίπου 50 εκατομμύρια ευρώ ετησίως για την επόμενη εικοσαετία. Συνεπώς, το επιπλέον κόστος της επιλογής 2 σε σύγκριση με την επιλογή 1 θα ήταν 10 έως 90 εκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Πριν από τη λήψη τελικής απόφασης σχετικά με την επιλογή που θα υιοθετηθεί απαιτούνται περισσότερες πληροφορίες. Η Επιτροπή προτείνει ένα νέο χρηματοδοτικό μέσο για τη θαλάσσια πολιτική από το οποίο 7,5 εκατομμύρια ευρώ ετησίως θα προορίζονται για τη γνώση του θαλάσσιου περιβάλλοντος κατά την περίοδο 2011-2013. Αυτό το μέσο όχι μόνο θα αποτελέσει τη βάση για μια πιο τεκμηριωμένη απόφαση, αλλά θα συμβάλλει, από μόνο του, στην επίτευξη των στόχων της πρωτοβουλίας για τη γνώση του θαλάσσιου περιβάλλοντος

Επικουρικότητα

¹⁹ SEADATANET κ.λπ.

Η διακρατική φύση του θέματος δικαιολογεί απερίφραστα την ανάληψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ. Αυτό ισχύει σαφώς για την επιλογή 1 «συγκέντρωση».

Για την επιλογή 2 «συλλογή δεδομένων» το ζήτημα είναι πολύπλοκότερο. Οιαδήποτε στήριξη από πλευράς ΕΕ δεν πρέπει να αποθαρρύνει τα κράτη μέλη από την εκπλήρωση των ηθικών ή νομικών υποχρεώσεών τους όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων.

Ωστόσο, υπάρχει προηγούμενο. Η ΕΕ διαθέτει ήδη περίπου 40 εκατομμύρια ευρώ για τη συλλογή δεδομένων για την αλιεία και κατά μέσο όρο 44 εκατομμύρια ευρώ²⁰ ετησίως για δορυφορικά δεδομένα. Τα επιχειρήματα υπέρ της επικουρικότητας για την επιλογή 2 είναι ισχυρότερα, στην περίπτωση που η πρόσθετη παρακολούθηση πρόκειται να πραγματοποιηθεί εκτός των υδάτων των κρατών μελών. Ωστόσο, δεν αποτελεί αναγκαία συνθήκη. Οι θαλάσσιες παρατηρήσεις δεν ωφελούν μόνο το κράτος στα ύδατα του οποίου γίνονται οι παρατηρήσεις.

Αναλογικότητα

Για αμφότερες τις επιλογές, οι δράσεις της ΕΕ θα προσθέσουν αξία στις δράσεις των κρατών μελών με πρόσθετους πόρους που κυμαίνονται από 2 έως 5% των δαπανών που ήδη πραγματοποιούν τα κράτη μέλη. Οι εν λόγω πόροι θα δώσουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να επιτύχουν αποτελεσματικότερα τους στόχους τους και, συνεπώς, είναι αναλογικοί. Τα δεδομένα που συλλέγονται και δεν αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας συνιστούν μια χαμένη ευκαιρία.

Κατάλληλο νομικό μέσο

Ο καθορισμός κατάλληλων ρόλων για τους φορείς του Δικτύου θα απαιτήσει τον καθορισμό υποχρεωτικών ρόλων. Συνεπώς, οι συστάσεις και οι γνώμες κρίνονται ακατάλληλες. Η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο που απαιτούν οι οδηγίες ίσως οδηγήσει σε μεγαλύτερο διοικητικό φόρτο από ό,τι οι κανονισμοί. Η λήψη μέτρων που ορίζουν προγράμματα δαπανών ή συμμετοχή υπηρεσιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτεί την προσφυγή σε κανονισμό.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Με βάση την αρχή ότι οι δείκτες πρέπει να είναι ποσοτικοί και να μην επιβαρύνουν τη συλλογή δεδομένων, προτείνονται τα ακόλουθα

Δείκτες πόρων → Οι πόροι που χρησιμοποιούνται για τη λειτουργία του Δικτύου αναλύονται ως εξής:

- κόστος προσωπικού της Επιτροπής

²⁰ Μέσω του GMES και με βάση την υπόθεση ότι το 40% προορίζεται για την παρατήρηση της θάλασσας και των ωκεανών (εσωτερική κοινοποίηση της ΓΔ ENTR).

- κόστος γραμματείας
- πόροι που διατίθενται για τη συγκέντρωση και επεξεργασία δεδομένων

Δείκτες αποτελεσμάτων:

αριθμός των παραμέτρων για τις οποίες διατίθεται πλήρης εικόνα της ευρωπαϊκής προσπάθειας παρατηρήσεων αριθμός παραμέτρων που διατίθενται για την τηλεφόρτωση για ολόκληρες τις θαλάσσιες λεκάνες.

Δείκτες Επιπτώσεων:

(για τη μέτρηση της βελτίωσης της λειτουργικής αποδοτικότητας) αριθμός ιδιωτικών εταιρειών που τηλεφορτώνουν δεδομένα μέσω του δικτύου EMODnet αριθμός δημοσίων διοικήσεων που τηλεφορτώνουν δεδομένα μέσω του δικτύου EMODnet αριθμός εισηγήσεων για τις επιστήμες της θάλασσας που δημοσιεύτηκαν στα περιοδικά «Nature» και «Science» υπό την επίβλεψη Ευρωπαίων συγγραφέων (για τη μέτρηση της αύξησης του ανταγωνισμού) μέσος όρος των υποβαλλόντων προσφορά για τις συμβάσεις παροχής υπηρεσίας της Επιτροπής οι οποίες απαιτούν θαλάσσια δεδομένα (για τη μέτρηση της μείωσης της αβεβαιότητας) εύρος των τιμών ανόδου της στάθμης της θάλασσας σε διάστημα 50 ετών οι οποίες χρησιμοποιούνται κατά την εκτίμηση των στρατηγικών του Ηνωμένου Βασιλείου και των Κάτω Χωρών με σκοπό την προστασία από τη θάλασσα.

Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και Δεδομένων θα συνεχίσει να παρέχει συμβουλές στην Επιτροπή για την αποτελεσματικότητα του δικτύου EMODnet και θα επισημαίνει τις τυχόν ελλείψεις που χρειάζεται να αντιμετωπισθούν.

6.12 Ολοκληρωμένη θαλάσσια επιτήρηση

Κοινό Περιβάλλον Ανταλλαγής Πληροφοριών (CISE),

Στόχος της ενοποιημένης θαλάσσιας επιτήρησης είναι η διαμόρφωση σαφούς εικόνας της κατάστασης όσον αφορά τις δραστηριότητες στη θάλασσα που έχουν επίπτωση στη θαλάσσια ασφάλεια και προστασία, στον συνοριακό έλεγχο, στη θαλάσσια ρύπανση και στο θαλάσσιο περιβάλλον, στον έλεγχο της αλιείας, στις δραστηριότητες επιβολής του νόμου εν γένει, στην άμυνα, καθώς και στα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ, κατά τρόπον ώστε να διευκολύνεται η λήψη ορθών αποφάσεων.

Η προστιθέμενη αξία που συνεπάγεται η ενοποίηση της θαλάσσιας επιτήρησης έγκειται στη βελτίωση της εικόνας που διαθέτουν σήμερα για τη θάλασσα οι κοινότητες χρηστών σε τομεακό επίπεδο στα κράτη μέλη της ΕΕ και στις χώρες του ΕΟΧ, χάρη σε συναφή διατομεακά και διασυνοριακά δεδομένα επιτήρησης τα οποία θα διατίθενται ανάλογα με την ανάγκη γνώσης και ανάλογα με την ανάγκη ανταλλαγής των εν λόγω δεδομένων και την ευθύνη που αυτή προϋποθέτει. Ο κάτοχος πληροφοριών πρέπει να εκτιμά, ειδικότερα σε

περίπτωση άμεσου κινδύνου, την αναγκαιότητα της κοινοποίησης αυτών των πληροφοριών σε σχέση με τον κίνδυνο που ενδεχομένως θα συνιστούσε η μη κοινοποίησή τους. Η ακριβέστερη εικόνα θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα των αρχών των κρατών μελών και θα βελτιώσει την οικονομική αποδοτικότητα.

Η προσέγγιση αυτού του εγχειρήματος ανταλλαγής πληροφοριών από μια γενικότερη ευρωπαϊκή προοπτική θα εξασφαλίσει ότι εκπροσωπούνται ισότιμα όλοι οι χρήστες, ότι λαμβάνονται υπόψη οι αντίστοιχοι τομεακοί στόχοι και περιορισμοί και ότι η ανάπτυξη του κοινού περιβάλλοντος ανταλλαγής πληροφοριών θα προσφέρει επίσης προστιθέμενη αξία για κάθε τομεακή κοινότητα χρηστών. Επιπλέον, θα εξασφαλίσει την πλήρη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών συστημάτων μέσω της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας.

Οι κοινότητες χρηστών θα πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στην επεξεργασία των ακόλουθων έξι σταδίων καθώς και στην εκτίμηση του αντικτύπου που η Επιτροπή και η ομάδα εμπειρογνομόνων των ΚΜ κρίνουν απαραίτητη για την ανάπτυξη του CISE:

Στάδιο 1 - Ορισμός όλων των κοινοτήτων χρηστών: Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ορίζουν τους συμμετέχοντες στην ανταλλαγή πληροφοριών. Λόγω των διαφορών που υφίστανται στη διοικητική οργάνωση στα κράτη μέλη της ΕΕ και στις χώρες του ΕΟΧ, είναι απαραίτητο να εστιάσουμε σε «καθήκοντα» ήδη καθιερωμένων «κοινοτήτων χρηστών» παρά σε τύπους εθνικών αρχών.

Στάδιο 2 – Χαρτογράφηση ομάδων δεδομένων και ανάλυση των διαφορών όσον αφορά την ανταλλαγή δεδομένων ώστε να εξασφαλιστεί η προστιθέμενη αξία του CISE: Μέσω: α) της εκπόνησης ενός χάρτη όσον αφορά την τρέχουσα ανταλλαγή δεδομένων τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο και β) μέσω της ανάλυσης των διαφορών για τον εντοπισμό των δεδομένων εκείνων για τα οποία, επί του παρόντος, η ζήτηση δεν καλύπτει την προσφορά ανά τομέα.

Στάδιο 3 – Καθορισμός κοινών επιπέδων ταξινόμησης των δεδομένων με στόχο την αντιμετώπιση του προβλήματος που συνίσταται στο ότι διαφορετικοί χρήστες ταξινομούν το ίδιο είδος δεδομένων κατά διαφορετικό τρόπο. Δίχως να παρεμβαίνει στα εθνικά επίπεδα ταξινόμησης δεδομένων και με σκοπό τη διευκόλυνση της ανταλλαγής δεδομένων στο πλαίσιο του CISE, το στάδιο 3 συνίσταται στον εντοπισμό των εθνικών επιπέδων ταξινόμησης που αντιστοιχούν μεταξύ τους με στόχο τη δημιουργία κοινών πλαισίων ανταλλαγής δεδομένων εντός του CISE.

Στάδιο 4 – Ανάπτυξη του πλαισίου στήριξης του CISE, ήτοι του τεχνικού πλαισίου στήριξης του CISE, με στόχο τη δημιουργία διεπαφής μεταξύ των υφιστάμενων και των προγραμματισμένων τομεακών συστημάτων, ώστε να διευκολυνθεί η διατομεακή ανταλλαγή δεδομένων. Το εγχείρημα αυτό πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας από τους εκπροσώπους των διαφόρων τομεακών κοινοτήτων χρηστών με βάση τα διαθέσιμα αποτελέσματα από το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο και από πιλοτικά προγράμματα (όπως το MARSUNO, το BluemassMed, το πιλοτικό σχέδιο EUROSUR για τα δίκτυα επικοινωνίας, το GMES, το PT MARSUR και τα δοκιμαστικά σχέδια που βασίζονται στο SafeSeaNet).

Στάδιο 5 – Καθορισμός δικαιωμάτων πρόσβασης, που συνεπάγεται τον εντοπισμό των δικαιωμάτων των χρηστών που ανήκουν σε διαφορετικές τομεακές κοινότητες ώστε να έχουν πρόσβαση σε διαφορετικές ομάδες δεδομένων σε διατομεακό επίπεδο. Αυτό αφορά μόνον τα

δεδομένα τα οποία ανταλλάσσονται μέσω του CISE στην ΕΕ και στον ΕΟΧ.²¹

Στάδιο 6 – Η διασφάλιση της τήρησης των νομικών διατάξεων αποσκοπεί στο να εξασφαλιστεί η ύπαρξη σαφούς νομικού πλαισίου για την ανταλλαγή, το οποίο να καθορίζει τουλάχιστον τη φύση των εμπλεκόμενων δεδομένων, την ικανότητα και το δικαίωμα των προμηθευτών και των αποδεκτών των δεδομένων για την ανταλλαγή τους, τους στόχους (και τις μεθόδους) της ανταλλαγής καθώς και να ενσωματώνει τις αναγκαίες εγγυήσεις όσον αφορά την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια (ορισμένων) δεδομένων και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ανάλογα με την περίπτωση. Τυχόν εμπόδια που μπορεί να υφίστανται στην ενωσιακή νομοθεσία όσον αφορά την ανταλλαγή δεδομένων πρέπει να εντοπιστούν και να εξεταστούν λύσεις ώστε να παρακαμφθούν.

Η αποτελεσματική του εφαρμογή θα εξαρτηθεί από τη δέσμευση των εμπλεκόμενων σε καθένα από τα διαφορετικά στάδια. Η Επιτροπή θα εξασφαλίσει την εναρμονισμένη εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν αυτή την εναρμόνιση μέσω των τομεακών ομάδων εργασίας. Η ομάδα εμπειρογνομόνων των ΚΜ εξασφαλίζει την εναρμόνιση όλων των ενεργειών ενοποίησης της διαδικασίας θαλάσσιας επιτήρησης.

Η σκοπιμότητα της υιοθέτησης μιας περιφερειακής προσέγγισης για τον CISE πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των δοκιμαστικών σχεδίων MARSUNO και BlueMassMed τα οποία θα πρέπει, ακολούθως, να υποβάλουν τα συμπεράσματά τους στην υποομάδα εμπειρογνομόνων των κρατών μελών της Επιτροπής.

Η ομάδα αυτή θα εξετάσει επίσης τη σκοπιμότητα και τις προϋποθέσεις ένταξης των υποψήφιων ή των δυνάμει υποψήφιων χωρών στην παρούσα πρωτοβουλία στο ενδεδειγμένο στάδιο της διαδικασίας ενοποίησης. Ενδεχομένως να εξεταστεί στο μέλλον η σύνδεση, με τον ενδεδειγμένο τρόπο, ορισμένων τρίτων χωρών.

²¹ Σύμφωνα με τη σύμβαση Aarhus, η πρόσβαση στα περιβαλλοντικά δεδομένα πρέπει να είναι ελεύθερη

Συμπεράσματα

Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική δημιουργήθηκε για να δηλωθεί η θαλάσσια διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρόπο αειφορικό και διακρατικό και εξελίχθηκε σε εργαλείο παροχής συγκεκριμένων οφελών όσον αφορά τη θαλάσσια ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα στην Ευρώπη. Όπως είδαμε στην παρούσα εργασία, η ισχυρή συμβολή των θαλάσσιων τομέων στην ευρωπαϊκή οικονομία και οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» ενισχύονται από τη συντονισμένη δράση για τη μείωση του κόστους, τη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, τη μείωση των κινδύνων, τη στήριξη της καινοτομίας και την καλύτερη χρήση του δημόσιου χρήματος.

Η ευρωπαϊκή θαλάσσια πολιτική εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ακολουθώντας τη Στρατηγική της Λισαβόνας (2000) όπου η αειφορία συνδυάζεται με την κοινωνική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα, και κεφαλαιοποιώντας τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής του Γκέντεμποργκ (2001) η Ε.Ε. προχωρά το 2006 στην έκδοση της Πράσινης Βίβλου για μια Μελλοντική Θαλάσσια Πολιτική, ενός κειμένου βάσης, όπου γίνεται λόγος για την αναγκαιότητα διατομεακής – ολιστικής προσέγγισης των θαλασσίων υποθέσεων.

Από τη δημιουργία της το 2007, η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) επεδίωξε να αυξήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής θαλάσσιας οικονομίας και να προστατεύσει καλύτερα το θαλάσσιο περιβάλλον μέσω της διευκόλυνσης της συνεργασίας όλων των παικτών στον τομέα της θάλασσας, τόσο διατομεακά όσο και διασυνοριακά.

Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) της ΕΕ είναι λοιπόν μια ολιστική προσέγγιση όλων των πολιτικών που αφορούν τη θάλασσα. Βάσει της ιδέας ότι η Ένωση, συντονίζοντας τις πολιτικές της, μπορεί να αποκομίσει περισσότερα οφέλη από τις θάλασσες και τους ωκεανούς με μικρότερο αντίκτυπο στο περιβάλλον, η ΟΘΠ καλύπτει διάφορους τομείς όπως η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια, η ναυτιλία και οι θαλάσσιοι λιμένες, το θαλάσσιο περιβάλλον, η θαλάσσια έρευνα, η υπεράκτια παραγωγή ενέργειας, η ναυπηγική βιομηχανία και οι κλάδοι της βιομηχανίας που σχετίζονται με τη θάλασσα, η θαλάσσια επιτήρηση, ο θαλάσσιος και ο παράκτιος τουρισμός, η απασχόληση στους τομείς της ναυτιλίας, η ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, καθώς και οι εξωτερικές σχέσεις στις θαλάσσιες υποθέσεις.

Είδαμε αναλυτικά τις κυρίαρχες πολιτικές αλλά και τους παράγοντες που επιδρούν και επηρεάζουν όλο και περισσότερο σε αυτήν την συνδυαστική πολιτική στο σύνθετο ευρωπαϊκό μόρφωμα. Η συνέχιση των πολιτικών αυτών θα ανεβάσουν σε υψηλότερη στάθμη τη θεσμική ποιότητα των Κ-Μ της Ένωσης εν μέρει αλλά και στο σύνολο γενικότερα του ευρωπαϊκού χώρου μιας και οι θαλάσσιες κι οι περιβαλλοντικές πολιτικές όπως είναι γνωστό λειτουργούν και αποδίδουν μόνο σε διακρατικό και ολοκληρωμένο επίπεδο.

Τέλος, σε ότι αφορά στη σημερινή δύσκολη οικονομικά περίοδο που διανύει η χώρα μας, η θάλασσα μέσα από τον παράκτιο και παραθεριστικό τουρισμό, τη ναυτιλία, την υπεράκτια αιολική ενέργεια, θα μπορούσε να μας προσφέρει τις αναπτυξιακές διεξόδους που χρειαζόμαστε. Θα πρέπει όμως να μην επαναληφθούν οι καθυστερήσεις και τα λάθη του παρελθόντος που μας «στέρησαν» τη χρήση σημαντικών ευρωπαϊκών εργαλείων της θαλάσσιας οικονομίας (π.χ. θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός), και φυσικά να αξιοποιηθούν στο έπακρο τα χρηματοδοτικά πακέτα που προσφέρονται στην χώρα μας από την Ε.Ε. για τη θαλάσσια πολιτική της.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Βαληνάκης, Γ., *Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*, Σιδέρης, Αθήνα 2010.
- Βοσκόπουλος Γ., *Ευρωπαϊκή Ένωση: θεσμοί, πολιτικές, προκλήσεις, προβληματισμοί*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο 2009.
- Βουλγαράκης, Γιώργος, 2008. *Θαλάσσια Χωροταξία & Προστασία του Περιβάλλοντος στο Ελληνικό Αρχιπέλαγος*. Εισήγηση στο Συνέδριο «Αστική Ανάπτυξη στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Τάσεις και Προοπτικές». Αθήνα: ERSA 2008.
- Γλυνός, Γ, Εκπροσώπηση και διαπραγμάτευση στα όργανα της Ε.Ε. και συντονισμός της άσκησης και της εφαρμογής των Ευρωπαϊκών πολιτικών στην Ελλάδα, ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα, 2011.
- Δαμανάκη, Μ 2010, 'Εναρκτήρια ομιλία', που έλαβε χώρα στο συνέδριο: Ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Προκλήσεις και ευκαιρίες για την ελληνική ναυτιλία, Αθήνα, 4 Νοεμβρίου 2010.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2007, *Ανακοίνωση της Επιτροπής* στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση, COM (2007) 575 τελικό.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2007, *Κατευθυντήριες γραμμές για τη συγκρότηση του δικτύου NATURA 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον: Εφαρμογή των οδηγιών για τα ενδιαιτήματα και τα άγρια πτηνά*, Μάιος 2007.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2002, *Ανακοίνωση της Επιτροπής* προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη θέσπιση Κοινοτικού Σχεδίου Δράσης για τη διατήρηση και τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα στο πλαίσιο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, COM(2002) 535 τελικό.

- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2008, Ευρωπαϊκή Στρατηγική για Θαλάσσια και Ναυτιλιακή Έρευνα, COM (2008) 534.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Η πρόοδος που έχει σημειωθεί όσον αφορά την ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική της ΕΕ COM(2012) 491.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2006, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Η ανανεωμένη πολιτική της ΕΕ για τον τουρισμό: για μια ισχυρότερη σύμπραξη υπέρ του ευρωπαϊκού τουρισμού COM(2006) 134 τελικό.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική θάλασσα και Ιόνιο πέλαγος COM(2012) 713 final.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2011 2011/0380 (COD) , Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας [για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 861/2006 του Συμβουλίου και του κανονισμού αριθ. XXX/2011 του Συμβουλίου για την ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική COM(2011) 804 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τελικό Ευρωπαϊκό Δίκτυο Θαλάσσιων Παρατηρήσεων και Δεδομένων Συνοπτική παρουσίαση COM(2010) 461.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2008. Οδηγία 2008/56/ΕΚ, περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri>.
- Κουσουρής Θ., 2009 Παράκτια Ζώνη .Ορθολογική Διαχείριση και Ποιότητα Περιβάλλοντος, Αθήνα 2009.
- Τσάλας, Γ.- Κλάδη Ευσταθίου, Μ, *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών*, Σιδέρης, Αθήνα, 2003.
- Μπακατσιάνος Γ., Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελλάδα στην εποχή των διεθνών κρίσεων και προκλήσεων. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2010.
- Λ. Τσούκαλης, Ποια ευρώπη. Αθηνά : Εκδόσεις Ποταμός, 2004.

- Χριστιανός Β., (2007). Νομικές προοπτικές της Ευρώπης χωρίς Σύνταγμα, *ΕυρΠολ* 1:27-44.

ΞΕΝΗ

- Bobinger T., (2009) The Lisbon Treaty and the Future of Europe, *ADVΤεύχος* 33.
- Chevalier C (no year mentioned), Governance in the Mediterranean Sea: Legal Regime and Prospective, IUCN Centre for Mediterranean Cooperation.
- Brussels European Council Presidency Conclusion, 14 Φεβρουαρίου 2008, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/97669.pdf.
- Official Journal of the European Union, Council Decision of 1 December 2009 adopting the Council's Rules of Procedure. (2009/937/EU).
- IOC (Intergovernmental Oceanographic Commission), 2010α. Marine Spatial Planning Initiative, Marine Spatial Planning (MSP). http://www.unesco-ioc-marinesp.be/marine_spatial_planning_msp?PHPSESSID=70666f715550cb6080c450e487a0f4c3 [επίσκεψη: 17.03.2011].
- IHO (International Hydrographic Organization), 1953. Limits of Oceans and Seas (plus Sheet maps 1, 2 and 3). Special Publication No. S-23, 3th ed. Monte Carlo.
- Mather, A.S. & K. Chapman, 1995. Environmental resources. Longman.
- European Commission, 2010. 5th Report on Economic, Social and Territorial Cohesion. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_en.cfm.
- Commission of the European Communities 2012 Communication from the Commission to the European Parliament, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Blue Growth opportunities for marine and maritime sustainable growth COM/2012/0494 final .

- European Commission Integrating Maritime Surveillance Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Draft Roadmap towards establishing the Common Information Sharing Environment for the surveillance of the EU maritime domain COM(2010) 584 final.
- Commission of the European Communities 2001 communication from the Commission A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development COM(2001) 264 final.
- Commission of the European Communities 2009, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament , The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region COM(2009) 248 final.
- Commission of the European Communities 2009 Proposal for a Directive Of The Council and the European on reporting formalities for ships arriving in and/or departing from ports of the Member States of the Community and repealing Directive 2002/6/EC, COM(2009) 11 final.